

Hans Christian Andersen

Bajke

Biblioteka Grlica
knjiga deveta

Narodna biblioteka „Dositej Obradović”
Novi Pazar

Hans Christian Andersen
BAJKE

Naslov originala:
Eventyr og Historier

Biblioteka Grlica
knjiga deveta

Izdavač:
Narodna biblioteka
„Dositej Obradović”
Novi Pazar

Za izdavača:
Elijas Rebronja

Prijevod:
Azra Hodžić-Čavkić

Prijelom i dizajn:
Edin Nikšić

Lektura:
Azra Hodžić-Čavkić

Štampa: „Ofset”, Kraljevo
Tiraž: 200

CIP - Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

821.113.4-344

ANDERSEN, Hans Christian, 1805-1875

Bajke / Hans Kristijan Andersen ; [prijevod Azra Hodžić-Čavkić].
- Novi Pazar : Narodna biblioteka “Dositej Obradović”, 2018
(Kraljevo : Ofset). - 151 str. ; 20 cm. - (Biblioteka Grlica / [Narodna
biblioteka “Dositej
Obradović”, Novi Pazar] ; knj. 9)

Prevod dela: Eventyr og Historier. - Tiraž 200.

ISBN 978-86-83251-63-6

COBISS.SR-ID 268340236

Hans Christian Andersen

Bajke

Novi Pazar, 2018.

PALČICA

Bila jednom jedna žena koja je jako željela malo, maleno dijete, ali nije znala kako ga dobiti, pa ode kod stare vještice i reče: „Ja tako žarko želim dijete, možeš li mi reći gdje ga mogu dobiti?“

„To ćemo mi već riješiti!“ reče vještica. „Evo ti ovo zrno ječma: to nije onakvo zrno kakvo raste u poljima seljaka ili kakvo dobivaju kokoši. Posadi ga u lonac za cvijeće i zalij, pa ćeš vidjeti!“

„Hvala ti!“ reče žena i plati vještici dvanaest novčića, ode kući, posadi zrno, a divan cvijet odmah počne rasti. Izgledao je poput tulipana, ali laticice su mu bile zatvorene, kao da je još pupoljak.

„Krasnog li cvijeta!“ reče žena i poljubi lijepe crvene i žute laticice, a tog se trena uz prasak cvijet otvori. Sada se je moglo vidjeti da to jest bio tulipan, ali u sredini cvijeta na zelenoj stolici sjedila je malena djevojčica, tako fina i lijepa. Nije bila veća od palca i zato je nazove Palčica.

Lijepa lakirana ljuska oraha bila joj je kolijevka, plave laticice ljubičica jastuci, a latica ruže pokrivač; tu je po noći spavala, ali se po danu igrala na stolu, na koji je žena sta-

vila tanjir okružen vijencem od cvijeća čije su se peteljke spuštale u vodu, u kojoj je plovila velika latica tulipana. Na njoj je sjedila Palčica i plovila od jednog do drugog kraja tanjira; dvije bijele konjske dlake bile su joj vesla. Znala je i pjevati, tako divno kako se ovdje nikoga još nije čulo.

Jedne noći, dok je ležala u svom lijepom krevetu, kroz razbijeno staklo na prozoru uskakuta ružna žaba krastača. Odvratna, velika i mokra, skakala je po stolu na kojemu je spavala Palčica, pokrivena crvenom laticom ruže.

„Krasna žena za mog sina!“ reče krastača, uzme orahovu ljusku u kojoj je Palčica spavala, te s njom odskakuta kroz prozor, dolje u vrt. Tekla je tu jedna široka, velika rijeka, ali krastača je sa svojim sinom živjela u močvarnoj i blatnoj bari. Uh! I on je bio ružan, baš poput svoje majke. „Kva, kva, breke-ke-keks!“ – to je bilo sve što je rekao vidjevši lijepu malu djevojčicu u orahovoj ljusci.

„Ne tako glasno, jer ćeš je probuditi!“ reče stara krastača, „Mogla bi nam pobjeći, jer je tako lagana, poput labudovog paperja! Staviti ćemo je u rijeku, na jedan od velikih listova lopoča. Njoj koja je tako laka i mala bit će to kao da je na ostrvu! Odatle ne može pobjeći, dok mi ne pripremimo svečanu sobu dolje ispod mulja, gdje ćete živjeti i raditi!“

„Krasna žena za mog sina!“

Na rijeci je raslo mnoštvo lopoča, zelenih širokih listova koji su plutali na vodi. List koji je bio najdalji od obale bio je i najveći; stara krastača otpliva do njega i tu ostavi orahovu ljusku s Palčicom.

Malena jadnica se probudila rano ujutro, te počne gorko plakati kad je vidjela da je na velikom zelenom listu, sa svih strana okružena vodom, i da uopće ne može doći na kopno.

Stara krastača je i dalje uređivala odaje ispod blata, ukrašavajući ih trstikom i žutim cvjetovima lopoča – trebalo je sve lijepo izgledati za buduću snahu – te otpliva zajedno s ružnim sinom do lista lopoča s Palčicom, jer su trebali uzeti njezin lijepi krevet da bi ga postavili u mladinu sobu, kako bi bio spreman za njen dolazak. Stara krastača se klanjala duboko u vodi ispred nje i rekla: „Evo mog sina, on će ti biti muž i živjet ćete divno dolje u blatu!“

„Kva, kva! Breke, ke-keks!“ – to je sve što je sin znao reći. Uzmu oni lijepu posteljicu i otplivaju, a Palčica ostade sasvim sama, plačući na zelenom listu, jer ona nije željela živjeti kod odvratne krastače ili uzeti njezinog sina za muža. Male ribe koje su plivale u vodi vidjele su i čule krastaču, te su radoznalo izvirivale glavama iznad površine, želeći vidjeti malenu djevojčicu. Čim su je ugledale, učini im se tako divnom, te bi im bilo jako žao ako bi ona završila dolje kod ružne krastače. Ne, to se ne smije dogoditi! Sjate se oko peteljke lopočeva lista na kojemu je Palčica stajala, zubima pregrizu peteljku, pa list zaplovi niz rijeku, noseći Palčicu daleko, gdje je krastača nije mogla stići.

Kako je jedna Palčica bila prestrašena!

Palčica je plovila pokraj mnogih gradova. Ptice su je, sjedeći na grmovima, gledale i pjevale: „Divne li male djevice!“. List je s njom plivao sve dalje i dalje, noseći je u strane zemlje.

Jedan lijepi bijeli leptir dugo je kružio oko nje, te se na kraju spusti na list, jer mu se Palčica svidjela, a ona je bila sretna, jer je krastača više nije mogla dostići i bilo je tako divno ploviti. Sunce je poput najljepšeg zlata sjalo na vodi. Uzme ona svoj pojas, te jedan kraj zaveže za leptira, a drugi za list, pa sada zaplovi mnogo brže.

Odjednom doleti veliki zlatar koji je, čim je ugleda, zgrabi oko vitkog struka te s njom odleti na stablo, dok je zeleni list i dalje plovio niz rijeku, zajedno s leptirom koji se, zavezan za list, nije mogao osloboditi.

Stane uz vrata i poput siromašne prosjakinje zamoli za komadić zrna ječma.

Bože, kako je jadna Palčica bila prestrašena kad ju je zlatar odnio gore na stablo! Ali je više bila zabrinuta za divnog, bijelog leptira, kojega je zavezala za list: kako se nije mogao osloboditi, sigurno će umrijeti od gladi! To zlatara uopće nije bilo briga. Zajedno s njom zasjedne na najveći zeleni list na stablu te joj daje jesti cvjetnog meda, rekavši joj da je vrlo lijepa, iako uopće ne slični na zlatara. Uskoro su i ostali zlatari na stablu došli u posjetu vidjeti Palčicu, a jedna od gospođica zavidljivo je primijetila: „Kako li jaderno izgleda, ima samo dvije noge!“ „Uopće nema antena!“ reče druga. „Struk joj je tako vitak, fuj! Izgleda poput ljudi, kako li je ružna!“ govorile su zlatarice, iako su sve bile svjesne da je Palčica vrlo lijepa. To je mislio i zlatar koji ju je uhvatio, ali kako su svi govorili da je ružna, na kraju je i on u to povjerovao i više je nije želio. Mogla je otići gdje želi. Tako je spuste sa stabla i stave na jednu tratinčicu. Tu je

plakala, jer je mislila da je toliko ružna, kad je zlatari nisu htjeli, a u stvari je bila nezamislivo divna, tako fina i čista poput najljepše latice ruže.

Cijelo ljeto sirota je Palčica živjela potpuno sama u velikoj šumi. Od vlati trave savila je sebi krevet, te ga je objesila ispod velikog lista čička, koji ju je štitio od kiše; jela je slatki sok iz cvijeća i pila jutarnju rosu s listova. Tako prođe ljeto i jesen, ali sad je došla zima, duga i hladna. Sve ptice, koje su joj tako lijepo pjevale, odletjele su svojim putem, stabla i cvijeće su venuli, veliki čičkov list ispod kojeg je živjela se osuši i skvrča u žutu, usahnulu stabljiku, a ona se tako grozno smrzavala, jer joj je odjeća bila izderana, pa je fina, mala, jadna Palčica mislila da će umrijeti od zime. Počelo je sniježiti, a svaka pahuljica koja je na nju pala mogla se usporediti s velikom hrpom snijega kad padne na nas: mi smo veliki, dok je ona bila veličine palca. Zagrnula se uvelim listom, ali nije se mogla ugrijati, tresla se od zime.

Došla je do samog ruba šume, gdje je strnjika stršila iz smrznute zemlje pokošenog polja. Njoj se činilo kao da hoda kroz cijelu šumu, a tako se tresla od hladnoće! Napokon dođe do vrata poljskog miša, male rupe ispod strnjike. Tamo je poljska mišica dobro živjela u toplini; imala je gomilu žita, divnu kuhinju i ostavu. Jadna Palčica stane uz vrata i poput siromašne prosjakinje zamoli za komadić zrna ječma, jer već dva dana nije ništa jela.

„Mala jadnice!“ reče mišica, koja je ustvari bila jedna obična dobra stara poljska mišica, „uđi u moju toplu sobu i jedi sa mnom!“ Palčica joj se svidjela, te joj reče: „Možeš

ostati kod mene ove zime, ako ćeš mi pospremati kuću i pričati priče, jer to volim.“ Palčica uradi sve što je stara mišica tražila i bilo joj je odlično.

„Uskoro nam stiže posjeta!“ reče mišica, „Moj komšija mi dolazi svake sedmice. Njegova kuća je bolja od moje, ima velike sobe, a hoda u divnom crnom krznu! Da se za njega udaš, ne bi se trebala zabrinjavati, ali on ne vidi. Morala bi mu ti pričati najljepše priče.“

Palčici se to ne sviđa, nije ju zanimao komšija krt. Dolazio bi u svom crnom krznu; bogat i učen – govorila je mišica – njegov je stan bio dvadeset puta veći od njenog, ali uza svu nauku uopće nije volio sunce ili lijepo cvijeće. O njima je govorio sve najgore, jer ih nikada nije vidio. Palčica je morala pjevati, i to „Leti, bumbaru“ i „Tri livade“, a krt se zaljubi zbog njezinog divnog glasa, ali ipak ništa ne reče, jer on je bio razuman muškarac.

Novoizgrađenim hodnicima kroz zemlju spojio je njihove kuće, pa su se mišica i Palčica tuda mogle šetati kad god su htjele. Upozorio ih je da se nema potrebe bojati mrtve ptice koja leži u prolazu; bila je to cijela ptica, s perjem i kljunom, nedavno umrla, na početku zime, sada ispod zemlje, baš gdje on prolazi.

„Mala jadnice!“ reče mišica.

Krt u usta uzme komad kresiva, jer ono svijetli kao vatra u mraku, te ih povede svijetleći kroz dugi, mračni hodnik. Kad su stigli do mjesta gdje je ležala mrtva ptica, krt pogura svoj široki nos kroz zemlju i otvori rupu kroz koju je dolazilo svjetlo. Na sredini poda ležala je mrtva lastavica,

savijenih krila, glave i nogu uvučenih ispod perja. Jadna ptica je sigurno umrla od hladnoće! Palčica se jako rastuži: ona je voljela sve male ptice, jer one su joj cijelog ljeta pjevale i cvrkutale, a krt pogura pticu svojim kratkim nogama, govoreći: „Ova više neće pjevati! Mora biti smiješno roditi se kao ptica! Bogu hvala da se to mojoj djeci ne dogodi; pa ptica nema ništa osim svog cvrkuta i umire od hladnoće po zimi!“

„Da, to su pametne riječi razumnog muškarca,“ reče mišica. „Što to ptica ima od svog cvrkuta, kad dođe zima? Mora gladovati i smrzavati se, a i sve to se preuveličava.“ Palčica ne reče ništa, a kad su njih dvoje okrenuli leđa, sagne se te razmakne perje na glavi ptice i poljubi je u zatvorene oči. „Možda si mi ti onako divno pjevala u ljeto,“ mislila je, „onako me radovala, voljena, lijepa ptico!“

Krt začepi rupu kroz koju je probijalo svjetlo dana i otprati kući svoje dame. Ali Palčica nije tu noć mogla spavati, te ustane iz kreveta i isplete lijepu deku od sijena i pamuka koje je našla u mišicinoj sobi, odnese je dolje i zagrne je oko ptice, da bi je ugrijala u hladnoj zemlji. „Zbogom, ti lijepa mala ptico!“ reče ona. „Zbogom i hvala ti na ljetnoj pjesmi, kad su sva stabla bila zelena, a sunce nas grijalo i sjajilo!“ Položi ona glavu na prsa ptice, te se odjedanput prestraši, jer tamo je nešto kucalo. To je bilo srce ptice. Ptica nije uginula, već je bila u dubokom snu, a sad se ugrijala i vratila u život.

Ujesen sve lastavice lete u tople krajeve, a ako neka zaostane, smrzne se i padne, te ostane kao mrtva ležati ispod hladnog snijega. Palčica se tresla od straha, jer ptica je bila

velika, toliko veća od nje koja je samo palac visoka, ali se ipak ohrabri, pritisne pamuk još čvršće oko ptice, done- se list nane kojim se sama pokrivala, te njime pokrije ptici glavu.

Sljedeću noć se opet odšunja do nje; bila je doista živa, ali toliko slaba da je samo na tren otvorila oči i vidjela Palčicu, koja je stajala s komadom kresiva u ruci, jer nije imala bolje svjetiljke.

„Hvala ti, lijepo maleno dijete!“ reče joj bolesna lastavica. „Baš sam se dobro ugrijala!

Uskoro ću biti u punoj snazi i moći ću letjeti, vani pod toplim suncem!“ „Ah!“ reče ona. „Vani je baš hladno, snijeg i led! Ostani u svom toplom krevetu, ja ću te paziti!“

U latici cvijeta donosila je lastavici vodu, a ona je pila i pričala joj o tome kako je ranila krilo na trnovitom grmu, pa nije mogla pratiti ostale lastavice na dalekom putu prema toplim krajevima. Na kraju je pala na zemlju, a ostalog se ne sjeća, pa ni kako je ovdje završila.

Ovdje je provela zimu, a Palčica ju je njegovala s ljubavlju, dok ni krt ni mišica ništa o tome nisu znali, jer njima se jadna sirota lastavica nije sviđala. Čim je došlo proljeće i sunce zagrijalo zemlju, lastavica se oprostila od Palčice, koja je baš kao i krt otvorila rupu kroz zemlju. Sunce je divno sjalo nad njima, a lastavica je upita želi li poći s njom: mogla bi sjesti na njezina leđa i poletjeti daleko u zelenu šumu. Ali Palčica je znala da bi stara mišica bila tužna kad bi je ona tako ostavila.

„Ne, ne mogu!“ reče Palčica.

„Zbogom, zbogom! Ti draga, divna djevojčice!“ reče lastavica i odleti prema suncu. Palčica je gledala sa suzama u očima, jer je toliko voljela jadnu lastavicu. „Kvi-vit! Kvi-vit!“ ogласi se ona još jednom i odleti u zelenu šumu. Palčica je bila tužna. Nije smjela izlaziti vani na sunce; žito na njivi uz mišicinu kuću je već toliko naraslo da je jadroj maloј djevojčici veličine palca izgledalo kao gusta šuma. „Ovo ljeto ćeš sebi šiti djevojačku spremu!“ reče joj mišica, jer je komšija, dosadni krt u crnom krznu, pitao za njezinu ruku. „Trebа ti i vune i pamuka! Trebat će ti jastuci za sjedenje i ležanje, kad postaneš krtova žena!“ Palčica je morala raditi uz vreteno, а mišica je zaposlila četiri pauka koji su tkali i pleli dan i noć. Svaku večer krt je dolazio u posjetu i samo pričao o tome kako će na kraju ljeta, kad sunce više toliko ne žari i ne peče zemlju da se ona osuši kao kamen, oženiti Palčicom. Ali ona nije bila ni najmanje sretna, jer joj nije bilo stalo do dosadnog kрта. Svako jutro, kad bi se sunce diglo, i svaku večer, kad se spuštalo, iskrala bi se ona vani ispred vrata, а kad bi vjetar zapuhao i raširio klasje, pa je mogla vidjeti plavo nebo, mislila je o tome kako je tu lijepo i svijetlo, žarko želeći ponovo vidjeti voljenu lastavicu. Ali ona se nije vratila, odletjela je daleko u lijepu zelenu šumu.

„Da, ja ću s tobom!“ reče Palčica i sjedne ptici na leđa.

Jesen je došla, а Palčica je bila gotova s djevojačkom spremom.

„Zа četiri sedmice ćeš se udati!“ reče joj mišica. Ali Palčica je plakala i govorila da neće dosadnog kрта. „Dosta je te pričel!“ reče mišica. „Ne budi tvrdoglava, jer ću te inače

ugristi svojim bijelim zubima! Udat ćeš se za divnog muža! Crno krzno poput njegovog nema čak ni kraljica! Bogat je i Bogu hvala na njemu!“ Došlo je i vjenčanje. Krt je došao po mladu, kojoj je bilo suđeno živjeti s njim, duboko ispod zemlje, da nikad ne izađe pod toplo sunce, jer on to nije volio. Jadna djevojčica je bila toliko tužna, jer morala se oprostiti od krasnog sunca, koje je na pragu mišicine kuće ipak mogla gledati.

„Zbogom, ti jasno sunce!“ reče i pruži ruke visoko u zrak, te izađe ispred mišicine kuće; žito je bilo požnjeveno, ostala je samo strnjika. „Zbogom, zbogom!“ reče i svojim malim rukama zagrlji mali crveni cvijet. „Pozdravi malu lastavicu, ako je susretneš!“

„Kvi-vit, kvi-vit!“ začuje se odjedanput iznad njezine glave. Ona pogleda u visinu, te ugleda malu lastavicu, koja je bila sva sretna čim je vidjela Palčicu; ona joj ispriča kako joj nikako nije stalo do udaje za ružnog krta i života duboko pod zemljom, gdje sunce nikada ne sjaji. Mogla je jedino plakati.

„Hladna zima dolazi,“ reče mala lastavica. „Ja letim daleko u tople krajeve, hoćeš li sa mnom? Možeš sjesti na moja leđa! Zaveži se svojim pojasom, pa ćemo odletjeti daleko od ružnog krta i njegove mračne kuće, visoko preko planina u tople zemlje, gdje sunce sjaji ljepše nego ovdje, gdje je uvijek ljeto i divno cvijeće. Poleti sa mnom, slatka mala Palčice, ti koja si mi spasila život kad sam smrznuta ležala u tamnom podzemlju!“

„Da, ja ću s tobom!“ reče Palčica i sjedne ptici na leđa, s

nogama na njenim raširenim krilima, zaveže pojas za jedno od najjačih pera, a lastavica poleti visoko u zrak, preko šume i mora, preko visokih planina s vječnim snijegom. Palčica se smrzavala u hladnom zraku, ali bi se uvukla ispod toplih pera ptice i izvukla samo glavu, gledajući svu divotu ispod sebe.

Na kraju stignu u topli kraj. Zrake sunca ovdje su bile puno jače, nebo se činilo dva puta više, a na brežuljcima i padinama raslo je divno zeleno i plavo grožđe. U šumama su rasli limuni i narandže, mirisala je mirta i nana, a po cesti su trčala lijepa djeca i igrala se sa šarenim leptirima. Ali lastavica je letjela još dalje, a bilo je sve ljepše i ljepše. Ispod prekrasnih zelenih stabala uz plavo more ležao je blještavi bijeli mramorni dvorac iz starih vremena. Vinova loza penjala se uz njegove visoke stupove, a tamo na njihovim vrhovima bilo je mnoštvo lastavičijih gnijezda, a jedno od njih bilo je dom lastavice koja je nosila Palčicu.

„Ovo je moja kuća!“ reče lastavica. „Ali ako želiš sebi potražiti dom među divnim cvijećem koje dolje raste, tamo ću te spustiti i možeš uživati koliko želiš!“

„Divno!“ reče ona plješčući ručicama. Jedan veliki mramorni stup ležao je srušen i razbijen u tri komada, a u pukotinama je raslo prekrasno veliko bijelo cvijeće. Lastavica sleti s Palčicom i ostavi je na jednom od širokih listova. Kako li se iznenadila kada je u sredini cvijeta vidjela malenog čovjeka, bijelog i prozirnog kao staklo! Na glavi mu je bila divna zlatna kruna, a na ramenima prekrasna prozirna krila, a nije bio veći od Palčice. On je bio cvjetni anđeo. U

svakom cvijetu živio je sličan muškarac ili žena, a on je bio njihov kralj.

Ali lastavica je letjela još dalje.

„Bože, kako je lijep!“ šaptala je Palčica lasti. Mali princ se toliko prestrašio laste, jer je ona prema njemu bila toliko ogromna, ali kad je vidio Palčicu bilo mu je vrlo drago, jer je ona bila najljepša od svih koje je ikada vidio. Skine svoju krunu s glave i stavi je na njezinu, upita je kako se zove i bi li se za njega udala i postala kraljica svih cvjetova! Da, bio je to čovjek drukčiji od krastačinog sina i krta u crnom krznu. Ona zato pristane na prinčev prijedlog, a iz svakog cvijeta su izašli muškarci i žene, noseći poklone: najbolji je bio par lijepih krila od velike bijele mušice. Pričvrstili su ih Palčici na leđa, pa je tako i ona mogla letjeti s cvijeta na cvijet. Svuda je vladala radost, a mala lastavica je sjedila u svom gnijezdu i pjevala im najbolje što može, dok je u srcu bila tužna, jer je toliko voljela Palčicu da se od nje ne bi nikad rastala.

„Nećeš se više zvati Palčica!“ reče joj cvjetni anđeo. „To je ružno ime, a ti si tako lijepa. Zvat ćeš se Maja!“ „Zbogom! Zbogom!“ reče mala lastavica i odleti iz toplog kraja, daleko natrag u Dansku; tamo je imala malo gnijezdo povrh prozora čovjeka koji je pričao bajke: njemu je ona cvrkutala „kvi-vit, kvi-vit!“, a odatle je cijela ova priča i nastala.

Svuda je vladala radost.

MALA SIRENA

Daleko tamo na morskoj pučini voda je modra poput najljepšeg različka, a čista i bistra kao najčišće staklo; ali je i duboka, dublja nego što bilo koje sidro može doseći. Trebalo bi zaista mnogo crkvenih tornjeva postaviti jedan na drugoga da bi s dna dosegli na površinu. Na dnu žive morski vilenjaci i sirene.

Nemojte misliti da tamo nema ničega osim pustog bijelog pijeska: ne, jer dolje raste najčudnije drveće i bilje, čije su grane i listovi toliko gipki da se uz najmanje pokrete vode savijaju kao da su živi. Male i velike ribe kreću se kroz granje, baš kao što kod nas ptice lete zrakom.

Dvorac Morskog kralja ležao je na najdubljem mjestu. Zidovi su mu od koralja, a visoki, šiljasti prozori od najčišćeg jantara. Krov je od školjki koje se otvaraju i zatvaraju uz pokrete vode. Divno je bilo vidjeti da u svakoj sjaji biser, svaki dostojan kraljicine krune.

Kralj na dnu mora je bio udovac već dugo godina, dok je njegova stara majka upravljala dvorcem. Iako je bila mudra, bila je i ponosna na svoje plemstvo, te je uvijek nosila dvanaest kamenica na repu, dok su ostale sirene plemenita

roda smjele imati samo šest. Inače je bila za svaku pohvalu, osobito jer je toliko voljela svoje unučice, male morske princeze. Bilo ih je šest, prekrasnih; ali najmlađa je bila najljepša. Koža joj je bila kao latica ruže, oči plave poput najdubljeg mora. No, kao i ostale sirene, umjesto nogu imala je riblji rep.

Princeze su se svaki dan igrale u dvorima, gdje je iz stijena raslo cvijeće. Veliki jantarni prozori su se otvarali, te su ribe plivale prema njima, baš kao kad lastavice ulijeću kroz naše otvorene prozore. Ribe su jele iz ruku princeza i drago im se bilo milovati.

Izvan dvorca se prostirao veliki vrt s rumenim i modrim stablima, voće je sjajilo poput zlata, a cvijeće poput plamena, dok su se grane i lišće neprestano savijali. Zemlja je bila najfiniji pijesak, ali boje poput plavog plamena sumpora. Zbog čudnovatog plavičastog svjetla izgledalo je kao visoko na nebu, a ne na dnu mora: ispod i iznad samo plavetnilo. Za sasvim tihog vremena moglo se vidjeti sunce, koje je izgledalo poput purpurnog cvijeta iz čije se čaške izlivala sva svjetlost.

Inače je bila za svaku pohvalu.

Svaka princeza je imala svoj kutak u vrtu, gdje su mogle slobodno kopati i saditi. Jedna je posadila cvijeće u obliku kita, druga u obliku sirene, dok je najmlađa izradila krug poput sunca, a i sve cvijeće je bilo rumeno kao sunce. Ona je bila neobično dijete, mirna i zamišljena, a kad bi se ostale sestre zabavljale, ukrašavajući se posvuda najčudnijim stvarima koje su dobivale iz potonulih brodova, njoj je,

osim cvijeća crvenog poput ruža i sunca, bio drag samo lijepi mramorni kip krasnog dječaka, isklesan u bijelom, čistom kamenu. Na dno je potonuo prilikom nekog brodoloma. Pokraj kipa mala sirena zasadi crvenu žalosnu vrbu, koja je divno rasla i savijala svoje svježije grane preko kipa dječaka, spuštajući ih do plavog pješčanog dna, gdje se ljubičasta sjena pomicala zajedno s granjem, pa je izgledalo kao da se igraju i ljube s korijenjem.

Najveća radost bilo joj je slušati o gornjem svijetu, o ljudima. Baka je morala ispričati sve što je znala o brodovima i gradovima, ljudima i životinjama. Posebno zanimljivo i divno joj se činilo to što cvijeće na zemlji miriše, jer na dnu mora ne miriše, te što su šume zelene, a ribe među granama pjevaju tako glasno i lijepo, da ih je milina slušati. Baka je ptičice zvala ribama, jer male sirene nikada nisu vidjele pticu.

„Kad napunite petnaest godina, svaka od vas smije izroniti na površinu, sjediti na stijeni pod mjesecinom i gledati velike brodove pod jedrima, šume i gradove!“

Dogodine će tek najstarija napuniti petnaest, a kako su sve jedna od druge mlađe za godinu, najmlađa je morala čekati pet godina da bi se mogla otisnuti na površinu i vidjeti kako je ovdje kod nas. Sestre obećaju između sebe da će jedna drugoj ispričati što su vidjele i što im je bilo najljepše kada taj prvi dan dođe. Baka im nije dovoljno ispričala, njih je zanimalo mnogo više.

Najmlađa sirena je najviše od svih čeznula za površinom, a morala je čekati najduže od svih, tiha i zamišljena. Mnoge

noći je prostajala kraj prozora, gledajući gore kroz modro more u kojemu su plivale ribe, praćakajući repovima i perajama. Vidjela je i mjesec i zvijezde: iako blijedi, kroz vodu su izgledali mnogo veći nego što su u našim očima. Kada bi ispod njih promaknula veća sjena poput oblaka, mala sirena je znala da je to ili kit koji pliva iznad nje, ili brod pun ljudi, koji naravno i ne slute da je dolje krasna mala sirena koja pruža svoje bijele ruke prema kobilici broda.

Najstarija sirena je napunila petnaest godina, te je sada smjela izroniti na površinu. Nakon što se vratila, imala je stotine stvari za priču, ali najljepše od svega bilo joj je sjediti na pješčanom sprudu usred mirnog zaljeva, te gledati obalu velikog grada, čija su svjetla treperila kao stotine zvijezda, slušati muziku, galamu i buku prometa i ljudi, gledati mnoge crkvene tornjeve i šiljke, slušati zvonjavu crkvenih zvona. Ali, ona nije mogla onamo, a za tim je najviše čeznula.

Oh, kako li je najmlađa sestra pažljivo slušala, a kada bi navečer stajala uz otvoren prozor, gledajući kroz tamno, modro more, mislila je na veliki grad s bukom i galamom, a i činilo joj se da čuje crkvena zvona.

Godinu dana kasnije i druga sestra dobije dozvolu da izroni i otpliva kuda želi. Ona je izronila upravo kad je sunce bilo na zalasku, te joj se taj prizor učinio najljepšim. Cijelo nebo je bilo zlatno, a ljepota oblaka neopisiva: crveni i ljubičasti, plovili su iznad nje, a još brže od njih, poput dugog bijelog vela, preletjelo je jato divljih labudova preko površine vode u pravcu sunca. I ona zapliva u istom smjeru,

ali sunca na kraju nestane, a ružičasto svjetlo na površini mora i u oblacima se ugasi.

Sljedeće godine je i treća sestra izronila na površinu. Kako je bila najsmjelija od svih, otplivala je uz široku rijeku koja se izliva u more. Vidjela je prekrasne zelene brežuljke s vinogradima; dvorci i palate pojavljivali su se između veličanstvenih šuma, ptice su sve u glas pjevale, a sunce je tako grijalo da je često morala zaroniti ispod vode kako bi ohladila vruće lice. U malom zalivu je naišla na grupu sasvim male ljudske djece, koja su posve gola trčala i prskala se u vodi, te se i ona poželi poigrati s njima, ali su je se djeca prestrašila i pobjegla. Mala crna životinja (bio je to pas, ali sirena ga nije nikada prije vidjela) iskoči odjednom ispred nje te počne lajati tako strašno da se sirena također prestrašila, pa je otplivala na otvoreno more. Ipak, nikako nije mogla zaboraviti prekrasne šume, zelene brežuljke i lijepu dječicu, koji isto plivaju po vodi, iako nemaju riblji rep.

Četvrta sestra nije bila tako hrabra. Ostala je usred divljeg otvorenog mora i pričala kako je baš to i bilo najljepše: pogled se pruža na sve strane, miljama daleko, a nebo se nad vodom diže kao ogromno stakleno zvono. Vidjela je i brodove, ali izdaleka, pa su joj izgledali kao galebovi. Veseli delfini su se okretali u vodi, a veliki kitovi štrcali vodu iz svojih nosnica; činilo joj se da je između stotina fontana.

I na petu sestru dođe red. Njezin rođendan je padao u zimu, tako da je ona vidjela ono što ostale nisu. More je bilo zeleno, a svuda su plovile velike sante leda, koje su izgledale poput bisera, pričala je, ali svaka je bila daleko veća

od crkvenih tornjeva koje su gradili ljudi. Bilo ih je u najčudnijim oblicima, a sijali su kao dijamanti. Ona zasjedne na najveći ledeni brijeg. Svi brodari su prestrašeni mijenjali pravac čim bi je vidjeli kako sjedi dok joj vjetar nosi dugu kosu. Uvečer su se navukli oblaci, počelo je grmjeti i sijevati, dok je crno more visoko podizalo ledene sante koje su sijale pod bljeskovima munja. Na svim brodovima jedra su spuštена, zavladao je strah i trepet, dok je ona i dalje mirno sjedila, ploveći na svom ledenom brijegu i gledajući kako modre strijele paraju nebo i nestaju u blistavom moru.

Svaka od sestara se vraćala zanesena novostima i ljepotom nakon prvog izlaska, ali sada su kao odrasle djevojke mogle izroniti kada god su željele, pa im je to postalo svejedno; željele su kući. Već nakon mjesec dana govorile su kako je dolje ipak najljepše i da nigdje nije kao u svome domu.

Pet sestara su često uvečer zajedno plivale na površinu, držeći se za ruke. Imale su divne glasove, ljepše od ljudskih, a kada bi se dizala oluja, naslutile bi brodolom i plivale ispred brodova, divno pjevajući o ljepoti na dnu mora i pozivajući mornare da se ne plaše doći k njima. Mornari ih nisu mogli razumjeti ni riječi i mislili su da je to oluja. Ljepotu na dnu mora nisu vidjeli, jer kad brod potone, ljudi se utope i jedino mrtvi mogu doći na dvor morskog kralja.

Kad bi se sestre, držeći se za ruke, u predvečerje zaputile prema površini, najmlađa bi ostala gledajući za njima i htjela je plakati, ali sirena nema suza, pa zato još i više pati. „Ah, kad bi mi bar bilo petnaest godina!“ govorila je.

„Znam da će mi se svidjeti onaj svijet gore i ljudi koji tamo grade i žive.“

Konačno i ona navršila petnaest godina.

„Eto, došlo je i tvoje vrijeme,“ reče joj baka, stara kraljevska udovica. „Dođi da te nakitim kao i ostale tvoje sestre!“ Na kosu joj stavi vijenac od bijelih ljiljana, čija je svaka latica bila polovica zrna bisera. Također joj je na rep stavila osam velikih kamenica, da bi pokazala svoj visoki rod.

„To me boli!“ rekla je mala sirena. „Nekad treba i pretrpjeti radi dobrog izgleda!“ uzvratila joj baka. Oh! Najradije bi željela otresti sav taj nakit i odložiti teški vijenac, njezino rumeno cvijeće iz vrta bolje joj je pristajalo, ali se ipak nije usudila to mijenjati. „Zbogom!“ reče mala sirena i počne lagano poput mjehurića izranjati prema površini. Sunce je upravo zalazilo kada je izronila glavom na površinu mora, ali su oblaci još sijali poput ruža i zlata, a večernja zvijezda je sijala usred blijedocrvenog zraka, svježeg i blagog. More je bilo potpuno mirno, a na velikom brodu s tri jarbola samo je jedno jedro bilo podignuto, ali ionako nije bilo ni daška vjetra. Naokolo po brodu sjedili su mornari. Pjevalo se i sviralo, a kako se počelo mračiti, palile su se stotine lampi raznih boja i izgledale kao zastave svih naroda, vi-horeći se u zraku.

Mala sirena otpliva do okna kabine. Svaki put kad bi je voda podigla, mogla je kroz čista stakla vidjeti unutra, gdje je stajalo mnogo ljudi u divnoj odjeći, ali najljepši je ipak bio mladi princ velikih crnih očiju. Nije mu moglo biti više od šesnaest godina, a slavio se baš njegov rođen-

dan – zbog toga sav ovaj sjaj i raskoš. Mornari su plesali po palubi, a svaki put kad bi im se mladi princ pridružio, više od stotinu raketa poletjelo bi uvis rasvijetlivši sve naokolo kao u pola bijela dana. Mala sirena se prestraši i zaroni, ali ubrzo opet digne glavu iznad površine. Sad joj se činilo da sve zvijezde s neba padaju prema njoj. Nikada prije nije vidjela vatromet. Velika sunca su se brzo okretala, prekrasne vatrene ribe su plovile zrakom, a odsjaj svega zrcalio se u mirnoj, prozirnoj vodi. Na brodu je bilo toliko svjetla da se s lakoćom mogao vidjeti svaki konopac, a pogotovo ljudi. Ah, kako je princ bio lijep; stiskao je ruke mornarima, smijao se i šalio dok je muzika svirala u divnoj noći.

Već je bilo kasno, ali mala sirena nije mogla odvojiti oči od broda i divnog princa. Šarena svjetla su se ugasila, rakete i topovski pucnjevi utihnuli, ali je u dubini mora šumjelo i brujalo, dok je ona ležala na površini, ljuljajući se gore-dolje i gledajući kroz okno kabine. Ali brod zaplovi brže podižući jedno jedro za drugim. Valovi su bili sve jači, veliki oblaci su se navukli, a i sijevalo je u daljini. Spremalo se nevrijeme, pa su mornari opet spustili sva jedra. Veliki brod se ljuljao ploveći velikom brzinom na divljem moru, valovi su se podizali poput velikih crnih planina, prijeteći da se sruše na jarbol, ali tada bi brod poput labuda zaronio između visokih valova, te ponovno isplivao na vrhu drugog visokog vala. To je maloj sireni izgledalo smiješno, ali su mornari imali suprotno mišljenje: brod je škripao i pucao, debele daske su se savijale pod jakim udarcima, voda je počela nadirati unutar broda, jarbol se slomio po sredini, kao

da je bio od trstike. Brod se nagnuo na bok, a voda počela prodirati u unutrašnjost. Sada je i mala sirena uvidjela da su u opasnosti; i sama se morala čuvati greda i ostataka broda koji su plivali po površini.

Na trenutke bi zavladao potpuni mrak, da se baš ništa nije vidjelo, ali kada bi sijevnulo, bilo bi opet toliko svijetlo da je svih na brodu mogla prepoznati. Svako se snalazio kako je najbolje znao i umio. Najviše je gledala za mladim princem, vidjevši ga u trenutku brodoloma, baš kad je potonuo u dubinu mora. U prvi čas joj je bilo drago, jer sad je princ dolazio k njoj, ali se tada sjeti da ljudi ne mogu živjeti u vodi i da on ne može, ako nije mrtav, doći dolje u dvorac njezinog oca. Ne, on ne smije umrijeti! Ona zapliva između dasaka i greda koje su plutale naokolo, ne misleći na opasnost da bi je mogle zdrobiti, zaroni duboko, pa opet ispliva na vrhu vala i na kraju pronade mladog princa, koji skoro više nije mogao plivati po olujnom moru; ruke i noge su mu klonule, lijepe oči se zatvorile. Da mu mala sirena nije došla u pomoć, smrt bi mu bila neizbježna. Držala mu je glavu nad površinom vode, dok su ih valovi nosili kuda su htjeli.

Ujutro se nevrjeme stišalo; od broda nije ostalo ni trunke, sunce se podiglo iz mora crveno i sjajno, te kao da je vratilo život u prinčeve obraze, ali oči su mu ostale zaklopljene. Mala sirena ga poljubi u visoko čelo te mu zagladi mokru kosu; podsjećao ju je na mramorni kip iz njenog malog vrta. Ponovo ga poljubi i žarko poželi da poživi.

Ispred sebe ugleda kopno, visoke plave planine s vrhovima pokrivenim snijegom, koji su se bijelili poput ležećih

labudova; dolje uz obalu zelenile su se divne šume, ispred kojih je ležala crkva ili samostan: to nije znala sigurno, ali svakako neka građevina. U vrtu su rasli limuni i narandže, a uz vrata visoke palme. More je ovdje napravilo malu uvalu, voda je bila mirna ali duboka, a uvala se pružala do grebena na koji je more nanijelo fini bijeli pijesak. Ona dopliva ovamo i polegne princa na pijesak, pazeći da mu glava bude dobro izložena toplom suncu.

Zvona na velikoj bijeloj zgradi zazvone, a mnoštvo mladih djevojaka prođe vrtom. Mala sirena otpliva među neke stijene koje su stršale iz mora, te pokrije lice i prsa morskom pjenom, da niko ne bi vidio njeno malo lice, čekajući da vidi ko će doći do jadnog princa.

Jedna od mladih djevojaka ubrzo tu naiđe, te, iako na trenutak zaplašena, pozove još ljudi, a sirena je vidjela da je princ oživio te se smiješi svima oko sebe – ali ne i njoj, jer nije ni znao da ga je ona spasila. To je rastuži, a kad on ode s ostalima unutra u veliku zgradu, ona sva žalosna opet zaroni u dubine te se vrati u očev dvorac.

Uvijek je bila tiha i zamišljena, a sada još i više. Sestre su je pitale o tome što je gore vidjela, ali ona im ništa nije rekla.

Mnogih bi večeri i jutara isplivala na isto ono mjesto gdje je ostavila princa. Vidjela je kako voćke sazrijevaju u vrtu i kako se beru plodovi, kako se snijeg otapa na visokim planinama, ali princa nije vidjela, pa se svaki put sve tužnija vraćala kući. Jedina utjeha bilo joj je sjediti u njezinom vrtu i grliti lijepi mramorni kip, koji ju je toliko podsjećao

na princa, ali nije pazila svoje cvijeće, koje je raslo kao u divljini, prelazeći staze i ispreplićući se s granama drveća, pa je tako stvaralo mračni ugođaj.

Na kraju više nije mogla izdržati, pa je sve ispričala jednoj od sestara. Sve ostale su odmah saznale, ali niko drugi osim njih i nekoliko ostalih sirena, koje to nisu nikome prenijele, osim svojim najbližim prijateljicama. Jedna od njih je znala ko je princ, jer je i ona vidjela slavlje na brodu, a zna i odakle je i gdje mu je kraljevina.

„Dođi, mala sestro!“ pozovu je ostale princeze, te zagrljene izrone iz mora ispred prinčevog dvorca. Dvorac od sjajnog svijetložutog kamena imao je velika mramorna stepeništa, a jedno se spuštalo ravno u more. Prekrasne pozlaćene kupole podizale su se na krovovima, stupovi su okruživali cijeli dvorac, a između njih su stajali mramorni kipovi, koji su izgledali kao da su živi. Kroz bistra stakla visokih prozora vidjele su se veličanstvene dvorane, u kojima su visjele skupe svilene zavjese i tapeti, a svi zidovi bili su ukrašeni velikim slikama, koje je bilo zadovoljstvo gledati. Na sredini najveće dvorane prskao je veliki vodoskok, čiji su mlazovi dosegali visoko prema staklenoj kupoli na svodu, kroz koju je sunce sijalo na vodu i biljke u velikom bazenu.

Sada je znala gdje on živi i često je uvečer i noću odlazila na površinu, plivajući mnogo bliže obali nego što bi se ikoja sirena usudila, čak i uz tjesni kanal ispod prekrasnog mramornog balkona koji je bacao dugu sjenu preko vode. Tu bi sjedila i gledala mladog princa, koji je mislio da je sasvim sam pod sjajnom mjesecinom.

Mnogih večeri ga je vidjela kako uz muziku plovi na svom divnom brodu s vihorećim zastavama, pa bi provirivala između zelenih trstika, a kada bi se vjetar poigrao s njezinim srebrnobijelim velom i neko bi je vidio, mislio je da je to labud koji širi krila.

Mnogih je noći, dok su ribari lovili pod svijećom, slušala njihove pohvale o prinčevoj dobroti, radujući se što ga je spasila, onako polumrtvog i nošenog valovima. Sjećala se kako mu je glava čvrsto ležala na njenim grudima i kako ga je od srca poljubila, a on o tome ništa nije znao, nije mogao ni sanjati o njoj.

Kako je njezina ljubav prema ljudima rasla, tako je i njezina želja da im se pridruži bivala sve veća. Mislila je da je njihov svijet puno veći od njenog, pa oni lete po moru u svojim brodovima, mogu se popeti na visoke planine, preko oblaka, a zemlje koje imaju prostiru se šumama i livadama i dalje nego njezin pogled može doprijeti. Toliko toga je željela znati, ali joj sestre nisu na sve mogle odgovoriti, pa je zato pitala svoju baku koja je dobro poznavala gornji svijet i opravdano ga nazivala „zemlje iznad mora“.

„Ako se ljudi ne utope,“ pitala je sirena, „mogu li onda živjeti vječno? Ili umiru baš kao i mi u moru?“ „Da!“ reče starica. „Umiru i oni, a život im je još kraći od našeg. Mi možemo poživjeti tristo godina, a kad nas više nema, postanemo jedino pjena na moru i nemamo groba među svojim bližnjima. Nemamo besmrtnu dušu ili novi život, mi smo poput trske kad se posiječe – nikad se više ne zazele ni. Ljudi, međutim, imaju besmrtni duh, koji živi i nakon

što se tijelo pretvori u zemlju, a podiže se kroz čisti zrak do sjajnih zvijezda. Baš kao i mi kad izranjamo iz mora gledati ljudski svijet, tako i oni izrone na nepoznatim divnim mjestima koja mi nikada nećemo vidjeti.“ „Zašto mi nismo dobili besmrtnu dušu?“ tužno upita mala sirena. „Ja bih dala svih svojih tristo godina za samo jedan dan kao ljudsko biće i za svoje mjesto u nebeskom svijetu!“

„O tome nemoj ni misliti!“ reče starica. „Mi smo ovdje sretniji i mnogo nam je bolje nego ljudima gore.“ „Znači, ja ću umrijeti i postati morska pjena, nikad više neću čuti muziku valova, vidjeti divno cvijeće i crveno sunce! Zar stvarno ništa ne mogu napraviti kako bih dobila vječni duh?“

„Ne!“ reče starica. „Jedino ako te neko od ljudi toliko zavoli, da mu postaneš više i od oca i majke, da ti posveti sve svoje misli i ljubav, da svećenik položi njegovu desnu ruku u tvoju, u znak vječne vjernosti, njegova bi duša prešla u tvoje tijelo, pa bi tako i ti dobila dio ljudske sreće. Dao bi ti dušu, a svoju zadržao. Ali to se nikada ne može dogoditi! Ono što mi smatramo lijepim, tvoj riblji rep, njima je ružan, jer nemaju pojma, pa kod njih moraš imati dvije nespretne potpore koje zovu nogama da bi te smatrali lijepom!“

Mala sirena duboko uzdahne gledajući svoj riblji rep.

„Veselim se!“ reče starica. „Skaćimo svih tristo godina koje imamo, to je ipak dosta vremena, a poslije ćemo se lahko odmarati u grobu. Večeras je dvorski bal!“ Bila je to divota, nikad viđena na svijetu. Zidovi velike plesne dvorane bili su od debelog ali prozirnog stakla. Stotine ogromnih školjki, crvenih kao ruže i zelenih kao trava,

naredale su se sa svih strana, a njihov plavi plamen osvjetljavao je dvoranu, svijetleći kroz zidove i more, u kojem su bezbrojne male i velike ribe plivale prema staklenome zidu; na nekima je krljušt bila purpurnocrvena, a na drugima poput srebra i zlata.

Sredinom dvorane tekao je široki potok, a na njemu su plesali morski vilenjaci i sirene, pjevajući svoje divne pjesme. Takvih glasova nema na zemlji. Mala sirena je pjevala najljepše od svih, svi su joj pljeskali, te je za trenutak osjetila radost u srcu, znajući da ima najljepši glas na zemlji i u moru! Ali uskoro je opet počela misliti na gornji svijet, nije mogla zaboraviti lijepog princa, a ni svoju tugu što nema besmrtnu dušu poput njega. Išunja se iz očevog dvorca, te, dok je sve odzvanjalo od pjesme i veselja, ode u tuzi sjesti u svoj vrt. Kroz vodu odjekne zvuk roga, a ona pomisli: „Sad sigurno gore plovi on, koji mi je draži od oca i majke, na kojega stalno mislim i u čije bih ruke položila svu sreću svog života. Sve bih se usudila učiniti, samo da mogu dobiti njega i besmrtnu dušu! Dok moje sestre plešu tamo u očevu dvorcu, ja idem do stare morske vještice, one koje sam se uvijek bojala. Možda mi ona može pomoći savjetom!“

Mala sirena krene prema pjenećim vrtlozima, iza kojih je živjela vještica. Ovim putem inače nikad nije išla, ni cvijeće a ni morska trava nisu tu rasli, samo golo, sivo, pješćano dno ležalo je između virova, a voda je šumila poput mlinskih kotača, vrteći se i grabeći sve što može na svom putu u dubinu. Morala je proći između svih opasnih vrtloga da bi došla na vješticino područje, a odavde je jedini put i daleko dalje bio

preko polja vrućeg, vrijućeg blata, koje je vještica nazivala svojim tresetištem. Iza je ležala njezina kuća, usred čudnovate šume. Svo drveće i grmlje su bili polipi – pola životinje a pola biljke; izgledali su kao stoglave zmije koje rastu iz zemlje, sve grane bile su im dugi, sluzavi krakovi, prsti poput gipkih crva, s člancima koji se pomiču od korijenja do samih vrhova. Sve što su mogli ugrabiti čvrsto bi obuhvatili i ne bi nikad više pustili od sebe. Tu je stajala sva preplašena, dok joj je srce tuklo od straha; zamalo se predomislila i okrenula prema kući, ali je ohrabri pomisao na princa i ljudsku dušu. Svoju dugu raspletenu kosu skupi i čvrsto zaveže oko glave, da je polipi ne bi za nju povukli, a ruke sklopi na prsima, te proleti kako to samo riba može kroz vodu, između odvratnih polipa, koji su za njom pružali svoje gipke krakove i prste. Vidjela je da svaki polip koji je nešto ulovio steže svoj plijen stotinama malih krakova, jakih poput željeznih spونا. Kosturi ljudi koji su izgubili živote na moru i potonuli u ove dubine virili su bjelasajući se kroz krakove polipa. Držali su vesla i kovčege, kosture kopnenih životinja, te jednu malu sirenu, koju su ulovili i zadavili: to joj je bilo najstrašnije!

Stigne do močvare u šumi, gdje su gmizale velike, debele vodene zmije i pokazivale svoje ružne bijelo-žute trbuhe. Na sredini močvare stajala je kuća od bijelih kostiju ljudi stradalih na moru; tamo je sjedila morska vještica i iz svojih usta hranila žabu krastaču, baš kako bi ljudi malog kanarinca hranili šećerom. Ružne i debele vodene zmije zvala je svojim pilićima i dozvoljavala im je da se valjaju po njenim velikim, gljivastim prsima.

„Znam po šta si došla!“ reče morska vještica. „To je glupo od tebe! Ipak će ti biti po volji, jer će te to odvesti u nesreću, moja draga princezo. Ti bi se rado oslobodila svog ribljeg repa i zamijenila ga s dva komada nečega za hodanje poput ljudi, ne bi li se princ zaljubio u tebe i postao tvoj, baš kao i njegova besmrtna duša!“ smijala se vještica tako glasno i odvratno, da su i žaba krastača i zmije popadale na pod i tamo se počele valjati. „Došla si u pravo vrijeme,“ reče vještica. „Sutra nakon izlaska sunca ne bih ti mogla pomoći, morala bi opet čekati cijelu godinu. Napraviti ću ti napahtak, koji ćeš ponijeti na obalu i tamo ga popiti; tvoj riblji rep će se odvojiti i suziti u ono što ljudi zovu lijepim nogama, ali bol će biti jaka kao da oštri mač prodire kroz tvoje tijelo. Svi koji te vide reći će da si najljepše ljudsko dijete koje su ikad vidjeli! Zadržat ćeš svoj lebdeći hod, nijedna plesačica se neće moći tako kretati, ali svaki tvoj korak bit će kao da hodaš na oštrom nožu, da ti krv mora teći. Ja ću ti pomoći, ako si na sve to spremna?“

„Jesam!“ reče mala sirena drhtavim glasom, misleći na princa i na to kako će dobiti besmrtnu dušu. „Zapamti,“ reče vještica, „kad jednom dobiješ ljudski oblik, ne možeš nikad više biti sirena! Nećeš se moći spustiti kroz dubinu svojim sestrama i očevom dvoru, a ako te princ ne zavoli toliko da zbog tebe zaboravi oca i majku dok si mu stalno u mislima, a svećenik vas ne blagoslovi kao muža i ženu, nećeš dobiti besmrtnu dušu! Prvog jutra nakon što se on oženi drugom, puknut će ti srce, pa ćeš postati morska pjena.“

„Hoću!“ reče mala sirena, blijeda poput smrti. „Ali moraš mi platiti!“ reče vještica. „A ja ne tražim malo. Tvoj glas je najljepši od svih ovdje na dnu mora, sigurno si ga njime mislila zavesti, ali taj glas ćeš dati meni. Ja hoću najbolje što imaš za moj skupocjeni napitak. U njega ulijevam vlastitu krv, da bude jak kao dvosjekli mač!“ „Ali kad uzmeš moj glas,“ upita mala sirena, „šta će meni ostati?“ „Tvoj lijepi stas,“ reče vještica, „tvoj lebdeći hod i tvoje oči koje govore, njima zasigurno možeš osvojiti ljudsko srce. Šta je, zar si izgubila hrabrost? Hajde, ispruži jezik, da ga odrežem, za plaću, a ja ću ti dati jaki napitak.“ „Uredu!“ reče mala sirena, a vještica stavi kotao da skuha čarobni napitak. „Čistoća je dobra stvar!“ reče ona te očisti kotao zmijama svezanim u klupko; zatim zareže svoje grudi, kapajući svoju crnu krv u kotao, iz kojega su se isparavale najčudnije spodobе, zastrašujuće i jezovite. Stalno je dodavala nove sastojke, a kada je uzavrelo, činilo se kao da krokodil plače. Na kraju je napitak bio gotov; izgledao je poput najčišće vode! „Evo ti napitak!“ reče vještica i odreže maloj sireni jezik, a ona zanijem i više nije mogla ni pjevati ni govoriti.

„Ako te polipi zahvate na povratku kroz moju šumu, baci samo kap ovog napitka; njihovi krakovi i prsti će se razletjeti u hiljade komada!“ Ali maloj sireni to nije trebalo, svi su se polipi povukli kad su vidjeli blještavi napitak koji joj je u rukama svijetlio poput sjajne zvijezde. Tako je mala sirena ubrzo prošla kroz šumu, močvaru i virove.

Mogla je vidjeti očeve dvore; u velikoj plesnoj dvorani svjetiljke su bile ugašene, svi su zasigurno spavali, ali im se

nije usudila približiti, ovako nijema, zauvijek ih napuštajući. Mislila je da će joj srce puknuti od žalosti. Došunjala se do vrta, ubrala po jedan cvijet iz vrta svake od svojih sestara, prstima im poslala tisuće poljubaca, te zaplivala prema površini kroz tamnomodro more.

Sunce još nije bilo izašlo kada je ugledala prinčev dvorac i popela se uz sjajno mramorno stepenište. Mjesečina je divno sijala. Mala sirena popije gorući oštri napitak, osjećajući bol kao da joj kroz tijelo prolazi dvosjekli mač, te izgubi svijest i ostane tamo ležati kao mrtva. Kad je sunce zasijalo preko mora, probudila se osjećajući oštru bol, ali pred njom je stajao dragi mladi princ, a njegove crne oči su je gledale. Ona sama spusti pogled, pa vidi da više nema riblji rep, već najljepše male, bijele noge, kakve samo djevojčice imaju; ali je bila gola, pa se zagrne svojom bujnom, dugom kosom. Princ je upita ko je i kako je ovdje došla, dok ga je ona blago i s nekom tugom u svojim modrim očima gledala, jer nije mogla ništa reći. Princ je uzme za ruku i povede u dvorac. Svaki korak joj se činio, baš kako joj je vještica i kazala, kao da hoda po šiljcima i oštrim noževima, ali je to izdržala; uz prinčevu ruku uspinjala se lahko poput mjehurića, dok su se svi divili njezinom gracioznom, laganom hodu.

Obukli su je u skupocjenu odjeću od svile i muslina, bila je najljepša od svih u dvorcu, ali je bila nijema, nije mogla pjevati ni govoriti. Prekrasne robinje u svili i zlatu dolazile su i pjevale princu i njegovim kraljevskim roditeljima, a jedna od njih je pjevala ljepše od ostalih; princ joj je plje-

skao i smiješio joj se, pa se mala sirena rastuži, jer je znala da je ona sama pjevala puno bolje! Mislila je: „Ah, kad bi on barem znao da sam ja dala svoj glas zauvijek, samo da bih mogla biti s njim!“

Robinje počnu plesati krasne, lepršave plesove uz divnu muziku, a mala sirena podigne svoje lijepe, bijele ruke i dignu se na vrhove prstiju, lebdeći preko poda dvorane i plešući kao što još niko nije zaplesao; uz svaki njezin pokret divota joj se sve više pokazivala, dok su joj oči prodirale u srce dublje od pjesme robinja.

Svi su bili oduševljeni; posebno princ, koji je nazove svojim malim nahočetom, a ona je plesala i dalje, iako je svaki korak osjećala kao hodanje po oštrim noževima. Princ je rekao da ona treba zauvijek ostati uz njega i dozvoli joj da spava ispred njegovih vrata, na jastuku od baršuna.

Dozvoli joj i da sebi sašije muško odijelo, kako bi ga mogla pratiti na konju. Jahali su kroz mirisne šume, gdje bi je zelene grane šibale po ramenu, a male ptice iza svježeg lišća pjevale. Penjala se s princem na visoke planine; iako su joj noge krvarile, ona bi se smijala i slijedila ga, dok ispod sebe ne bi ugledali oblake, koji su plovili poput jata ptica na putu prema tuđim krajevima.

Kad je sunce zasijalo preko mora, probudila se osjećajući oštru bol.

Kod kuće na prinčevom dvoru, noću dok su svi spavali, ona bi išla vani na široke mramorne stepenice, hladeći svoje goruće noge u hladnoj morskoj vodi i misleći na svoje dolje u dubini.

Jedne noći, dođu njezine sestre, držeći se za ruke, tužno pjevajući dok su plivale površinom; ona im mahne, a one je prepoznaju i rekoše joj o tome koliko ih je svih rastužila. Od tada su je posjećivale svake noći, a jedne je noći u daljini vidjela svoju baku, koja već dugo godina nije dolazila na površinu, a i Morskog kralja, s krunom na glavi, koji je pružao ruke prema njoj, ali se nije usudio doći toliko blizu kao sestre.

Svakim danom je princu bila sve draža; volio ju je poput dobrog, milog djeteta, ali nije niti razmišljao da je uzme za svoju kraljicu; a ona je morala biti njegova žena, inače nije mogla dobiti besmrtnu dušu, a na dan njegovog vjenčanja postat će morska pjena.

„Zar mene ne voliš najviše od svih?“ kao da su ga pitale oči male sirene, dok ju je držao u naručju i ljubio njeno lijepo čelo. „Jesi, ti si mi najdraža,“ reče princ, „jer tvoje je srce najbolje od svih, ti si mi privržena i nalikuješ na mladu djevojku koju sam jednom vidio, a koju ću teško ponovno susresti. Bio sam na brodu koji je potonuo, valovi su me odnijeli do kopna uz sveti samostan, gdje su živjele mlade djevojke, a najmlađa me pronašla na obali i spasila mi život. Vidio sam je samo dva puta. Ona je jedina na svijetu koju bih mogao voljeti, a ti si joj toliko slična da nadjačavaš njezinu sliku u mojoj duši; njezino je mjesto u samostanu, a moja dobra sreća mi je poslala tebe. Nikad se nećemo rastati!“

„Ah, on ne zna da sam mu ja spasila život,“ mislila je mala sirena, „ja sam ga nosila preko mora do šume kod samostana, sjedila iza morske pjene i čekala hoće li ljudi doći.

Vidjela sam lijepu djevojku, koju on voli više od mene!“ Mala sirena duboko uzdahne, jer nije mogla plakati. „Princ kaže da djevojka pripada samostanu. Ona nikada neće u svijet, te se oni neće sastati, a ja sam ovdje kod njega, vidim ga svaki dan, dvorit ću ga i voljeti, život mu dati!“

Pričalo se kako bi se princ trebao oženiti prekrasnom kćeri kralja susjedne zemlje; zato je njegov brod bio tako dobro opremljen. Princ je naravno putovao u posjetu susjednoj zemlji, zapravo da bi vidio kćer kralja susjedne zemlje, jer je sa sobom vodio i veliku pratnju. Mala sirena je odmahivala glavom smiješeći se, jer je poznavala prinčeve misli bolje od svih ostalih. „Ja moram otputovati!“ reče princ, „moram upoznati lijepu princezu, jer to moji roditelji žele. Ali, nikad me neće prisiliti da je dovedem kući kao nevjestu! Ne mogu je voljeti! Ne liči na lijepu djevojku iz samostana kao ti. Ako jednoga dana moram izabrati mladu, najvjerojatnije ćeš to biti ti, moje nahoče s govorećim očima!“ Princ je poljubi u crvena usta, poigra se s njenom dugom kosom i položi glavu kod njezinog srca, pa je sanjala o ljudskoj sreći i besmrtnoj duši.

„Valjda se ne bojiš mora, moje nijemo dijete!“ reče on dok su stajali na divnom brodu koji ih je trebao odvesti do susjedne kraljevine. Pričao joj je o oluji i smiraju na moru, o čudnim ribama iz dubine što su ih ronionci vidjeli, a ona se smiješila na sve njegove priče, jer je bolje od svih poznavala more.

U mjesječinom obasjanoj noći, dok su svi osim kormilara spavali, sjedila bi i gledala kroz čistu vodu. Činilo joj se da

vidi dvore svoga oca; na vrhu je bila stara baka sa srebrnom krunom na glavi, pogleda upućenog kroz brze struje prema kobilici broda. Njezine sestre isplivaju na površinu, tužno je gledajući i izvijajući bijelim rukama. Ona im je mahala, smiješila se i htjela kazati kako joj je dobro i kako je sretna, ali jedan od mornara joj se približi, pa sestre zarone, a on ostane uvjeren da je bjelina koju je vidio samo morska pjena. Ujutro brod pristane u luci divnoga grada kralja susjedne zemlje. Sva crkvena zvana su zvonila, a rogovi trubili s tornjeva; vojnici su stajali s vihorećim zastavama i sjajnim bajunetama. Svaki dan je bilo slavlje. Pozivi na plesove i druženje su se izmjenjivali, ali princeze nije bilo nigdje: pričalo se da je odrasla daleko u svetom samostanu, gdje je i naučila sve kraljevske kreposti. No, na kraju i ona dođe.

Mala sirena je bila nestrpljiva vidjeti njezinu ljepotu; morala je priznati da nikad prije nije vidjela ljepšeg stvora. Fine i sjajne puti; ispod dugih, tamnih trepavica, smiješila su se dva vjerna tamnomodra oka!

„To si ti!“ reče princ, „Ti, koja si me spasila kad sam bezivotno ležao na obali!“ On zagrlji svoju sramežljivu nevjestu. „Oh, kolike li sreće!“ reče on maloj sireni. „Ono čemu se nikad nisam nadao, ono najbolje mi se ispunilo. Znam da ćeš se i ti radovati mojoj sreći, jer me voliš najviše od svih.“ Mala sirena ga poljubi u ruku, dok joj se činilo da joj srce puca. Jutro njegovog vjenčanja donijet će joj smrt i pretvoriti je u morsku pjenu.

Sva crkvena zvana su zvonila, glasnici su jahali kroz ulice najavljujući zaruke. Na oltarima su gorila mirisna ulja u

skupim srebrnim svijećnjacima. Svećenici su mahali kadio-nicama, a mladoženja i mlada su jedno drugom pružili ruke i dobili biskupov blagoslov. Mala sirena je držala skute vjenčane haljine od svile i zlata, ali njezine uši nisu čule svečanu muziku, oči nisu vidjele sveti obred; mislila je samo na noć svoje smrti, na sve što je izgubila u ovom svijetu.

Već iste večeri, mladenci su se ukrkali na brod, a topovi su zapucali i sve se zastave zavihorile; nasred palube se podigao skupi šator od zlata i grimiza, s najboljim jastucima, mjesto za mladence u tihoj, svježoj noći.

Vjetar zapuše u jedra, a brod polahko zaplovi po mirnoj površini mora. Kad se smračilo, zapalile su se raznobojne lampe; mornari su veselo plesali na palubi. Mala sirena se prisjeti kada je prvi put izronila na površinu, vidjevši isti ovaj sjaj i radost, te počne plesati, lebdjeti poput lastavice kad je progone, a svi su joj oduševljeno klicali; nikad nije toliko lijepo plesala, dok su joj oštri noževi rezali noge; ali to nije osjećala, jer je još snažnije rezalo u srcu. Znala je da je ovo zadnja noć u kojoj gleda onoga zbog kojeg je ostavila i rod i dom, radi kojeg je dala svoj divni glas i svaki dan podnosila beskrajne muke, a da on o tome uopće ne razmišlja. Ovo je zadnja noć u kojoj zajedno udišu isti zrak, gledaju duboko more i plavo nebo puno zvijezda. Nju čeka vječna noć bez misli ili snova; dušu nije imala, a nije je ni dobila. Na brodu se veselilo i slavilo do iza ponoći.

Plesala je i smijala se, u srcu misleći na smrt. Princ poljubi svoju divnu mladu, koja se igrala s njegovom crnom kosom. Ruku pod ruku su otišli na počinak pod raskošni šator. Na

brodu zavlada tišina i mir. Jedino je kormilar bio na svome mjestu, a mala sirena položi svoje bijele ruke na ogradu broda, gledajući prema istoku u očekivanju crvene prve jutarnje zrake sunca, za koju je znala da će je ubiti. Vidjela je svoje sestre na površini, bile su jednako blijede kao i ona, a divna duga kosa im više nije viorila na vjetru; bila je odrezana.

„Kosu smo dale vještici da nam pomogne da ne umreš noćas! Dala nam je ovaj nož, vidi kako je oštar! Prije nego se sunce digne, moraš ga zabiti u prinčevo srce, a kad njegova topla krv zakapa po tvojim nogama, prerast će u riblji rep i opet ćeš postati sirena. Moći ćeš se spustiti u vodu kod nas i živjeti svojih tristo godina, dok ne postaneš mrtva, slana morska pjena. Požuri! Jedno od vas dvoje mora umrijeti prije izlaska sunca! Stara baka je od tuge izgubila svu svoju sijedu kosu, baš kao i mi od vješticih makaza. Ubij princa i vrati se! Požuri! Vidiš li crvenu prugu na nebu? Za nekoliko minuta izlazi sunce, tad ćeš umrijeti!“ Uz duboki uzdah, zaronile su u valove.

Mala sirena povuče grimizni tepih i vidje krasnu mladu kojoj je glava počivala na prinčevim prsima te se nagne nad princem, poljubi ga u čelo, pogleda prema nebu gdje je jutarnje rumenilo bilo sve jače, pogleda oštri nož i opet princa, koji je u snu spominjao ime svoje drage, jer jedino je na nju mislio, dok je maloj sireni nož drhtao u ruci. Ona ga baci daleko u valove, koji su izgledali kao da krvare tamo gdje je nož pao, iz njih je štrcala krv. Još jedanput s tugom pogleda na princa i skoči u more, osjećajući kako joj se tijelo pretvara u pjenu.

Sunce je izašlo. Tople zrake blago su padale na mrtvački hladni morsku pjenu, a mala sirena nije osjećala smrt. Vidjela je žarko sunce; povrhu nje lebdjele su stotine prozirnih, divnih stvorenja; kroz njih je mogla vidjeti bijela jedra broda i crvene oblake na nebu; njihovi su glasovi bili poput muzike, toliko produhovljene da je nijedno ljudsko uho nije moglo čuti, nijedno oko nije ih moglo vidjeti; bez krila su lebdjeli svojom lahkocom. Mala sirena vidje da je njeno tijelo poput njihovih, te da se sve više podižu iz pjene.

„Kuda to stižem?“ reče ona, a glas joj je zvučao poput tih drugih stvorenja: bio je toliko duhovan da ga ni jedna zemaljska muzika ne može ponoviti. „Kod zračnih vila!“ odgovorili su ostali. „Sirena nema besmrtnu dušu, niti je može imati bez osvojanja ljudske ljubavi. Njena vječnost je u tuđoj moći. Ni zračne vile nemaju vječnu dušu, ali je mogu steći dobrim djelima. Mi letimo u tople zemlje, gdje sparni zagađeni zrak ubija ljude, pa mašemo da bi se oni rashladili. Širimo mirise cvijeća kroz zrak, šaljemo oporavak i izlječenje. Nakon što tristo godina radimo sve najbolje što možemo, dobit ćemo besmrtnu dušu i postati dio vječne ljudske sreće. Ti si, jedna mala sireno, cijelim srcem željela isto što i mi; patila si i trpjela, podigla se do svijeta zračnih vila; sada si dobrim djelima možeš sama zaslužiti besmrtnu dušu za tristo godina.“

Mala sirena spremno pruži ruke prema suncu i prvi put osjeti suze. Na brodu je opet bilo bučno i živo, vidjela je da je princ traži, zajedno sa svojom lijepom mladom. Gledali su s čežnjom u morsku pjenu, kao da su znali da je otišla s valovima.

Nevidljiva sirena poljubi mladu u čelo, nasmiješi se princu, te s ostalom djecom zraka otiđe na oblak koji je putovao zrakom crven poput ruže. „Za tristo godina ćemo ovako ući u carstvo!“ „Tamo se može i brže ući!“ šaptala je jedna. „Svaki put kad nevidljive lebdimo u ljudskim domovima s djecom, ako dijete raduje svoje roditelje i zaslužuje njihovu ljubav, Bog će skratiti našu provjeru. Dijete uopće ne zna da mi letimo kroz sobu, a tome se samo možemo radovati, jer se tada jedna godina odbije od onih tristo. Ali vidimo li nepristojno i zločesto dijete, moramo plakati suze žalosnice, a svaka suza dodaje još jedan dan našoj provjeri.“ S ostalom djecom zraka otiđe na oblak.

SLAVUJ

Svima je poznato da je u Kini car Kinez, a i svi oko nje ga su također Kinezi. Ova je priča stara mnogo godina, ali baš zato je i treba poslušati, da se ne zaboravi.

Ispod šumskog granja živio je jedan slavuj.

Dvorac kineskog cara bio je najljepši na svijetu, izgrađen od najfinijeg i najskupljeg porculana, ali toliko krhkog i osjetljivog na dodir, da se morao posebno paziti. U vrtu je raslo najneobičnije cvijeće, a na najljepšim cvjetovima visjeli su srebrni zvončići, koji su zvonili kako niko ne bi mogao proći neprimjetno. Da, sve u carevom vrtu je bilo dobro promišljeno, a vrt se pružao toliko daleko da ni sam carski vrtlar nije znao gdje mu je kraj. U produžetku vrta prostirala se prekrasna šuma s visokim stablima i dubokim jezerima, šireći se sve do dubokog, plavog mora. Veliki brodovi su mogli doploviti sve do ispod šumskog granja, gdje je živio jedan slavuj, koji je toliko divno pjevao da bi čak i siromašni ribar, koji je inače imao toliko posla, ostavljao svoju mrežu i u miru uživao slušajući slavuja. "Gospode Bože, koje li divote!" rekao bi ribar i nastavio sa svojim poslom, zaboravljajući slavuja. Svake noći ribar se vraćao na isto mjesto i, kad bi čuo slavuja, ponovno rekao: "Bože, koje li divote!"

Divili su se i gradu, i dvorcu, i vrtu.

Putnici iz svih zemalja svijeta dolazili su u carev grad, te se divili i gradu, i dvorcu, i vrtu, ali kad bi čuli slavuja, svi bi uglas rekli: "Slavujeva pjesma je ipak najljepša!" Nakon povratka kući, putnici su pričali o svim ljepotama, a znanstvenici su pisali mnoge knjige o gradu, dvorcu i vrtu, no niko nije zaboravio slavuja, kojega su stavljali na prvo mjesto. Pjesnici su pisali najljepše stihove baš o slavuju pokraj dubokog mora.

Napisane knjige širile su se svijetom, pa su neke od njih došle i do cara. On je sjedio u svojoj zlatnoj stolici te čitao i odobravajući klimao glavom, jer je bio vrlo zadovoljan divnim opisima svog grada, dvorca i vrta. "Ali slavujeva pjesma je ipak najljepša!" pisalo je u knjigama.

"Kakav slavuj?" čudio se car. "Ja uopće ne znam za tu pticu! Zar takva ptica postoji u mom carstvu, i to u mom vlastitom vrtu! A ja to moram pročitati iz knjiga!" Car pozove svog istaknutog dvorskog nadzornika, koji je bio toliko bahat, da bi, kad bi ga se neko manje važan usudio nešto upitati, samo besmisleno dobacio: „P!“

„Ovdje u mom carstvu živi čudna ptica koju zovu slavuj,“ reče car nadzorniku. „Priče govore da je slavuj bolji od svega u mom velikom carstvu! Zašto meni nikad ništa nije rečeno o tome?“

„Ni ja nisam do sada čuo o toj ptici!“ odgovori nadzornik. „Još nikad nije predstavljena ovdje na dvoru!“ „Ja moram čuti pjesmu te ptice još večeras!“ reče car. „Cijeli svijet zna što imam, a jedino ja ne znam!“

„Pa ni ja nisam čuo za tu pticu,“ pravdao se nadzornik. „Ja ću je potražiti, a i pronaći!“ Ali gdje? Nadzornik se rastrči po dvorskim stepeništima, dvoranama i hodnicima, ali niko koga je susreo nije čuo ništa o slavuju. Na kraju otrči nazad do cara i reče da su to sigurno izmišljotine pisaca knjiga. „Vaše carsko veličanstvo, ne treba vjerovati u sve što piše u knjigama. To su zasigurno laži i čarolije!“ Car reče: „Knjiga u kojoj sam to pročitao stigla mi je od samog moćnog japanskog cara, zato ne može biti neistinita! Ja moram čuti slavuja, i to još večeras! On je u mojoj najvećoj milosti! A ako ga večeras ne čujem, svi će dvorjani dobiti batine po trbuhu, i to nakon večere!“

„Tsing-pe!“ reče nadzornik i ponovno se razleti po dvoru, ovog puta praćen polovicom svih dvorjana, jer niko nije želio dobiti batine nakon večere. Svi su pokušavali nešto saznati o čudnom slavuju, poznatom u cijelom svijetu, jedino ne na carevom dvoru.

Na kraju susretnu malu, siromašnu djevojčicu u kuhinji. Ona im reče: „O Bože, slavuj! Ja ga poznajem! Da, zaista divno pjeva! Ja svake večeri odnesem malo ostataka hrane svojoj jadnoj bolesnoj majci, koja živi uz samu plažu, a kad se na povratku zastanem odmoriti u šumi, čujem slavujevu pjesmu. Od nje mi suze naviru na oči, divna je kao poljupci moje majke!“

„Draga curice!“ reče nadzornik. „Ja ću se pobrinuti da dobiješ stalan posao u kuhinji i da vidiš cara kako jede samo ako nas odvedeš do slavuja, jer nam treba još večeras!“ I tako oni krenu prema šumi u kojoj je pjevao slavuj;

polu dvorjana je išlo za njima. Dok su hodali kroz šumu, ogласi se krava glasnim mukanjem. „O!“ viknu dvorjani. „Eto slavuja! Kojeg li prodornog zvuka od tako male životinje! To smo mi već i prije čuli!“

„Ne, to je mukanje krava!“ reče djevojčica. „Još smo daleko od odredišta!“

Trenutak kasnije začuje se slavuj.

Malo kasnije začuju kreketanje žaba iz ribnjaka. „Divno!“ reče kineski svećenik. „Sad ga čujem, zvuči baš poput malih crkvenih zvona!“

„Ne, to su žabe!“ reče djevojčica. „Ali mislim da bismo ga uskoro mogli čuti!“

Trenutak kasnije začuje se slavuj. „To je on!“ reče djevojčica. „Slušajte, slušajte! Eno ga tamo!“ Djevojčica pokaže prstom prema maloj sivoj ptici koja je sjedila na grani.

„Nevjerojatno!“ reče nadzornik. „Tako ga zasigurno nisam zamišljao! Kako je neugledan! Sigurno mu je perje izbljedjelo pred ovolikim istaknutim uglednicima!“

„Mali slavuju!“ poviče djevojčica. „Naš milostivi car jako želi da mu zapjevaš!“ „Vrlo rado!“ reče slavuj i opet zapjeva svoju divnu pjesmu.

„Zvuči kao stakleni zvončići!“ reče nadzornik. „A vidi kako mu se grlo napinje! Čudno da ga nikad prije nismo čuli! Imat će puno uspjeha na dvoru!“

„Da još jednom zapjevam caru?“ upita slavuj, koji je mislio da je i car prisutan. „Moj izvrsni, mali slavuju!“ reče nadzornik. „Veliko mi je zadovoljstvo pozvati vas na

dvorsku zabavu večeras na carskom dvoru, gdje ćete imati priliku opčarati našeg velikog i milostivog cara vašom šarmantnom pjesmom!“

„Moja pjesma najbolje zvuči u zelenilu!“ reče slavuj, ali ipak rado krene ispuniti carevu želju. Dvorac je bio sav izglangan, porculanski zidovi i podovi obasjani tisućama zlatnih svjetiljki. Svi hodnici bili su ukrašeni najljepšim cvijećem sa zvončićima. Povjetarac je njihao zvončiće, koji su bili toliko glasni da se ništa drugo nije moglo čuti.

U velikoj dvorani sjedio je car, a u sredini je bio postavljen zlatni štapić, na kojega će sjesti slavuj. Sva dvorska svita bila je prisutna, a mala djevojčica je stajala pokraj samih vrata, jer sad je dobila titulu prave dvorske kuharice. Svi su bili odjeveni u svoju najbolju odjeću i gledali malu sivu pticu, kojoj je car zaklimao glavom.

Slavuj je pjevao toliko divno, da su caru potekle suze i kotrljale mu se niz obraze. Slavuj tada zapjeva još ljepše i dirne srca svih prisutnih, a car je bio toliko sretan da je naredio da se slavuj nagradi zlatnom papučicom koju će nositi oko vrata. Ali, slavuj se zahvali i reče da je već dovoljno nagrađen. „Vidio sam suze u carevim očima, to je za mene najveće blago! Careve suze imaju čudesnu moć! Bog zna da mi je to dovoljna nagrada!“ Slavuj ponovno zapjeva svojim slatkim, blagoslovljenim glasom.

„Kakvog li savršenog ulizivanja!“ oglasile su se dvorske dame i napunile usta vodom, te umilno kokodakale svima koji bi im se obratili, zamišljajući da su i one slavuji. Čak

su i sluge i sobarice bili zadovoljni slavujevom pjesmom, a njih je uvijek bilo najteže zadovoljiti. Da, slavuj je zaista sve usrećio!

Slavuj ostane na dvoru i dobije vlastiti kavez, te slobodu da se svakodnevno prošeta dva puta po danu i jedan put po noći. Pri tome ga je pratilo dvanaest slugu, koji su držali svilene vrpce zavezane oko slavujeve noge. Takva sloboda slavuju nikako nije odgovarala.

Svi u gradu pričali su o poznatoj ptici, pa kad bi se kogod s kime susreo, prvi bi kazao: „Sla...“, dok bi se drugi odmah nadovezao „...vuj“, te bi se odmah razumjeli. Jedanaestero torbarske djece dobilo je ime po slavnoj ptici, iako ni jedno nije imalo sluha.

Jednog dana car primi veliki paket na kojemu je pisalo: ‘Slavuj’. „Evo još jedne knjige o našoj slavnoj ptici!“ reče car; ali to nije bila knjiga, već kutija u kojoj je ležao mehanički, umjetni slavuj, koji je nalikovao na onog živog. Bio je ukrašen dijamantima, rubinima i safirima, i kad bi se navio, pjevao je poznati slavujevu pjesmu, dok mu se rep dizao i spuštao, blistajući u srebru i zlatu. Oko vrata mu je visjela traka s natpisom: „Slavuj japanskog cara ne može se mjeriti s kineskim.“ „Lijepo rečeno!“ svi su se odmah složili, a onaj koji je caru donio umjetnog slavuja odmah je dobio titulu ‘Vrhovnog carskog ptico-noše’. „Sad neka pjevaju zajedno! Koji će to biti duet!“ Pjevajući zajedno, dva se slavuja nikako nisu slagali, jer je pravi slavuj pjevao na svoj vlastiti način, dok je mehanički samo proizvodio tonove od svojih ugrađenih

valjaka. „To nije njegova krivica,“ objašnjavao je dvorski kapelnik. „On samo drži precizan ritam, a to je i moja nauka!“ Na kraju je umjetni slavuj pjevao sam, jednako uspješno kao i pravi, a osim toga bio je puno ljepši, blistajući kao divan komad nakita.

Umjetni slavuj otpjeva istu pjesmu trideset i tri puta, a da se nije ni malo umorio. Svi su i dalje željeli čuti njegovu pjesmu od početka, ali car tada poželi čuti i pravog slavuja. Ali gdje je on? Niko nije primijetio da je izletio kroz otvoreni prozor i odletio u svoje zelene šume.

„To nije uredu!“ reče car, a svi dvorjani počnu kritizirati slavuja i nazivati ga nezahvalnim. „Ipak imamo bolju pticu!“ Mehanički slavuj je sad pjevao istu pjesmu trideset i četvrti put, ali je niko nije uspio naučiti, jer je bila teška. Dvorski kapelnik je i dalje hvalio umjetnog slavuja, uvjeravajući svih da je u stvari bolji od pravoga, ne samo po vanjskom izgledu, već i po unutrašnjosti.

„Eto, draga gospodo, a iznad svih naš najveći care! Kod pravog slavuja nikad ne možemo znati što će zapjevati, dok je pjesma umjetnog slavuja predodređena! Takva je kakva jest! Može se objasniti, možemo ga i otvoriti i gledati kako mu valjčići rade!“

„Tako je!“ svi su se glasno složili, a kapelnik dobije odobrenje da predstavi umjetnog slavuja cijelom narodu, jer se i car složio da ga svi moraju čuti. I svi su slušali slavuja, opijajući se njegovom pjesmom na svoj vlastiti način, isto kao kada piju čaj, jer to je poznata kineska navika. Svi su vikali „O!“ i dizali kažiprst te klimali glavama. Jedino su si-

romašni ribari, koji su čuli pravog slavuja, govorili: „Jest da dobro zvuči i sliči na slavujevu pjesmu, ali nešto nedostaje, a ne znam što bi to bilo!“

Pravi slavuj više nije bio dobrodošao i protjeran je iz zemlje i carstva. Umjetni slavuj je dobio mjesto na svilenom jastuku uz carevu postelju. Oko jastuka su ležali svi pokloni od zlata i dragulja, a ptica je dobila titulu ‘Vrhovnog carskog pjevača uspavanki’, i mjesto prvo s lijeva, jer srce je na toj strani, čak i kod cara. Dvorski kapelnik je napisao dvadeset i pet knjiga o mehaničkoj ptici; knjige su bile toliko pune teških i učenih kineskih riječi, da su svi morali govoriti kako su ih pročitali i razumjeli, jer su inače mogli biti kažnjeni batinanjem po trbuhu. Tako je prošla cijela godina. Svi su već napamet znali pjesmu umjetnog slavuja. Car, svi na dvoru i svi Kinezi, čak i djeca na ulici, pjevali su: „zizizizi! klukklukkluk!“ Koje li divote!

Jedne večeri car je ležao u krevetu i slušao umjetnog slavuja, kad odjednom začuje „svup!“ iz slavuja: nešto unutar mehaničke ptice je otkazalo. „Zvrrrr“, čuli su se kotačići, a valjčići su se odvili. Pjesma je prestala.

Car je odmah iskočio iz kreveta i pozvao svog osobnog liječnika; ali što tu njegov doktor može napraviti! Car pozove i urara, koji je nakon dugih razgovora i pregleda ipak nekako uspio popraviti mehaničku pticu, te istovremeno upozorio da su se njezini zupčanici toliko izlizali da će ih uskoro biti nemoguće popraviti ako se nastavi sa sviranjem.

Nastala je velika žalost. Umjetni slavuj mogao je pjevati samo jednom godišnje, a i tad su ga morali čuvati od na-

prezanja. Kapelnik bi održao kratak govor u kojem je svih uvjeravao da je sve uredu, kao što je i bilo.

Prošlo je pet godina. Cijela zemlja je bila u tuzi, jer se njihov voljeni car smrtno razbolio. Novi car već je bio izabran, ali je narod na ulicama ipak pitao nadzornika o zdravlju staroga cara. „P!“ odgovarao je nadzornik i klimao glavom.

Car je ležao u svojoj raskošnoj postelji, hladan i blijed. Svi su na dvoru računali da je blizu smrti, te su se već počeli klanjati novom caru. Sluge su se žurile pričati o tome, dok su dvorske dame pile kahvu. Na podovima svih hodnika i soba položeni su tepisi, tako da se ničiji koraci ne bi čuli. Vladala je tišina. Car je ipak još bio živ i ležao je u svom raskošnom krevetu, ukočen i blijed. Oko kreveta visjele su zavjese od baršuna, okićene zlatnim resama, a kroz visoki, otvoreni prozor mjesočina je bliještala na cara i umjetnog slavuja.

Jadni car je jedva disao, kao da mu je nešto pritiskalo prsa. Kad je otvorio oči, vidio je da mu smrt sjedi na prsima, te da je uzela njegovu zlatnu krunu i stavila je sebi na glavu. U jednoj ruci držala je njegov zlatni mač, a u drugoj carsku zastavu. Iz nabora zavjesa pokazivale su se čudne glave, neke ružne, a neke lijepe. To su zapravo bila careva dobra i zla djela, koja su ga gledala dok ga je smrt stezala.

„Sjećaš li se ovoga?“ pitala ga je jedna glava. „Sjećaš li se onoga?“ pitala ga je druga, podsjećajući ga na tolike stvari da se caru lice oblilo znojem. „Ne, ovako nešto nikada nisam mogao ni zamisliti!“ reče car. „Dajte mi muziku! Dajte mi veliki kineski bubanj, da ne slušam sve ovo!“

Glave su nastavile, a smrt ih je podržavala na poznati kineski način, klimajući glavom.

„Muzika! Muzika!“ zavapi car. „Blagoslovljeni slavuju, ti mi zapjevaj! Dao sam ti zlato i dragocjenosti, osobno sam ti objesio svoju zlatnu papučicu oko vrata! Pjevaj, pjevaj sad!“ Ptica je bila nepokretna; nikoga nije bio u blizini da je navije, jer drugačije nije mogla pjevati. Smrt je i dalje gledala svojim velikim i praznim očima u groznoj tišini. Odjednom se pokraj prozora začuje predivna pjesma. Pravi slavuj čuo je o carevoj bolesti i doletio na granu da bi ga utješio i osnažio svojom pjesmom. Dok je pjevao, careva priviđenja i ružne glave su počeli blijedjeti, a njegova krv je ponovno počela teći žilama. I sama smrt slušala je slavujevu pjesmu i rekla: „Pjevaj, samo pjevaj, mali slavuju! Pjevaj!“ „Pjevat ću ako mi daš zlatni mač! Pjevat ću ako mi daš zastavu! Pjevat ću ako mi daš i carevu krunu!“

Smrt mu je dala po jednu dragocjenost za svaku pjesmu, dok je slavuj pjevao o tihom groblju s bijelim ružama, mirisnim drvećem i travom natopljenom suzama živih. Smrt obuzme čežnja za vlastitim vrtom, te ona odlebdii kroz prozor poput hladne i bijele magle.

„Hvala, hvala!“ reče car. „Sjećam se tebe, nebeska ptičice! Protjerao sam te iz zemlje i carstva! Ti si ipak svojom pjesmom izgnala svo zlo od mog kreveta, pa i samu smrt od mog srca! Kako te mogu nagraditi?“

„Ja sam već nagrađen!“ reče slavuj. „Nisam zaboravio tvoje suze kad sam ti prvi put pjevao. To je najveća nagrada

za svakog pjevača! Ali sada spavaj, jer ti treba snage i svježine! Ja ću ti pjevati!“

Slavuj je pjevao, dok je car spavao slatkim i okrepljujućim snom. Sunce je zasijalo kroz prozore kada se car probudio, zdrav i ojačan. Niko od njegovih dvorjana nije ga došao posjetiti, jer su svi računali da je mrtav. Jedino je slavuj još uvijek sjedio i pjevao. „Ti moraš ostati kod mene zauvijek!“ reče car slavuju. „Pjevaj samo kad želiš, a onog umjetnog slavuja razbit ću u komade.“ „Nemoj,“ reče slavuj. „On je ipak učinio najbolje što može! Zadrži ga i dalje, jer ja ne mogu živjeti na tvom dvoru. Dopusti mi da dolazim kad ja sâm to zaželim, sletim na granu kod tvog prozora, pa ti veselo zapjevam. Pjevat ću ti o sreći, ali i o tuzi, o svemu što ostali skrivaju od tebe! Ptica pjevica leti svuda, do siromašnih ribara i seljaka, ali i do svih onih koji su daleko od tvog dvora! Više volim tvoje srce nego tvoju krunu, iako i ona može donijeti nešto dobro! Ja ću dolaziti i pjevati, ali mi ti moraš nešto obećati!“ „Sve što želiš!“ reče car, stojeći u carskoj odjeći, koju je sam odjenuo, držeći zlatnu sablju uza svoje srce.

„Jedino što želim je to da nikome ne kažeš da imaš ptičicu koja ti sve govori, tako će sve biti još i bolje!“ Slavuj odleti svojim putem. Sluge dođu vidjeti mrtvog cara, da – kad su pogledali, car im reče: „Dobro jutro!“

PRINCEZA NA ZRNU GRAŠKA

Bio jednom jedan princ koji se žarko želio oženiti princezom, ali jedino pravom pravcatom princezom. Zato ode u svijet putujući i tražeći svoju princezu, ali svaki put bi mu nešto zasmetalo. Bilo je doduše dovoljno princeza u velikom svijetu, ali kod svake je nešto nedostajalo. Na kraju se princ vrati kući tužan, jer je zaista toliko želio pravu princezu.

Bilo je doduše dovoljno princeza u velikom svijetu...

Stari kralj ode sam otvoriti.

Jedne večeri bilo je strašno nevrijeme, grmjelo je i sijevalo, kiša je lijevala, baš je bilo strašno! Odjednom neko zakuca na vratima grada, te ih stari kralj ode sam otvoriti.

Pred vratima stajaše princeza, ali dragi Bože kako li je izgledala! Kiša joj se slijevala niz kosu i odjeću, te curila u i iz cipela. Ona se predstavi kao prava princeza.

”Da, da, to ćemo ubrzo vidjeti,” pomisli stara kraljica, ali ne reče ništa, već ode u spavaonicu, ukloni svu posteljenu i na dno kreveta stavi zrno graška. Povrh toga stavi dvadeset madraca i dvadeset pokrivača od mekog guščijeg paperja.

U tom krevetu princeza je provela noć. Ujutro je upitaše kako je spavala. "Oh, baš grozno!" odgovori princeza. "Jedva sam uspjela oka sklopiti cijelu noć! Bog zna šta li je to bilo u mom krevetu? Ležala sam na nečem tvrdom, tako da sam sva u modricama! Užas!"

Sada su svi mogli vidjeti da je ona prava princeza, jer je kroz dvadeset madraca i dvadeset pokrivača osjetila zrno graška. Niko osim prave princeze ne može biti tako osjetljiv.

Princ je sada bio siguran da je pronašao pravu princezu te je oženi. Zrno graška je stavljeno u riznicu, gdje se i danas može vidjeti, ako ga neko nije uzeo.

Ovo je istinita priča!

CAREVO NOVO RUHO

Jednom davno živio je jedan car koji je toliko volio lijepu, novu odjeću, da je sav svoj novac trošio da se lijepo odjene. Nije ga bilo briga za njegove vojnike, kazalište ili izlet u šumu, jedino mu je bilo stalo da se pokaže u novoj odjeći. Odjeću je mijenjao svakog sata. Za vladara se obično kaže da je u vijećnici, ali o ovom se uvijek moglo kazati: „Car je u svojoj garderobi!“

U velikom carevom gradu bilo je živo i zabavno, svakog dana je dolazilo mnogo stranaca u posjetu, ali jednog dana dođu i dvije varalice. Oni se predstaviše kao tkalci i rekoše caru da je tkanina koju oni proizvode najljepša koja se da zamisliti. Osim što su boje i uzorci tkanine neobično lijepi, odjeća od nje sašivena imala je čudnu osobinu da je nevidljiva za sve ljude koji su nesposobni za svoj posao ili neoprostivo glupi.

„To je očito divna odjeća,“ mislio je car. „Kada budem u njoj, znat ću ko u mojoj carevini nije sposoban za svoju službu, a moći ću i razlikovati pametne od glupih! Tu odjeću moram što prije dobiti!“ Car dade varalicama mnogo novaca kako bi što prije počeli sa tkanjem.

Oni smjesta postaviše dva tkalačka razboja, praveći se da rade. Zahtijevali su najfiniju svilu i najsajjnije zlato, koje su zatim pospremali u svoje torbe, radeći na praznim razbojima do dugo u noć.

„Baš me zanima kako napreduje tkanje moje nove odjeće,“ pomisli car. Malo mu je bilo teško oko srca pri pomisli da glupi i nesposobni ljudi neće moći vidjeti tu divnu tkaninu. Bio je siguran da se on sam nema čega bojati, ali ipak odluči prvo poslati nekog drugog da vidi kako posao napreduje. Svi u gradu su već znali sve o čudesnoj moći tkanine i svi su bili znatiželjni vidjeti koliko su glupi ili nesposobni njihovi susjedi.

„Poslat ću svog starog, poštenog ministra!“ dosjeti se car. „On će najbolje moći vidjeti kako tkanina izgleda, jer je pametan, a niko ne obavlja svoj posao bolje od njega!“ Stari poštenu ministar ode u dvoranu gdje su varalice sjedile i tobože tkale na praznim razbojima. „Bože sačuvaj, ja ništa ne vidim!“ pomisli stari ministar iskolačenih očiju, ali ne reče ništa.

Varalice ga zamole da dođe bliže, pitajući ga zar boje i uzorak tkanine zaista nisu divni. Pokazivali su na prazne razboje, dok je stari ministar i dalje buljio, ali ništa nije mogao vidjeti, jer tamo ničega nije ni bilo. „Gospode Bože!“ mislio je ministar. „Zar sam ja zaista glup!? To stvarno nisam mislio, to niko ne smije saznati! Zar ja zaista nisam sposoban za svoj posao? Ne, ne smijem nikome reći da ne vidim tkaninu!“

„Pa zar nemate ništa reći?“ upita ga jedan od tkalaca. „O, vrlo lijepo, zaista prekrasno!“ odgovori stari ministar.

„Divne boje i uzorak, da, ja ću kazati caru da mi se tkanina zaista vrlo sviđa!“

„To nam je vrlo drago čuti!“ rekoše tkalci i počеше nabrajati boje i opisivati uzorak tkanine. Stari ministar je pažljivo slušao, kako bi sve mogao prenijeti caru.

Varalice su sad zatražili još novaca, svile i zlata, jer im je to tobože trebalo za tkanje. Sve su spremali u svoje džepove, na razbojima nije bilo ničega za vidjeti, dok su oni i dalje pleli nevidljivu tkaninu.

Car uskoro opet pošalje drugog poštenog ministra da pogleda kako napreduje pletenje i hoće li odjeća uskoro biti sašivena. I on je gledao i gledao, ali nije vidio ništa osim praznih razboja.

„Da, zar ovo zaista nije divni komad tkanine!“ govore su obje varalice, te pokazivale i objašnjavale sve divne uzorke, koji uopće nisu postojali. „O, vrlo lijepo, zaista prekrasno!“, odgovori stari ministar.

„Ja nisam glup,“ mislio je on. „Zar zaista nisam dorastao svom poslu? To mi je čudno, ali izgleda da mi je bolje šutjeti!“ Zato pohvali tkaninu koju nije vidio i uvjeri ih kako mu se sve boje i uzorci zaista vrlo sviđaju. „Da, to je zaista nešto najljepše!“ poruči on caru.

Cijeli grad je pričao o divnoj tkanini. Car ju je sam zaželio vidjeti dok je još bila na razboju. S velikom pratnjom, u kojoj su bila i ona dva stara poštena ministra, otiđe do vještih varalica, koji su i dalje bez ičega trudno pleli. „Da, zar nije ‘magnifique’!“ govore su oba poštena ministra.

„Vaše veličanstvo mora pogledati, kakvi uzorci i boje!“ Pokazivali su na prazne razboje, jer su mislili da ostali vide odjeću. „Što je ovo!“ mislio je car. „Ja ne vidim baš ništa! Pa to je grozno, zar sam ja glup? Zar nisam dostojan biti car? To je najgore što mi se moglo dogoditi!“ „O, vrlo lijepo!“ reče car, „Moje priznanje!“ I on se zadovoljno složi gledajući prazne razboje jer nije smio priznati da ne vidi baš ništa. Svi iz pratnje su gledali i gledali, ali nisu vidjeli više od ostalih, pa su baš kao i car rekli: „O, koje li ljepote!“, te mu savjetovali da ovo novo ruho odjene već na prvoj sljedećoj procesiji. „Magnifique! Divno! Excellent!“ priča se širila od usta do usta, svi su bili ushićeni. Car dodijeli varalicama orden viteškog križa te ih proglasi gospodskim tkalcima.

Noć uoči povorke varalice su budno sjedile, uz šesnaest svijeća. Svi su gledali, dok su se oni žurili dovršiti carevo novo ruho. Pravili su se kao da skidaju tkaninu s razboja, rezali zrak svojim velikim makazama, šili iglama bez konca, a na kraju rekli: „Evo, odjeća je sad spremna!“

Uz pratnju najodličnijih dvorjana, car osobno dođe po odjeću, a varalice su dizali ruke u zrak, kao da nešto drže, i rekli: „Evo pantalona! Evo košulja! Evo plašt!“ i tako dalje. „Lagani poput paučine! Tako da je osjećaj kao da nemaš ništa na tijelu, a to i jest najveća vrlina ove tkanine!“

„Da!“ odgovoriše svi dvorjani, iako baš ništa nisu vidjeli, jer ničega nije ni bilo za vidjeti.

„Ako bi Vaše veličanstvo bilo milostivo i skinulo svoju odjeću,“ rekoše varalice, „odjenut ćemo Vas u novu, ovdje

ispred velikog ogledala!“ Car odloži svu svoju odjeću, a varalice su se pravili kao da ga oblače jednim po jednim komadom odijela, hvatajući ga oko struka, te mu tobože vezivali skute, dok se car okretao pred ogledalom. „Bože, kako lijepo stoji, kako li divno leži!“ svi su govorili. „Divan uzorak, divnih li boja! To je skupo odijelo!“

„Nosачi s baldahinom čekaju na dolazak vašeg veličanstva!“ reče glavni majstor cere monije. „Da, ja sam spreman!“ reče car. „Zar ne izgleda dobro?“ Još jednom se okrene prema ogledalu, jer se morao praviti kao da u stvari vidi svoje divno odijelo.

Dvorjani koji su bili zaduženi za skute rukama su pipali po podu i pravili se da ih podižu, zatim ih držali u zraku; nisu se usudili reći da ništa ne vide. Car ode u povorku ispod divnog baldahina, a svi su ljudi, na ulicama i na prozorima, govorili: „Bože, kako je carevo novo ruho neusporedivo! Kako mu je divan pojas na košulji!“

Niko se nije usudio reći da u stvari ništa ne vidi, jer bi to značilo da ili nije sposoban za svoje dužnosti, ili je vrlo glup. Od svih carevih odijela, ovo je bilo najveći uspjeh. „Ali on je go!“ reče neko malo dijete. „Bože, čuj taj nevini glas!“ reče otac i od uha do uha proširi priču o tome.

„On je go, to govori malo dijete: on nema ništa na sebi!“ „Car je go!“ svi su na kraju vikali. Caru nije bilo lahko, jer mu se činilo da imaju pravo, ali pomisli: „Ovu povorku moram izdržati do kraja.“ Držao se još ponosnije, dok su ga dvorjani i dalje pratili, držeći nepostojeće skute.

DJEVOJČICA SA ŠIBICAMA

Bilo je užasno hladno; padao je snijeg, a nad gradom se spustio mrak. Bila je to zadnja večer u godini, novogodišnja noć. Hladnom i mračnom ulicom išla je mala siromašna djevojčica, gologlava i bosih nogu. Da, imala je ona par starih majčinih papuča od kuće, ali su joj bile toliko velike da ih je ubrzo izgubila. Kada se zatrčala preko ulice, bježeći ispred jurećih kočija na cesti, papuče su joj ispale. Jednu uopće nije mogla pronaći, a s drugom je otrčao neki dječak, govoreći da će mu papuča poslužiti kao kolijevka kad jednom postane otac.

Mala djevojčica je tako hodala bosih nogu, koje su bile i plave i crvene od hladnoće. U svojoj staroj kecelji je nosila šibice, a jednu kutiju je držala u ruci. Cijeloga dana nije prodala nijednu kutiju, niti jedinog novčića nije zaradila. Izgladnjela i smrznuta, tužno je i dalje lutala, sva naježena od hladnoće. Snježne pahuljice su padale na njenu dugu plavu kosu, koja se tako ljupko kovrdžala niz njen vrat, ali ona na to nije mislila. Svjetla su obasjavala ulicu iz svih prozora, a svuda se širio miris pečenih gusaka. Novogodišnja noć; na to je djevojčica mislila.

U zakutku između dviju kuća na ulici pronašla je zavjetrinu, te se tu šćućurila podvivši nožice ispod sebe. Iako je bilo sve hladnije i hladnije, ipak se nije usudila otići kući, jer nije ništa zaradila od prodaje šibica. Otac bi je zato sigurno istukao, a i šta će tamo, kad je tamo ionako jednako hladno, u potkrovlju gdje je stalno puhalo, iako su najveće rupe u krovu začepili slamom i krpama. Rukice su joj se već sasvim ukočile od studeni. Ah, jedna šibica bi dobro pomogla. Kad bi sad kresnula jednu o zid, ugrijala bi svoje prste. Djevojčica izvuče jednu šibicu te je kresne: divngoli, toplog plamena! Šibica je gorjela kao mala svijeća dok ju je zaklanjala rukom, svijetleći čudnim plamenom. Činilo joj se da sjedi ispred velike željezne peći ukrašene poliranim mesingom. Vatra u peći je blaženo gorila i tako divno grijala. Ona ispruži noge da i njih malo ugrije, ali se istog trena šibica ugasi. Željezna peć nestane, a djevojčica ostane s izgorjelom šibicom u ruci.

Šćućurila se podvivši nožice ispod sebe.

Nova šibica isto zaplamsa te osvijetli zid kuće, koji postane proziran poput gaze. Mogla je vidjeti pravo u sobu, gdje je na stolu sa sjajnim bijelim stolnjakom i finim porculanskim posuđem bila servirana guska punjena šljivama i jabukama. Najbolje od svega, guska tada skoči sa stola, te se gegajući, s nožem i viljuškom u leđima, uputi prema djevojčici... šibica se tada ugasi i ona ostane ispred hladnog, debelog zida.

Zapalivši još jednu šibicu, sada je sjedila ispod najljepše jelke, koja je bila i veća i ljepša od one koju je vidjela kroz

staklena vrata kod bogatog trgovca. Hiljade svjećica gorjelo je na zelenim grančicama jelke, dok su šarene slike, poput onih u izlozima dućana, gledale pravo u nju. Djevojčica ispruži ruke prema svjećicama, a šibica se ugasi. Božićne svjećice se počnu dizati sve više i više te se pretvore u sjajne zvijezde. Jedna od njih padne i za sobom ostavi dugi plameni trag.

„Neko je sada umro!“ reče djevojčica, jer je njena pokojna baka, koja je jedina bila dobra prema njoj, uvijek govorila: „Kad padne zvijezda, nečija duša putuje Bogu.“ Djevojčica kresne još jednu šibicu, a u sjaju plamena jasno je stajala njena stara baka, blažena i razdragana.

„Bako!“ povikala je djevojčica. „Uzmi me sa sobom! Znam da ćeš i ti nestati kad šibica izgori, baš kao i topla peć, gušćije pečenje i veliki blagoslovljeni bor!“ Djevojčica se požuri zapaliti sve preostale šibice, kako baka ne bi nestala. Šibice su gorjele i svijetlile jače nego da je bio dan. Baka nikad nije izgledala tako lijepa i velika. Ona podigne djevojčicu u naručje te poleti visoko, visoko, u sjaj, radost i sreću. Tamo gdje nema hladnoće, gladi ili straha – kod dragog Boga.

U zakutku pokraj kuće, tog hladnog jutra, sjedila je mala djevojčica, crvenih obraza i s osmijehom na licu. Mrtva, smrznuta te zadnje noći u staroj godini. Novogodišnje jutro rasvijetlilo je sjedeće tijelo male djevojčice, pored hrpe izgorjelih šibica. „Htjela se ugrijati,“ govorili su ljudi. A niko nije znao koliku je ljepotu ona vidjela, kad je u svom onom sjaju zajedno sa svojom bakom otišla u novogodišnju radost!

RUŽNI PAČIĆ

Prekrasna je priroda na selu ljeti! Pšenica se žuti, zob se zeleni, sijeno je splašteno u stogove, a roda šeće na svojim dugim, crvenim nogama i priča egipatski, jezik koji je naučila od majke. Oko livada i njiva su velike šume, a u šumama duboka jezera – zaista je prekrasno na selu!

Stari dvorac obasjan je suncem i opasan vodenim kanalima, tamo raste gusti čičak, toliko visok, viši od male djece. Tamo živi patka i sjedi na svojim jajima. Već joj je dosadilo sjediti, jer je više niko nije posjećivao – sve druge patke su radije plivale u kanalu nego dolazile popričati s njom.

Ipak, napokon su i njezina jaja počela pucati. „Pip-pip“, odjednom su pačići počeli izvirivati svoje glavice između ljuski. „Rap-rap!“ – brže-brže, požurivala ih je patka. Pačići su odmah počeli gledati sve zelenilo oko sebe, a mati ih je pustila da gledaju koliko god žele, jer to naravno godi očima.

„O kako je velik svijet,“ čudili su se mali pačići, jer sada su imali puno više prostora nego dok su bili u jajima. „Zar vi mislite da je to čitav svijet?“ reče patka. „Svijet se prosti-

re sve do kraja vrta i do svećenikove njive, ali ja tamo još nikad nisam bila...“

„Evo, sad ste se valjda svi izlegli“, reče patka i podigne se na noge. „Ne, ipak niste! Najveće jaje još leži neotvoreno; pa koliko još moram čekati, već mi je skoro dosadilo!“ reče patka i opet sjedne.

„Pa kako si, draga?“ upita je stara patka koja ju je došla posjetiti. „Otešlo se s ovim posljednjim jajetom, nikako da pukne!“ odgovori patka. „Ali pogledaj samo ostale! To su najljepši pačići koje sam ikad vidjela! Svi sliče na oca, onog mangupa koji uopće ne dolazi u posjetu.“ „Daj da pogledam to jaje koje neće da pukne,“ reče stara patka. „Ma to ti je zasigurno ćureće jaje! I meni su tako jednom podvalili, pa sam se toliko namučila s tim mladuncima, jer se boje vode! Sve sam pokušala s njima, ali ništa nije pomoglo! Daj da pogledam to jaje još jednom! Ma kažem ti, to je ćureće jaje! Ostavi ga tu da leži, pa idi s pačićima i nauči ih plivati!“

„Neka, ipak ću još malo posjediti,“ odgovori patka. „Kad sam već toliko dugo čekala, mogu još malo.“ „Pa dobro, kako hoćeš,“ reče stara patka i ode.

Konačno se i veliko jaje raspukne. „Pip! Pip!“ začuje se iz ljuske i mladunče se izvuče vani; bio je to neobično velik i ružan pačić. Patka ga pogleda i pomisli: „Ovaj pačić je baš ogroman, nijedan drugi tako ne izgleda. Valjda nije ćurčić? No to ćemo brzo vidjeti! U vodu će sasvim sigurno, makar ga budem morala gurati!“

Ujutro je osvanuo divan, blagoslovljen dan; sunce je sjalo nad zelenim čičkom. Patka odvede svoje pačiće do vo-

denog kanala i skoči u vodu. „Kva-kva!“ reče pozivajući pačice, a oni, jedan za drugim, počnu uskakati u vodu. Svaki od njih prvo malo potone, ali smjesta izroni na površinu te odmah počne plivati. Bilo ih je divno gledati, a čak i ružni, sivi pačić je plivao sa svima ostalima.

„Ne, nije to ćurčić!“ razmišljala je patka. „Vidi kako divno vesla nožicama i kako se uspravno drži! To je moj vlastiti pačić! A kad ga bolje pogledam, ustvari je i lijep! Kva-kva! Hajde, svi za mnom, da vas povedem u svijet i pokažem ostalim patkama, ali držite se uz mene, da vas ko ne nagazi, i čuvajte se mačke!“

Napokon stignu do pačijeg sastajališta, a tamo je bila ogromna galama, jer su se dvije pačije porodice prepirale oko jedne glave jegulje, koju je na kraju ugrabila neka mačka. „Eto, tako vam je to na svijetu,“ reče patka i oblizne kljun, jer se i njoj htjelo jeguljine glave. „Idemo se sad pokloniti onoj staroj patki! Ona je ovdje najotmjenija od svih patki. U njenim žilama teče španska krv, zato i jest tako debela i ima crvenu traku oko noge. To je najveće odlikovanje koje patka može dobiti i toliko je važno, da je svi moraju čuvati, a po tome je poznaju i ljudi i životinje. Hodajte lijepo i ne izvrćite noge! Pristojni pačići se poznaju po lijepom hodu rastavljenih nogu, baš kao i njihovi roditelji! Sada se naklonite i recite kva!“

Pačići tako i urade, ali ostale patke nisu bile baš zadovoljne: „Ma što će nam sad i ovi novi pačići, kao da nas već nema dovoljno! A kako tek izgleda onaj jedan pačić! Za njega ovdje nema mjesta!“

Jedan patak se zaleti na pačića i ugrize ga za vrat. „Pusti ga na miru!“ reče mati patka. „On nikoga ne dira.“

„Da, ali je velik i čudan, pa ga treba malo urediti!“ odgovori patak. „Lijepi su ovi pačići kod svoje majke,“ reče stara patka sa crvenom trakom. „Svi su lijepi osim ovog jednog, možda bi bilo bolje kad bi se ponovno izlegao.“

„To nije moguće,“ reče majka. „On nije lijep, ali je plemenit, a pliva čak i bolje od ostalih. Ja mislim da će kad naraste biti ljepši ili možda malo manji. Predugo je ležao u jajetu i zato izgleda drukčije od ostalih.“ Majka ga tada pomiluje po vratu i reče: „Osim toga je muški pačić, pa i nije toliko važno kako izgleda. Sigurno će postati dovoljno jak i čvrst da se probije kroz život!“

„Ostali pačići su stvarno lijepi!“ reče stara patka. „Osjećajte se kao kod svoje kuće, a ako pronađete koju jeguljinu glavu, donesite je meni.“

Tako je i bilo; pačići su se ponašali kao da su kod kuće. Ali onog jadnog pačića, koji se zadnji izlegao i ružno izgledao, grizle su, kljucale i zadirkivale i patke i kokoši. „Prevelik je!“ govorili su svi, a jedan ćurčić, koji se rodio s mamuzama pa je zato mislio da je car i šepurio se kao brod pod punim jedrima, sav zajapuren i crven u glavi krene ravno na jadnog pačića. Jadni pačić više nije znao gdje će i što će sa sobom, i bio je tužan jer je toliko ružan i svi mu se rugaju.

Svi su ga proganjali.

Tako je prošao prvi dan, a svaki sljedeći dan je bilo sve gore i gore. Svi su ga proganjali, čak i njegova vlastita braća

su mu zločesto govorili: „Da te barem mačka zgrabi, ružna nakazo!“ I majka patka mu također reče: „Bolje da si negdje daleko odavde!“ Ostale patke su ga grizle, kokoši ključale, a djevojčica koja ih je hranila tukla ga je nogom.

Jadni pačić na kraju pobjegne i preskoči ogradu. Male ptice u grmlju u strahu su se razletjele na sve strane. „To je zato što sam toliko ružan,“ pomisli pačić, zatvori oči, ali nastavi trčati. Naposljetku dođe do močvare gdje su živjele divlje patke. Tu je umoran i tužan proveo noć.

Kad su se ujutro divlje patke razletjele preko močvare, otkrile su svog novog stanovnika. „Ko si ti, odakle dolaziš?“ pitale su, a pačić se okretao i svih pozdravljao kako je najbolje znao.

„Stvarno si ružan!“ rekle su mu divlje patke. „Ali nema veze, samo da se ne ženiš ovdje kod nas!“ Jadan pačić nije ni pomišljao na ženidbu, želio je samo da ga puste na miru da leži između trstika i pije vodu iz močvare.

Naposljetku dođe do močvare.

Tu je tako ležao dva dana, kada su došle dvije divlje guske ili tačnije dva gusana. Još su bili mladi, pa tako i bezobrazni. „Slušaj, prijatelju!“ rekoše mu oni. „Toliko si ružan da nam se u stvari sviđaš! Hoćeš li s nama, pticama selicama? Nedaleko odavde, u obližnjoj močvari, ima nekoliko lijepih divljih gusaka koje divno gaču ga-ga. Kod njih bi sigurno imao uspjeha, iako si toliko ružan!“

U tom trenutku začuju se dva pucnja iz lovačke puške, te oba gusana padnu u vodu, koja se zacrvnila od njihove krvi. Odmah zatim začuju se još dva pucnja, a cijelo jato

divljih gusaka se razleti iz trstike prema nebu. Započeo je veliki lov, lovci su ležali svuda oko močvare, a neki i u drveću koje je dosezalo preko močvare. Plavičasti dim iz njihovih pušaka širio se poput oblaka kroz granje i dugo visio iznad močvare. Lovački psi su jurili kroz močvarno blato i dim pušaka, a prestrašeni pačić je pokušao sakriti glavu pod svoje krilo. U tom trenu se pred njim pojavi ogroman pas isplaženog jezika, sijevajućih očiju i razjapljene čeljusti, te krene prema pačiću. Ipak se u zadnji čas predomisli i odjuri dalje kroz močvaru.

„O hvala, Bože!“ odahne pačić, „toliko sam ružan da me ni pas ne želi ugristi!“ Pačić se šćućuri i ostane ležati, dok se pucnjava nastavila. Tek pri kraju dana nastane tišina, ali pačić se još uvijek nije usuđivao pomaknuti te ostane čekati još nekoliko sati.

Nakon toga pogleda na sve strane oko sebe i počne bježati iz močvare, koliko su ga god noge nosile. Trčao je preko livada i polja, iako je puhao jaki vjetar koji ga je usporavao. Kasno predvečer pačić stigne do male, siromašne seljačke kuće, koja je bila toliko trošna da ni sama nije znala na koju bi se stranu srušila, pa je zato još uvijek stajala. Vjetar je puhao sve jače, pa pačić sjedne na zemlju da ga vjetar ne otpuše. Odjednom primijeti da su kućna vrata nakrivljena i da se kroz pukotinu može uvući u kuću, pa to i napravi.

U kući je živjela jedna starica s mačkom i kokoškom. Mačak se zvao Sinčić i znao je izvijati leđa i presti, a kad bi ga starica pomilovala po leđima, iz njegovog krzna iskakale su iskre. Kokoška je imala kratke noge i zato se zvala Krat-

konoga. Nosila je puno jaja i starica ju je voljela kao svoje rođeno dijete.

Sljedeće jutro su primijetili pačića, te mačak počne frktati, a kokoška kokodakati. „Šta je sad?“ upita se starica i pogleda oko sebe. Zbog slabog vida joj se učini da je pačić dobro ugojena, zalutala patka. „Koje li dobre lovine!“ reče ona. „Sad ću imati i pačijih jaja, valjda nije patak! Već ćemo vidjeti!“ I tako uze pačića na probni rok od tri sedmice, čekajući da počne izlijegati jaja. Tri sedmice prođu, ali jajima ni traga. Mačak je bio gazda u kući, a kokoška gazdarica. Stalno su govorili: „Mi i svijet!“ misleći da su oni polovica svijeta, i to ona bolja. Pačić je smatrao da postoje i druga mišljenja po tom pitanju, ali kokoška to nije trpjela. „Možeš li ti snijeti jaje?“ pitala ga je kokoška. „Ne mogu!“ „Onda bolje šuti!“ Mačak ga je pitao: „Možeš li izvijati leđa, presti i bacati iskre iz krzna?“ „Ne mogu!“ „E onda se ne miješaj kad pametni razgovaraju!“

Tako je loše raspoloženi pačić sjedio u kutu i sanjao o svježem zraku i toplim zrakama sunca. Zaželio se i zaplivati, te na kraju nije izdržao, pa se povjerio kokoši. „Što je tebi?“ upita kokoš. „Valjda nemaš pametnijeg posla, pa ti gluposti padaju na pamet! Bit će ti bolje da liježeš jaja ili predeš!“

„Ali tako je divno plivati u vodi!“ reče pačić. „Ili zaroniti do dna!“ „Da, to je sigurno veliko zadovoljstvo!“ reče kokoš. „Pa ti si sasvim poludio! Mačak je najpametniji od svih koje poznajem, pitaj njega voli li plivati i roniti! O sebi da i ne govorim. Ili upitaj našu staru gazdaricu, ona je naj-

pametnija na svijetu! Pitaj nju da li se njoj pliva i roni!“ „Vi mene uopće ne razumijete!“ reče pačić. „Da, mi te ne razumijemo, a ko bi te to mogao razumjeti, ako ne mi? Valjda ne misliš da si pametniji od mačka i starice, a sebe da i ne spominjem? Ne pravi se važan, dijete, nego zahvali Stvoritelju na svemu dobrome što je za tebe učinjeno! Zar nisi u toploj sobi i u dobrom društvu, od kojeg možeš nešto naučiti! Ti si pun besmislica i tvoje društvo uopće nije ugodno! Ja ti govorim ove neugodne stvari jer ti samo želim dobro, po tome se poznaju pravi prijatelji. Bolje bi ti bilo da počneš nositi jaja, presti ili bacati iskre!“

„Ja mislim da ja moram u veliki svijet!“ reče pačić. „Sretan ti put!“ reče kokoš. Tako pačić ode svojim putem. Plivao je i ronio, ali nijedna životinja nije na njega obraćala pažnju, jer je bio toliko ružan. Došla je jesen, šuma je postala žuta i smeđa, a vjetar se poigravao s opalim lišćem. Gore u zraku je bilo hladno, a gusti i teški oblaci su se nadvili, puni kiše i snijega. Na ogradi je stajao gavran i graktao od hladnoće, a i pačić se polahko počeo smrzavati. Jedne večeri, pri zalasku sunca, iz grmlja se pojavi cijelo jato divnih, velikih ptica. Pačić nikada prije nije vidio tako lijepe ptice, sjajne bjeline i vitkih vratova. To su bili labudovi, koji su, čudno se oglašavajući, širili svoja divna, velika krila i spremali se na dugi let iz ove hladnoće, prema toplijim južnim krajevima. Dizali su se visoko u nebo, dok je pačića obuzeo čudan osjećaj. Vrtio se ukrug na vodi, a onda odjedanput istegao vrat, te kriknuo iz sveg glasa, da se i sam prepao.

Nije nikako mogao zaboraviti ove divne, sretne ptice, a kad su nestale s obzora, pačić zaroni u vodu sve do dna. Kad je ponovno izronio na površinu, bio je sav izvan sebe. Nije znao koje su to ptice, niti kuda lete, ali je kao nikad do tada bio ispunjen osjećajem ljubavi prema njima. Ne, nije im uopće zavidio, niti sebi želio takvu divnu ljepotu. Njemu bi bilo dovoljno da su ga barem patke prihvatile onakvog kakav jest. Jadni, ružni pačić!

Zima je bila toliko hladna da je pačić morao bez prestanka plivati u vodi da se ona ne zaledi, ali svake noći je nezaleđena površina postajala sve manja i manja. Pačić se trudio svim snagama, veslajući nogama da se voda potpuno ne zamrzne, ali je na kraju sasvim iscrpljen morao odustat, te je ostao zamrznut u kori leda na površini jezera.

Rano ujutro naiđe neki seljak, te razbije led i odnese pačića kući, svojoj ženi. U toplini doma pačić se oporavio. Djeca su se htjela igrati s njim, ali pačić je pomislio da mu i oni žele nauditi, pa počne bježati. U toj panici upadne u kofu s mlijekom koje se prolilo po cijeloj sobi. Žena počne vikati i mahati rukama, te se pačić još više prestraši, upadne u maslo, nakon toga i u brašno. Djeca su se smijala, žena i dalje vikala, a svi su ga htjeli uhvatiti. Na svu sreću, kućna su vrata bila otvorena, pa pačić iskoristi gužvu i pobjegne vani, sakrije se u grm i sav iscrpljen legne u novonapadali snijeg.

Bilo bi previše tužno pričati o svim nevoljama i patnjama koje je pačić iskusio te teške i duge zime. Ležao je u močvari između trstike, dok sunce nije opet počelo sijati

svojim toplim zrakama. Ptice su ponovo zapjevale i počelo je divno proljeće.

Pačić zamaše svojim krilima, koja ga, jača nego ikad, podignu u vis. Na svoje veliko iznenađenje, odjednom se nađe u velikom vrtu, gdje su jabuke bile u punom cvatu, a mirisno cvijeće na granama jorgovana visjelo je preko dubokih kanala. Divnog li, svježeg proljeća!

Odjednom se iz žbunja na vodi pokažu tri divna, bijela labuda, klizeći lagano po vodi i šušteći perjem. Pačić je odmah prepoznao veličanstvene ptice, ali ga istovremeno obuzme velika tuga.

„Poletjet ću prema ovim kraljevskim pticama! Pa neka me i ubiju što im se tako ružan uopće usuđujem približiti! Ali i to je bolje nego da me patke grizu, kokoši kljucaju, djevojčice tuku i da patim zimi!“

Pačić skoči u vodu i zapliva prema prekrasnim labudovima. Kad su ga labudovi ugledali, krenu raširenih krila prema njemu. „Eto, ubijte me sad!“ reče jadni pačić i sagne glavu prema vodi, čekajući svoju smrt. Ali šta je to odjednom ugledao u ogledalu bistre vode? Sliku samog sebe: ali to nije bio onaj ružni, sivi i nezgrapni pačić, već pravi pravcati labud.

Nije bilo važno to što se izlegao u pačijem gnijezdu, nego što je ležao u labuđem jajetu! Mladi labud je bio presretan; nakon svih stradanja i tegoba, sreća ga je napokon poljubila. A on je to znao cijeliti. Veliki labudovi su plivali oko njega i mazili ga svojim kljunovima. Nekolicina djece dođe u vrt i počnu labudovima bacati kruh i zrnje, a naj-

manji dječak poviče: „Eno jednog novog labuda!“ Ostala djeca su se smjesta obradovala i počela pljeskati: „Da, eno novog labuda!“ Nakon toga su otrčali po svoje roditelje, te se nastavili radovati i bacati kruh i kolače u vodu. Svi su govorili: „Ovaj novi labud je najljepši od svih! Tako je mlad i divan!“

Stari labudovi se izmaknu na stranu i poklone pred njim. Mladi labud se zastidi i sakrije glavu pod krilo. Nije znao što bi sa sobom od tolike sreće.

Jest, bio je sretan, ali ne i ponosan na sebe, jer čisto i dobro srce nema u sebi oholosti ili ponosa na samog sebe. Još se dobro sjećao kako su ga svi proganjali i ismijavali, a sad mu svi govore kako je najljepši među najljepšim pticama. Mirisni jorgovan nadvio se sve do površine vode, dok tople zrake sunca nježno griju njegovo perje. Mladi labud polahko podigne glavu i iz dubine srca zakliče:

„Kad sam bio ružni pačić, nisam mogao ni sanjati o ovolikoj sreći!“

„Ovaj novi labud je najljepši od svih!“

KRESIVO

Vojnik maršira prašnjavom cestom na povratku kući. „Jedan-dva, jedan-dva...” Naprtnjača na leđima, a za pasom sablja, koju nosi sa sobom vraćajući se iz rata. Na svom dugom putu susretne iznenada jednu staru ružnu vješticu; donja joj je usna visjela sve do grudu.

„Dobra večer, vojniče!”

„Dobra večer, vojniče! Kako ti je lijepa sablja i oprema koju nosiš! Ti si pravi vojnik i sad ćeš dobiti sav novac koji zaželiš!”

„Hvala ti puno, stara vještrice,” odgovori vojnik. „Pogledaj ovo staro drvo,” reče vještica i pokaže na obližnje stablo. „U sredini je šuplje, a kad se popneš na vrh, možeš se bez poteškoća spustiti dolje u duplju. Ja ću ti zavezati konopac oko pasa, pa kad poželiš da te povučem natrag, samo trebaš zavikati!”

„A šta ću ja tamo dolje u stablu?” upita vojnik. „Zgrabiti novac!” reče vještica. „Kada dođeš do dna duplje, naći ćeš se u velikoj i svijetloj prostoriji, jer dolje gori više od stotinu svjetiljki. Vidjet ćeš tri vrata s ključevima, i sva tri možeš slobodno otvoriti. Kad otvoriš prva vrata i uđeš, vi-

djet ćeš sanduk na kojemu sjedi pas. Njegove su oči velike kao šoljice čaja, ali to te ne smije omesti. Ja imam plavu kariranu maramu, koju ćeš ponijeti sa sobom. Raširi je na podu i bez bojazni uzmi psa i stavi ga na maramu. Nakon toga otvori sanduk i uzmi bronzanih dukata koliko ti srce želi. Ako radije želiš srebrnjake, otiđi u sljedeću prostoriju. Tamo ćeš susresti psa čije su oči velike kao dva mlinska kamena. Položi i njega na maramu i uzmi srebrnih dukata koliko god možeš ponijeti! Ako radije želiš zlato, otiđi u treću prostoriju. Tamo te čeka pas čije su oči velike kao dvije okrugle kule. Ponovno raširi maramu na pod, stavi psa na nju i uzmi zlata koliko god hoćeš.“ „To ne zvuči loše!“ reče vojnik. „Ali sad mi reci što ti želiš, stara vještice, jer sigurno želiš nešto zauzvat!“

„Ne, ja ne želim ni jedan jedini novčić! Donesi mi samo staro kresivo, koje je moja stara baba zaboravila kad je zadnji put bila tamo dolje!“ „U redu, hajde, zaveži mi konopac oko pojasa!“ reče vojnik. „Evo odmah, a evo ti i moja marama,“ reče vještica. Vojnik se popne na vrh stabla i spusti u šupljinu. Na dnu se nađe u velikoj prostoriji osvijetljenoj stotinama svjetiljki, baš kako je stara vještica rekla. Otvori on prva vrata i – uh! – tamo stoji pas s očima velikim poput šoljica za čaj i bulji ravno u njega! „Ti si dobar psić!“ reče vojnik, stavi psa na vješticinu maramu i napuni džepove bronzanim dukatima. Nakon toga zatvori sanduk, vrati psa na mjesto i otiđe u drugu prostoriju. Uh, uh! Tamo ga dočeka pas s očima velikim kao mlinski kameni. „Bolje da ne buljiš toliko u mene, zaboljet će te oči!“ reče vojnik,

uzme psa i stavi ga na raširenu maramu. Sanduk je bio pun srebrnjaka, pa vojnik smjesta baci sve bakrene dukate i napuni džepove i naprtnjaču srebrom. Nakon toga ode u treću prostoriju. Uh, uh, groznog li prizora! Pas na sanduku je zaista imao oči velike kao okrugle kule, a vrtjele su mu se u glavi kao kotači! „Dobra večer!“ reče vojnik salutirajući s poštovanjem, jer nikad u životu nije vidio takvog psa. Nakon kratkog vremena ipak ga podigne sa sanduka i stavi na maramu, te otvori sanduk. Bože pomози! Koliko je tu bilo zlata! S njim se može kupiti cijeli Kopenhagen i svi šećerni kolači kod pekara, svi olovni vojnici i drveni konjići na svijetu! Ovdje je bilo pravo bogatstvo! Vojnik smjesta isprazni džepove i naprtnjaču te ih napuni zlatom. Nakon toga natrpa i kapu, a i čizme, koliko god je mogao, tako da je jedva uopće mogao hodati. Sad je stvarno bio bogat! Nakon što je zatvorio sanduk i vratio psa na njegovo mjesto, zatvori vrata i poviče kroz stablo: „Povuci me gore, stara vještice!“

„Imaš li moje kresivo?“ upita vještica.

„Uistinu, to sam sasvim zaboravio,“ odgovori vojnik te se vrati po kresivo. Vještica ga tada izvuče iz stabla i vojnik se ponovno nađe na poznatoj cesti, s džepovima, naprtnjačom, kapom i čizmama punim zlata.

„Što će ti ovo kresivo?“ upita vojnik vješticu. „To nije tvoja briga,“ odgovori ona. „Ti si dobio svoje dukate, sad mi daj moje kresivo!“ „Pazi se, stara vještice!“ reče vojnik. „Ako mi odmah ne odgovoriš što će ti kresivo, izvući ću sablju i odrubit ću ti glavu!“ „Ne!“ reče vještica. Vojnik izvuče sablju i odrubi joj glavu. Vještica ostane ležati na cesti, a vojnik stavi

sve svoje zlato na njezinu maramu, zaveže je i prebaci preko leđa. Kresivo stavi u džep i zaputi se u grad. Put ga nanese u jedan prekrasan grad, gdje odmah pronade najbolje svratište, uzme najbolju sobu te naruči svoju omiljenu hranu. Sad je bogat, jer ima tolike zlatnike! Slugi koji mu je čistio čizme nije bilo jasno zašto tako bogat gospodin ima takve stare čizme, jer vojnik još nije bio kupio nove. Već sljedećeg dana kupi sebi nove čizme, ali i finu odjeću. Sad je vojnik postao pravi gospodin i svi su mu pričali o divotama grada, njihovom kralju i prelijepoj princezi, kraljevoj kćeri.

„Gdje se prelijepa princeza može vidjeti?“ upita vojnik. „Nju niko ne smije vidjeti!“ odgovoriše svi. „Ona živi u velikom bakrenom dvorcu, okruženom zidinama i tornjevima. Niko se osim kralja ne usuđuje ući u dvorac, jer proročanstvo kaže da će se princeza udati za običnog vojnika, a to se kralju ne sviđa.“ „Ja bih je svejedno i rado volio vidjeti,“ razmišljao je vojnik, ali njegova želja se nije mogla ispuniti. Vojnik je tada počeo živjeti veselim životom, odlazio u kazalište, vozio se kroz kraljev park i dijelio novac siromašnim ljudima, što je bilo vrlo lijepo od njega. Nije zaboravio stare dane i kako je teško živjeti bez novaca. Sad je bogat, nosi finu odjeću i ima mnogo prijatelja, koji mu svi govore da je dobročinitelj i fin gospodin, a to se i njemu samome sviđa! Svaki dan dijeli zlatnike svima oko sebe, ali ništa ne zarađuje, pa jednog dana ostane sa samo dva zlatnika u džepu. Bio je prisiljen iseliti se iz svog lijepog stana i preseliti se u jednu sobicu u potkrovlju, te sam čistiti i krpiti svoje čizme i odjeću. Niko od njegovih prijatelja

ga više nije posjećivao, jer je do njegove sobice u potkrovlju toliko puno stepenica... Jedne mračne večeri, kad više nije bilo novca niti za voštanu svijeću, sjeti se vojnik starog vještčinog kresiva iz šupljeg drva. Zakreše jednom. Istog trena otvore se vrata i pas s očima velikim kao šoljice pojavi se ispred njega: „Što želi moj gospodar?“ Iznenadeni vojnik upita: „Zaista, kojeg li divnog kresiva, zar ja stvarno mogu dobiti sve što želim? Nabavi mi nešto novaca!“ Pas se u dva trena vrati s kesom punom bronzanih dukata.

Sada je vojnik shvatio kako je divno to njegovo kresivo! Zakreše li jednom, stiže pas s broncom. Zakreše li dvaput, stiže pas sa srebrom, a zakreše li triput, stiže pas sa zlatom. Smjesta se preseli u svoj bivši stan, nabavi sebi novu odjeću, a svi njegovi prijatelji ga se odmah sjetiše i zavolješe ga baš kao i prije.

Vojnik počne razmišljati: „Baš čudno što niko ne smije vidjeti princezu. Svi govore o njezinoj ljepoti, ali što to vrijedi kad je stalno zatvorena u svom bronzanom dvorcu okruženom zidinama i tornjevima. Zar je ja zaista ne mogu vidjeti? Gdje je moje kresivo?“ Zakreše on jednom i pojavi se pas s očima kao šoljice.

„Znam da je kasna noć, ali ja tako žarko želim vidjeti princezu, barem na tren!“ Pas na trenutak nestane i prije nego vojnik uspije trepnuti, vrati se natrag s princezom na leđima. Ona je spavala, ali svako je mogao vidjeti da je zaista prekrasna, prava princeza!

Vojnik se nije mogao suzdržati pa, baš kao pravi vojnik, poljubi princezu. Nakon toga pas odnese princezu natrag u

njezin dvorac. Ujutro, dok je kraljica posluživala čaj, princeza ispriča o svom čudnom snu o psu i vojniku. Pas ju je nosio na leđima, a vojnik poljubio. „To je vrlo lijepa priča,“ reče kraljica. Stare dvorkinje su sljedeće noći budno pazile uz princezin krevet, kako bi provjerile je li princezin san baš samo san ili nešto drugo. Vojnik je toliko žarko želio ponovno vidjeti princezu, pa opet pošalje psa da je donese. Iako je pas trčao punom brzinom, jedna od starih dvorkinja navuče čizme i uspije ga sustići. Nakon što su ušli u veliku kuću, dvorkinja je obilježi, nacrtavši kredom veliki krst na vratima. Nakon toga ode kući i legne spavati. Pas vrati princezu u dvorac, ali kad vidje krst na vojnikovim kućnim vratima, uzme i on kredu pa obilježi krstom sva vrata u cijelom gradu. To je bilo vrlo mudro od njega, jer sad dvorkinja nije mogla pronaći vojnikova vrata, kad su sva bila obilježena krstom. Sljedeće jutro rano dođu kralj, kraljica, stara dvorkinja i svi časnici vidjeti gdje je to princeza bila.

„Evo, tamo!“ reče kralj ugledavši križ na prvim vratima. „Ne, nego tamo, dragi mužu!“ reče kraljica, gledajući u druga vrata s križem. Uskoro svi vidješe da su sva vrata obilježena i da je njihovo traženje uzaludno. Ipak, kraljica je pametna žena, koja zna više nego se samo vozati u kraljevskim kočijama.

Uzme ona svoje velike zlatne makaze, izreže veliki komad svile na manje komade i sašije lijepu malu vrećicu, te je napuni finim sitnim zrnima heljde. Nakon toga je zaveže princezi na leđa, te probije malu rupicu na vrećici, tako da zrnca iza princeze ostavljaju trag.

Te noći pas opet odnese princezu do vojnika, kojemu je ona postala toliko draga da je razmišljao o tome kako da postane princ, da bi se njome mogao i oženiti. Pas nije opazio trag kojega su fina zrnca heljde ostavila cijelim putem između dvorca i vojnिकove kuće. Ujutro su kralj i kraljica mogli vidjeti gdje je njihova kćer bila, te uhvate vojnika i bace ga u zatvor.

U zatvoru je bilo mračno i tužno; svi su mu govorili: „Sutra će te objesiti.“ To vojniku uopće nije bilo drago čuti, pogotovo zato što je kresivo zaboravio u svojoj sobi. Ujutro je kroz rešetke mogao vidjeti svjetinu gdje zuri prema vješalima, ne bi li ga vidjeli kako visi. Čuo je bubnjeve i marširanje vojnika. Ljudi su naprosto trčali, a među njima i obučarev šegrt, dječak u kožnim postolarskim hlačama, koji je trčao tako brzo da mu je jedna cipela poletjela sve do zida vojnिकovog zatvora, gdje je vojnिक gledao kroz rešetke.

„Hej, dečko! Nema potrebe za žurbom, jer ništa se neće dogoditi prije nego ja dođem! Hajde, učini mi uslugu pa otrči do moje sobe i donesi mi moje kresivo. Za to ćeš dobiti četiri novčića.“

Dječak je naravno rado htio zaraditi novčiće, pa otrči po kresivo, donese ga vojniku i – e, a sad ćemo čuti! Malo izvan grada podignuta su velika vješala, a oko njih stajali su vojnici i stotine tisuća ljudi. Kralj i kraljica su sjedili na krasnom prijestolju, okrenuti prema sucima i poroti.

Vojnik je već bio na vrhu stepenica, ali kada su mu htjeli staviti omču oko vrata, reče on da je običaj kažnjeniku ispuniti jednu posljednju želju prije izvršenja kazne. On bi

rado zapalio lulu, jer to je posljednja lula koju će ispušiti na ovom svijetu.

Kralj nije mogao odbiti takvu želju, te vojnik uzme svoje kresivo i kresne: jedan, dva, tri! Pojave se sva tri psa: onaj s očima poput šoljica, onaj s očima poput mlinskog kame-
na i onaj s očima poput okrugle kule.

„Pomozite mi da me ne objese!“ zavapi vojnik.

Psi tada navale na vojnike, suce i porotu, te ih zgrabe jednog za noge, drugog za nos, i bace visoko u zrak. Nakon što su pali na zemlju, svi su se razbili u komadiće. „Ne mene!“ poviče kralj, ali najveći pas zgrabi i njega i kraljicu, te i njih baci u zrak kao i ostale. Svi vojnici su bili prestrašeni, a ljudi su počeli vikati: „O, dragi vojnice, budi naš kralj i oženi predivnu princezu!“ Stavili su ga tada u kraljevsku kočiju, a sva tri psa su plesali ispred kočije vičući „Hura“; dječaci su zviždali, a vojnici salutirali.

Princeza napusti bronzani dvorac i postane kraljica, što joj se vrlo svidjelo! Vjenčanje je trajalo osam dana, a psi su također sjedili za svadbenim stolom i buljili svojim velikim očima.

LETEĆI KOVČEG

Bio jednom jedan trgovac koji je bio tako bogat da je mogao svojim srebrenjacima popločati čitavu svoju ulicu pa i dio susjedne. Ali on to nije učinio, nego je svoj novac tako vješto ulagao da je za svaki uloženi srebrenjak zlatnik dobijao. Eto takav je to bio trgovački vještak, bio pa i umro.

Njegov sin je naslijedio čitavo to veliko blago, ali on se odao bezbrižnom životu, iz noći u noć je išao na razne zabave, od novčanica pravio zmajeve, a zlatnike mjesto kamenih pločica baca da kao žabice skakuću površinom jezera. Tako je ubrzo protraćio čitavo bogatstvo, od onog silnog novca ostala su mu samo još četiri šilinga, a od odjeće samo još jedne papuče i stara kućna haljina. Sad su ga ostavili i njegovi prijatelji, jer su se stidjeli da izađu s njim na ulicu. Ali jedan od njih, dobričina po duši, jednog dana mu je poslao stari kovčeg sa porukom: "Pakuj se!" Lijepo je to bilo od njega, ali on nije imao šta da pakuje, pa zato je sam sjeo u kovčeg.

Ali to je bio neobičan kovčeg, čim bi neko pritisnuo bravu, kovčeg bi poletio. Tako je bilo i sada. Čim je trgovački sin pritisnuo bravu, kovčeg je s njim zajedno izletio kroz dimnjak i poletio nebu pod oblake. Dno je počelo pucketati

i njega je jeza hvatala pri pomisli da se, ne daj Bože, provali i da on zajedno sa komadima kovčega tresne na zemlju.

Leteći tako sve dalje i dalje, stigao je u Tursku. Kovčeg sakrije pod suho lišće i krene u grad. A to je mogao bez po brige, jer u Turskoj svi idu odjeveni kao i on – u kućnoj haljini i u papučama. Idući tako, na putu sretne dovilju s malim djetetom i upita je: “Slušaj ti, turska doviljo! Kakvi su ono veliki dvori pokraj samog grada što su im prozori onako visoko uzdignuti?”

“U njima živi mlada sultanija”, odgovorila mu je dovilja. “Njoj su prorekli da će biti nesretna u ljubavi, pa joj ne smije niko doći osim sultana i sultanije.”

“Hvala ti!” – reče joj trgovčev sin, pa se vrati u šumu i sjede u svoj kovčeg. Samo malo zatim on se već spustio na dvorski krov i kroz prozor se uvukao u odaju mlade sultanije.

Mlada sultanija je spavala na divanu, a bila je tako lijepa da se trgovčev sin nije mogao uzdržati da je ne poljubi. Od tog poljupca mlada sultanija se probudi i silno se uplašila. Ali kada joj on reče da je melek i da se zrakom do nje spustio, a njoj se to dopade.

Tako, njih dvoje sjedoše jedno pored drugog i on počeo da joj govori o njenim očima: to su bila dva divna tamna jezera po kojima misli plove kao morske vile. Opisujući njeno čelo, rekao joj je da je to lednik s prekrasnim dvoranama i slikama. A onda joj je pričao o rodi što donosi slatku malu dječicu.

Divno je pričao. A na kraju joj je ponudio ruku i ona je to odmah prihvatila.

“Ali morat ćete doći u subotu”, rekla je sultanija. “Tada će ovdje biti i sultan i sultanija. Bit će ponosni što se udajem za meleka. Samo gledajte da dođete s nekom osobito lijepom pričom, jer to moji roditelji najviše vole. Majka više voli čudoredne i plemenite priče, a otac voli nešto veselije, da se može smijati!”

“Ta priča će biti moj svadbeni dar!”, obećao je prosac. Opraštajući se s njim, mlada sultanija mu je poklonila sablju optočenu zlatnicima koji su mu itekako dobro došli.

Zatim je on u svom kovčegu odletio u grad, kupio novi ogrtač i vratio se u šumu da smišlja novu priču. Trebalo je da sve smisli do subote, a to nije bilo baš tako prosto i jednostavno.

Sve do subote je smišljao tu svoju priču. Kod mlade sultanije su ga dočekali i sultan i sultanija i čitav dvor, i primili su ga veoma ljubazno.

“E, hajde ispričajte nam nešto!”, rekla je sultanija. “Samo da to bude nešto pametno i poučno.”

“Ali i da se može nasmijati!”, dodao je sultan.

“Svakako, svakako!”, dočekao je prosac i počeo svoju priču:

“Bila jednom jedna kutija šibica čija su se palidrvca neobično ponosila svojim visokim porijeklom. Njihovo rodoslovlje je počinjalo od velikog šumskog stabla, stasitog zelenog bora, i svako od njih je nekad bilo njegov iver. A sada su ta palidrvca ležala na polici između kresiva i starog gvozdenog lonca i pričala im o svojoj mladosti:

“Da, da, kad smo mi bili na grani, onda smo mi bili na jednoj zaista zelenoj grani! Svako jutro i večer rosa nam je dijamantski čaj nudila, čitave sunčane dane smo provodili u sunčevom sjaju, a ptice su morale da nam pričaju svoje priče. Tu se najbolje vidjelo da mi pripadamo odabranom rodu – lisnato drveće se odijevalo samo preko ljeta, a naša porodica je mogla da se oblači u zeleno ruho i ljeti i zimi. A onda su došle drvosječe, nastao je veliki preokret, i naša porodica se raspala. Starješina našeg roda je postao veliki jarbol na jednom divnom brodu i mogao je da plovi širom čitavog svijeta. Druge grane su stigle na druga mjesta, a mi eto imamo dužnost da ljudima palimo svjetlo. Zato nas smatraju odličnicima koji su došli u ovu kuhinju.

“A sa mnom je drukčije!”, javio se gvozdeni lonac pored kojeg je ležala šibica. “Otkako sam došao na svijet, stalno me stružu i kuhaju. Ja odgovaram za čvrstinu i, ako ćemo pravo, ja sam prvi u ovoj kući. Moje najveće zadovoljstvo je kada se poslije jela opet čist i lijep nađem na polici i sa drugovima mogu da vodim pametne razgovore. Ali mi svi, izuzevši vedricu za vodu, koja ponekad siđe u dvorište, živimo unutra. Naš jedini izvor novosti je korpa za pijacu, ali ona tako buntovnički govori o vladi i narodu. Da, nedavno je ovdje s nama bio i jedan stari glineni lonac, ali njega je to korpino buntovanje toliko uplašilo da je pao i u komadiće se razbio. Kažem vam, ta korpa je veoma slobodoumnih nazora!”

“Eh, previše si se ti raspričao!”, upade kresivo i tako udari o kremen da iskre poletješe na sve strane. “Zar nije bolje da se malo provešimo?!”

“Hajde da pričamo o tome ko je važniji!”, dočekala je šibica.

“Ja ne volim da govorim o sebi!”, začula se zemljana činija. “Dajte vi da mi ovu večer pretvorimo u zabavno veče! Ja ću početi. Pričat ću vam nešto što je svaki od nas doživio. A onda neka svako tako nešto ispriča, i eto nam zabave. Evo da počnem:

“Pored Baltičkog mora, pored velikih bukovih gora...”

“Divan početak!”, uzviknuše tanjiri u jedan glas. “To će sigurno biti nešto što nam se sviđa!”

“Da, eto, tamo sam ja provela mladost u jednoj mirnoj porodici. Namještaj smo glačali, podove prali, a svakih četrnaest dana zavjese mijenjali!”

“Kako vi zanimljivo pričate!”, javila se metlica za prašinu. “Odmah se osjeća da govori žensko čeljade, sve proži-ma red i čistoća!”

“Jest, jest, odmah se osjeća!”, uzviknu kofica i kako od veselja poskoči, čak i pod malo vodom zapljusnu. A činija je nastavila da priča. Svršetak njene priče bio je isto tako lijep kao i početak. Tanjiri su zveckali od radosti, a metla je izvukla zeleni peršun iz sandučića sa pijeskom i zakitila činiju, jer je znala da će to naljutiti sve ostale i jer je očekivala ono: “Ako ja tebe zakitim danas, ti ćeš mene sutra!”

“A sada da se igra!”, uzviknu žarač i zaigra. Bože dragi, koliko je samo izdizao onu svoju jedinu nogu! Stara navlaka na stoliću u čošku se razderala toliko se naprezala da bolje vidi to čudo od igre.

“Zar i mene ne bi mogli ovjenčati!”, viknuo je žarač. I njega su zakitili.

“Primitivci!” progundala je šibica.

Sada je trebalo da kotao pjeva, ali on je rekao da je prehladen i da može pjevati samo kada u njemu voda vrije. Ali to je bila samo njegova nadmenost. On je pjevao samo kad ga gospodar postavi na sto.

Na prozoru je stajalo staro gušćije pero kojim je služavka ponekad pisala. Sva njegova osobitost se sastojala u tome što je bilo duboko umočeno u mastionicu, ali ono se upravo time i ponosilo.

“Ako kotao neće da pjeva”, reklo je pero, “i ne mora! Napolju je kavez i slavuj u njemu, on može da nam pjeva. Doduše, on nije školovan, ali večeras nećemo nikoga ogovarati!”

“Ja smatram da to uopće nije na mjestu da nam tu pjeva neka strana ptica! – umiješao se čajnik, kuhinjski pjevač i kotaov polubrat. “Je li to patriotizam? Neka to pijačna korpa presudi!”

“A mene to sve skupa samo ljuti!”, rekla je korpa. “Ne možete zamisliti kako me to ljuti! Zar je to način da se provede ovakva večer? Zar ne bi bilo bolje da uvedemo neki pravi kućni red? Onda bi se svak nalazio na svom mjestu, a ja bih svime upravljala. Onda bi sve drukčije bilo!”

“Tako je! Hajde da napravimo predstavu!”, sada povikaše svi u jedan glas.

Ali u tom trenutku se otvoriše vrata i u kuhinju uđe služavka. U tren oka sve se umiri, niko ni da pisne. Samo glinenog lonca više nije bilo, on nije ni pomislio šta je sve mogao učiniti i koliko je važan bio. A svi ostali su sada u sebi ponavljali: “A da sam ja htio, imali bismo sjajno večer!”

Služavka je uzela šibice da potpali vatru. Bože dragi, kako su samo zaiskrile i zaplamsale! “Sada svako može da vidi da smo mi prve!”, gordile su se šibice. “Kakav sjaj širim! Kakvo svjetlo!” Tako su mislile šibice i tako izgorjele.

“E, baš si divno pričao!”, rekla je sultanija. “Ja sam se osjećala kao da sam i sama bila u kuhinji pored one kutije šibica. E, sada možeš dobiti našu kćer!”

“Tako je!”, potvrdio je sultan. “Dobit ćeš je u ponedjeljak.” Sada su mu se obraćali sa “ti” kao budućem članu svoje porodice. Time je bila i svadba dogovorena. Uoči svečanosti čitav grad je bio osvijetljen. Narodu su dijelili đevreke i somune, djeca su se propinjala na prste, zviždala i vikala “hura!”

Trebalo bi da i ja tu nešto učinim, pomislio je mladoženja, pa nakupovao prskalica, raketa, žabica i svega što treba za vatromet, a onda sjeo u svoj kovčeg i poletio iznad grada.

O, kakav je to bio vatromet! Kakav prasak i tutnjava!

Turci su tako poskakali da su im papuče do ušiju poletjele. Takve nebeske pojave još nikada nisu vidjeli. Sada su već svi bili uvjereni da je to sveti gromovnik došao po mladu sultaniju.

Čim se mladoženja opet spustio u šumu, pomislio je: idem u grad da čujem kako je to bilo. O, šta mu sve nisu

govorili! Koga god je pitao, svak je to drukčije vidio, ali svi su se slagali u tome da je bilo divno! Jedan mu je rekao:

“Vidio sam svetog gromovnika! Oči su mu kao zvijezde svijetlile, a brada mu je bila kao zapjenjeno more!”

Drugi je govorio:

“Letio je na ognjenom plaštu. A iz nabora tog plašta su nas gledali čudesni mali meleki!”

Da, danas se, eto, naslušao divnih stvari, a sutra je njegova svadba. Pošao je nazad u šumu da sjedine u svoj kovčeg. Ali šta je to?

Kovčeg je izgorio. Poslije onog njegovog vatrometa u kovčegu je ostala jedna iskra, ona je planula, i od kovčega je ostao samo pepeo. On više nije mogao letjeti, više nije mogao doći do svoje zaručnice. A mlada sultanija je čitav taj dan stajala na krovu i čekala ga. Ona ga još i sada čeka, a on kruži svijetom i priča svoje priče. Samo njegove priče nisu više onako vedre i vesele kao njegova priča o šibicama.

CVIJEĆE MALE IDE

“Umrlo je moje jedno cvijeće!”, uzviknula je mala Ida. “Sinoć je bilo tako lijepo, a sada su mu sve latice uvele! Zašto mi je cvijeće uvelo?”, pitala je studenta koji je sjedio na divanu. Voljela je Ida tog studenta jer je znao lijepo da priča i da izrezuje zanimljive slike srca s malim damama što plešu, i cvijeće, i velike dvorce na kojima se vrata otvaraju. Bio je to mladić koji je umio da je zabavi.

“Zašto mi je danas cvijeće tako jedno i tužno?”, ponovo ga je pitala Ida i pokazala svoj sasvim uvehli buketic cvijeća.

“A znaš li ti zašto ti je takvo cvijeće?”, odgovorio joj je student. “Ono je sinoć bilo na plesu, i zato su mu cvjetovi oborili glave.”

“Ih, kao da cvijeće umije da pleše?!”, dočekala je mala Ida.

“Još kako umije!”, odgovorio je student. “Kad padne noć i kad mi spavamo, onda ono počinje da se veseli i skače. Gotovo svake noći je ples!”

“A mogu li djeca doći na taj ples?”

“Mogu!”, odgovorio je student. “I svi mali krasuljci!”

“A gdje pleše to divno cvijeće?”, opet će mala Ida.

“Zar nisi toliko puta bila pred kapijom velikog kraljevog ljetnikovca s onim krasnim cvijetnjakom? Vidjela si tamo one labudove što doplove do tebe kad vide da ćeš im baciti hljeba. Mogu ti reći – tamo se održava glavni ples! “

“Baš jučer sam s majkom bila tamo!” rekla je Ida. “S drveća je opalo lišće, a cvijeću više ni traga nema. A ljetos ga je bilo tako mnogo!”

“Pa, ono je unutra, u ljetnikovcu!” objasnio joj je student. “Trebalo je da znaš da cvijeće odmah pohita u ljetnikovac čim kralj i dvorani presele u grad. Tada i počinje pravo slavlje i veselje. Dvije najljepše ruže sjednu na prestolje, i to su onda kralj i kraljica. Sve one divne pijetlove kreste sa svojim crvenim perjanicama se postroje sa strane i pozdravljaju kao pravi dvorski komornici. Zatim se skupe svi najljepši cvjetovi. I tada počinje veliki ples. Plave ljubičice su pomorski oficiri, one plešu sa zumbulima i šafranima i nazivaju ih gospođicama. Tulipani i visoki žuti ljiljani se koče i šepure kao stare gospođe: oni paze da se lijepo pleše i da sve bude kako plesna pravila nalažu.”

“Ali zar smije cvijeće da priređuje igranke u kraljevom ljetnikovcu?”, pitala je Ida.

“Pa o tome niko ništa ne zna!” odgovorio je student. “Ponekad, doduše, naiđe stari domar sa svojim velikim svežnjem ključeva, ali čim cvijeće čuje zveket ključeva, odmah utihne, sakrije se za dugačke zavjese i samo proviruje. “Dobro osjećam miris, cvijeće je tu negdje!”, gundđa stari domar, ali on ne može da ga vidi.

“Baš je to zanimljivo!”, pljesnula je ručicama mala Ida. “A zar ni ja ne bih mogla da vidim to cvijeće?”

“Kako da ne bi!”, odgovorio je student. “Samo nemoj zaboraviti, kad budeš prolazila kroz cvijetnjak, proviri kroz prozor i sigurno ćeš ga vidjeti! I ja sam ga danas gledao. Na divanu se žuti narcis, ispružio se kao prava dvorska dama.”

“A može li tamo doći i cvijeće iz botaničke bašte? Može li ono prijeći toliki put?”

“Sigurno da može!”, rekao je student. “Ako hoće, ono može i da prhne! Zar nisi vidjela one lijepe leptire, crvene, žute i bijele? Zar nisu kao cvijeće? Oni su nekad i bili cvijeće. A onda su jednog dana skočili sa svojih stabljika, svojim laticama uzmahnuili kao krilima i tako poletjeli u visinu. A pošto su bili dobri, dozvoljeno im je da i danju lete i da se ne moraju vraćati na svoje stabljike. Tako su se eto njihove latice pretvorile u prava krila. To si ti i sama vidjela, zar ne? Ali može se desiti da cvijeće iz botaničke bašte nije dolazilo u kraljev ljetnikovac. Možda ono i ne sluti kako je tamo noću veselo. A sada ću ti reći nešto što bi zaprepastilo tvog komšiju profesora botanike. Ti ga poznaješ, zar ne? Kad dođeš u njegov cvijetnjak, samo reci nekom od njegovih cvjetova da je u ljetnikovcu zabava, i on će to odmah reći drugima, pa će svi pobjeći iz cvijetnjaka. A ako profesor tada dođe u svoj cvijetnjak pa vidi da nema njegovog cvijeća, on neće ni pomisliti šta se s njim dogodilo.”

“Ali kako će taj cvijet reći drugima? Pa cvijeće ne govori!”

“Ne, ne govori”, rekao je student. “Ali ono se sporazumijeva pokretima i znakovima. Zar nisi vidjela, kad samo

malo zapuše vjetar, kako cvijeće klima glavom, maše listovima i treperi? Cvjetovi se tako sporazumijevaju, tačno kao mi našim govorom.”

“A razumije li profesor taj njihov govor?”, pitala ga Ida.

“Razumije! Izišao on jednog jutra u svoj cvijetnjak i opazio jednu veliku koprivu kako lišćem daje znakove jednom lijepom crvenom karanfilu i tim znakovima mu govori: “Tako si lijep, tako si mi drag!” A tako nešto profesor nije dozvoljavao, pa udari koprivu po listovima. To su njeni prsti. A ona ga je tako ožarila da profesor nikada više nije dirnuo u koprivu.”

“Baš je to zanimljivo!”, nasmijala se mala Ida.

“Kako možete djetetu puniti glavu takvim stvarima!”, začuo se sada glas dosadnog savjetnika koji je opet došao u posjetu i sjedio na divanu.

Taj savjetnik nije trpio studenta, pa je negodovao kad bi vidio da on izrezuje one svoje smiješne i zabavne sličice – sad nekog kradljivca srdaca kako na vješalima drži ukradeno srce, sad opet neku staru vješticu kako jaše na metli i na nosu drži svog muža i tome slično. Savjetnik to nije trpio, pa je, kao i sada, uvijek govorio: “Kako možete djetetu puniti glavu takvim stvarima! To su glupe izmišljotine!”

Međutim, maloj Idi se sviđalo to što je student govorio o njenom cvijeću. O tome je ona sada razmišljala. Cvijeće je svu noć plesalo, pa je bilo umorno, i zato je objesilo glavicu. Sigurno je bilo bolesno. Zato ona uze svoj buketić cvijeća i ode do svojih igračaka što su se nalazile na stolu i u ladici. Njena lutka Sofija je spavala u svojoj postelji, ali joj Ida reče:

“Sofija, morat ćeš ustati iz postelje za noćas se zadovoljiti spavanjem u ladici. Znaš, moje jadno cvijeće je bolesno, pa neka legne u tvoju postelju, možda će se tada oporaviti!”

Ida podiže svoju lutku, ali ona je bila namrgođena i nije htjela da kaže ni jednu jedinu riječ – ljutila se što mora napustiti svoju postelju.

Sada Ida položi cvijeće u lutkinu postelju i prekri ga malim pokrivačem. Posavjetova cvijeću da mirno leži i reče da će mu skuhati čaj da bi ozdravilo i ujutro ustalo. A da mu sunce ne bi udaralo u oči, ona navuče zavjesicu oko njegove posteljice.

Čitavu večer je Ida razmišljala o tome što joj je student pričao, a kada je i ona morala u postelju, nije se mogla uzdržati a da ne proviri ispod zavjese gdje su se nalazili zumbuli i tulipani njene majke. I ona im tiho reče:

“Znam ja da ćete i vi noćas na ples!” Međutim, cvijeće se držalo kao da ništa ne razumije, nije trepnulo ni jednim jedinim listom. Ali mala Ida je sada znala da se cvijeće pretvara.

A kada je legla u postelju, ona nije mogla odmah da zaspi. Razmišljala je o tome kako bi bilo lijepo kada bi mogla da vidi kako cvijeće pleše u kraljevom ljetnikovcu i o tome da li je zaista i njeno cvijeće odlazilo na ples. U tom razmišljanju su joj se sklopile oči i ona je utonula u san.

Usred noći Ida se probudila. Sanjala je o cvijeću i studentu. Opet je savjetnik grdio studenta zašto joj puni glavu svojim glupostima. Ali u spavaćoj sobi je bilo sasvim tiho – na stolu je gorjela noćna svjetiljka, a otac i majka su mirno spavali.

“Baš bih voljela znati da li je moje cvijeće još u Sofijinoj postelji?”, pomislila je Ida, podigla se i pogledala prema odškrinutim vratima. Cvijeće i njene igračke bili su na svom mjestu.

Mala Ida osluhnu za trenutak – činilo joj se da neko svira na klaviru, ali sasvim sasvim tiho i tako nježno kako nikada ranije nije čula.

“Sada sigurno svi cvjetovi plešu! Bože, kako bih voljela da to vidim!”, prošaptala je Ida, ali se nije usuđivala da ustane da ne bi roditelje probudila.

“Kad bi barem cvijeće ovamo došlo!”, mislila je Ida, ali cvijeće nije dolazilo, a ona nježna muzika i dalje se čula. Ona je zvučala tako divno da Ida više nije mogla izdržati, izvukla se iz postelje i provirila u sobu.

O, kakvu je krasotu ugledala!

U sobi nije bilo svjetiljke, ali sve se prekrasno vidjelo. Mjesec je kroz prozor obasjavao čitav pod i sve se vidjelo kao u pola bijela dana. Svi zumbuli i svi tulipani nalazili su se na podu svrstani u dva dugačka reda. Nijednog više nije bilo na prozoru, a na dasci su stajale samo prazne saksije. Cvijeće je plesalo. Sve jedan uz drugog, držeći se svojim listovima kao rukama, cvjetovi su očaravajuće plesali. A za klavirom je sjedio onaj veliki žuti ljiljan o kojem joj je student ljetos rekao: “Pogledaj koliko liči gospođici Lini!” Svi su se tada smijali, a sada se i maloj Idi činilo da taj žuti cvijet zaista liči na gospođicu Linu. Pa i sada kad je svirao, on se držao kao neka gospođica – naginjao je svoje žuto lice čas na jednu, čas na drugu stranu, i tako davao takt toj divnoj muzici.

Mala Ida je bila neprimjetna, i ona je sada vidjela kako je veliki plavi šafran skočio na sto na kojem su se nalazile njene igračke, pošao prema lutkinjoj postelji i razgrnuo zavjesu. Tu je ležalo njeno bolesno cvijeće, ali se ono sada uspravilo i klimnulo glavom izražavajući tako želju da i ono zapleše. Sada i mali patuljak, kome je neko odbio donju usnu, ustade i nakloni se lijepom cvijeću. Idino cvijeće ustade i, sada potpuno oporavljeno, ode među ostale cvjetove, poče da pleše i da se s njima zajedno veseli.

Najednom kao da nešto pade sa stola. Ida pogleda, kad tamo, pokladni štap je skočio na noge kao da je i njemu bilo mjesto među cvijećem. A i bio je lijep – na vrhu je imao malu voštanu lutku koja je na glavi imala široki šešir, upravo onakav kakav je nosio savjetnik. Sada je rašljasti štap počeo da pleše mazurku i da lupka sa svoje tri crvene drvene noge. Cvjetovi su prestali da plešu, jer oni su bili i suviše lahki i nježni da bi mogli tako udarati nogama o pod.

Sada se i voštana lutka na pokladnom štapu isteže, zavrtje se iznad svog papirnatog cvijeća i povika:

“Kako možete djetetu puniti glavu takvim stvarima! To su glupe izmišljotine!”

U tom trenutku lutka je sasvim ličila na savjetnika sa širokim šeširo. Bila je isto onako žuta i mrzovoljna. Ali kada je njeno papirnato cvijeće poče udarati po tankim nogama, ona se ponovo skupi i dobi svoj pređašnji oblik. Mala Ida se od srca nasmijala:

“Kako je to smiješno!”

Ida se smijala, a pokladni štap je i dalje plesao, a s njim i savjetnik, htio ne htio. Pokušavao je opet da se izduži, ali se opet smanjivao u žutu voštanu lutkicu sa velikim crnim šeširovom.

Najzad se ostalo cvijeće zauzelo za savjetnika, a pogotovo ono što je ležalo u lutkinoj postelji, pa ga pokladni štap ipak ostavi na miru. U tom trenutku nešto je zalupalo u ladicu u kojoj je među igračkama ležala i lutka Sofija. Patuljak otrča na rub stola, leže potrbuške i nekako malo izvuče ladicu. Iz ladice se diže Sofija i začuđeno pogleda oko sebe:

“Pa ovdje je ples! Zašto mi to niko nije rekao?”

“Hoćeš li da plešeš sa mnom?”, upita je patuljak.

“Baš si mi ti kavaljer za ples!”, odgovori ona i okrenu mu leđa.

To reče i sjede na ladicu misleći u sebi: doći će već neki cvijet da me zamoli za ples. Ali niko nije dolazio. Ona je kašljucala kh-kh-kh, ali uzalud, niko nije dolazio da je zamoli za ples.

A patuljak je plesao sam. I nije loše plesao.

Kada je Sofija vidjela da nju niko i ne primjećuje, ona se najednom sruši s ladice i pade na pod. Tada nastade čitava pometnja. Oko nje se strčашe svi cvjetovi i počеше da je pitaju da li se udarila. Svi su bili veoma ljubazni, a osobito Idin buketić što je ležao u njenoj postelji. On joj se zahvalio na lijepoj postelji i izrazio svoju odanost, a onda je odveo na sredinu sobe gdje je sijala mjesecina i počeo s njom plesati.

Oni su plesali, a svi drugi cvjetovi su stajali naokolo i divili se tom paru. Sofija je bila veoma zadovoljna, pa sada

reče Idinom cvijeću da može zadržati njenu postelju i da njoj nije teško ležati u ladicu.

Cvijeće joj je tada odgovorilo:

“Najljepša ti hvala, ali mi nećemo dugo živjeti. Već sutra ćemo uginuti. Recite maloj Idi da nas pokopa napolju, u vrtu, gdje je pokopan i kanarinac, pa ćemo ljetos opet iznići i bit ćemo mnogo ljepši.”

“Ne, vi ne smijete umrijeti!”, reče Sofija i poljubi cvijeće.

U tom trenutku se otvoriše vrata i u sobu uplesa mnoštvo divnih cvjetova. Ida nije znala odakle oni dolaze, ali je najvjerojatnije bilo da su dolazili iz kraljevskog dvorca.

Na čelu tog mnoštva cvjetova stupale su dvije divne ruže s malim zlatnim krunama na glavi. To su bili kralj i kraljica cvijeća. Za njima su išli šeboji i karanfili i slali pozdrave na sve strane. I muzika je stupala u toj povorci: veliki makovi i božuri toliko su puhali u graškove mahune da su im glave sasvim pocrvenjele. Plavi zumbuli i male bijele visibabe zvonili su svojim zvončićima. Divan je to bio orkestar! Za njima je došlo još mnogo drugih cvjetova. I svi su zajedno plesali – i plave ljubičice, i crveni krasuljci i đurđice. I svi ti cvjetovi tako su se ljubili da je bilo milina pogledati!

Na kraju igranke cvjetovi su počeli da se opraštaju želeći jedan drugom laku noć. Tada je i mala Ida otišla u postelju i nastavila da sanja o svemu što je vidjela.

Čim se ujutro Ida probudila, otrčala je do svog stolića da vidi je li još tamo njeno cvijeće. Kad razmaknu zavjesu na postelji, ona nađe svoje cvijeće, ali sada sasvim uvehlo i

mrtvo. A i Sofija je ležala u ladici gdje ju je i ostavila, ali je bila veoma sanjiva.

“Zar se ne dosjećaš šta bi morala da mi kažeš?”, pitala je mala Ida, ali Sofija ju je samo tupo gledala i uopće nije odgovarala.

“Nisi dobra”, ukori je Ida, “ a ipak su svi plesali s tobom”.

Zatim Ida uze malu kartonsku kutiju na kojoj su bile naslikane neke lijepe ptice, otvori je, u nju položi svoje cvjetove i reče:

“Neka to bude vaš kovčeg. A kada dođu moji norveški rođaci, oni će mi pomoći da vas sahranim tamo, u vrtu. Tako ćete dogodine ponovo izrasti i biti još ljepši!”

Ti njeni norveški rođaci bila su dva dječaka – Jonas i Adolf. Njima je otac kupio dva luka sa strelicama, pa su doputovali da ih pokažu Idi.

Ida im je sve ispričala o svom jadnom cvijeću i zamolila ih da joj pomognu da ga sahrani.

Dječaci su pošli naprijed sa svojim lukovima na rame-nu, a mala Ida je išla za njima sa mrtvim cvijećem u kutiji. Kada su u vrtu dječaci iskopali grob, Ida poljubi svoje cvijeće, a zatim ga s kovčegom položi u zemlju.

Adolf i Jonas su stajali nad grobom i odapinjali svoje strelice, jer nisu imali ni pušaka ni topova.

ZARUČNICI

Zvrk i lopta su zajedno ležali u ladici za igračke, pa jednog dana zvrk reče lopti:

“Zar mi ne bi mogli da se zaručimo kada već i onako zajedno ležimo u ladici? Ali ta lopta je bila sašivena od safijana i zato je bila uobražena kao neka otmjena gospođica, pa mu na to nije ni odgovorila. Sljedećeg dana dođe dječak čije su bile te igračke, uze zvrk pa ga oboji crveno i zlatno, a u sredinu mu zakuca mesingani ekser sa sjajnom okruglom glavicom. Divno je bilo sada pogledati kada je zvrk počeo da se vrti naokolo.

“Pogledajte! Pogledajte me!”, dovikivao je zvrk lopti. “Šta sada kažete? Zar ne bi mogli da se zaručimo? Zar nismo prikladni jedno za drugo? Vi skaćete, a ja plešem! Niko od nas dvoje ne bi bio sretniji!”

“To vi tako mislite!”, odgovorila je lopta. “Vi, izgleda, ne znate da su moj otac i majka bili safijanske papuče i da je u meni pluto!”

“Da, ali ja sam od mahagonijeva drveta!”, uzvratilo je zvrk. “Mene je gradski sudija lično tokario na svom vlastitom strugu, i to je za njega bilo veliko zadovoljstvo!”

“A da li vam to baš mogu vjerovati?”, sumnjičavo je ote-gla lopta.

“Nikad me bič ne dotakao ako vam lažem!”, zakleo se zvrk.

“Lijepo vi govorite”, priznala je lopta, “ali ja vam tu ne mogu pomoći. Ja sam već takoreći napola zaručena s jednim lastavićem. Svaki put kada skočim, on isturi gla-vu iz gnijezda i pita: “Pristajete li? Pristajete li?” A onomad ja sam u sebi rekla “Da!” i sada, kao što vidite, ja sam već napola zaručena. Ali i vama ipak obećavam da vas nikada neću zaboraviti!”

“Kakva mi je pomoć od toga!”, doviknuo joj je zvrk. I tako se završio njihov razgovor. Sljedećeg dana su izvadili loptu. Zvrk je vidio kako je ona kao ptica letjela uvis, letjela je tako visoko da on nije mogao ni da je vidi. I svaki put kada bi se vratila, čim bi dotakla zemlju, opet bi odskočila, i teško je bilo razabrati da li je to ona tako skakala od neke čežnje ili zbog toga što je u njoj bilo pluto.

Ali kada je odskočila deveti put, nestala je, i više se nije vratila. Dječak ju je tražio i tražio, ali lopti ni traga ni glasa.

“A ja znam gdje je!” uzdisao je zvrk. “Ona je u lastavičićem gnijezdu. Udala se za onog lastavića.”

I što je zvrk više razmišljao o tome, sve više je čeznuo za loptom. Zato što nije mogao osvojiti njeno srce, njegova ljubav je sve više rasla. To što je pošla za drugoga, njega je još više njoj vuklo.

Zvrk se i dalje vrtio i zujao, ali je neprekidno mislio na loptu. Ona je u njegovim mislima bila sve ljepša i ljepša.

Tako je prošlo mnogo godina i tako je ta ljubav postala stara ljubav.

A ni zvrk nije više bio mlad! Ali jednog dana ga cijelog cjelcatog pozlatiše. Nikada još nije tako divno izgledao. Sada je to bio zlatni zvrk. Radosno je skakutao i zujao. Divota ga bilo pogledati! Ali iznenada je skočio previsoko i – nestao je!

Tražili su ga i tražili, čak su i podrum pretražili, ali nje-ga nigdje, kao da je u zemlju propao.

Pa kuda se to djenuo.

Upao je u smetljaru gdje se nalazilo mnoštvo raznih otpadaka, korijena od kupusa, smeća, šljunka i pijeska što je sa krova padao.

“E, sada sam nagrajsao! Ovdje će moja pozlata brzo da ode. I među kakve sam to bijednike dospio?”, gundajući tako iskosa pogleda jedan nemilosrdno okresan kupusni korijen i još nešto čudnovato i okruglo, nešto što je ličilo na staru jabuku. Ali to nije bila jabuka, to je bila stara lop-ta. Ona je mnoge godine preležala u oluku, pa ju je voda sasvim razmočila.

“O, hvala bogu što najzad vidim nekog sebi ravnog, nekog s kim ću moći porazgovarati!”, rekla je lopta posmatrajući pozlačeni zvrk. “Ja sam Vam, zapravo, od safijana, djevojačke ruke su me šile, a u meni je pluto, ali to sada niko ne bi rekao! Upravo sam se nalazila pred vjenčanjem s jednim lastavićem, ali sam iznenada pala u oluk. Tamo sam preležala pet godina i, evo, sva sam razmočena. Dugo je to vrijeme za jednu djevojku, vjerujte mi!

Zvrk nije ništa odgovarao, on je mislio na svoju nesuđenu zaručnicu. Ali što je više slušao taj glas sve mu je jasnije bilo da je to upravo ona. Uto dođe služavka da istrese smeće i najednom uzviknu:

“Ah, evo našeg zlatnog zvrka!”

Tako je zvrk opet stigao u svoju sobu i ponovo doživio čast i slavu. O lopti se više ništa nije čulo. A ni zvrk nikad više nije govorio o svojoj staroj ljubavi. Ljubav prođe kada dragana pet godina proleži u oluku i tako se razmoči da je ne možeš ni poznati kad je u smeću sretnoš.

KAP VODE

Sigurno već znaš za povećalo, ono okruglo staklo kao staklo od naočala, što sve pokazuje sto puta veće nego što je stvarno. Kada ga držiš pred okom i gledaš kap vode iz bare, u toj kapljici vidiš više nego hiljadu čudnih životinjica, koje inače nikada ne bi opazio, a koje tamo zaista postoje i žive. Gotovo da ti se čini da pred sobom vidiš pun tanjir nekih račića koji se guraju i preskaču i tako su proždrljivi da jedni drugima odgrizaju ruke i noge, prednjicu i zadnjicu, pa ipak su nekako na svoj način veseli i zadovoljni.

A bio jednom jedan starac koga su svi zvali Krible Krable, jer tako mu je i bilo ime. On je uvijek htio da iz svega izvuče ono najbolje, a kada to nije mogao, on se laćao neke čarolije.

Tako je jednog dana sjedio za stolom i kroz svoje povećalo posmatrao kap vode uzetu iz lokve u jarku. Nevjerovatno! Šta sve u toj kapljici vode nije gmizalo i puzalo. Hiljade nekih životinjica je skakalo i skakutalo, razdiralo i žderalo jedno drugo.

“Pa to je jezivo!”, užasnua se Krible Krable. Zar oni ne bi mogli da žive u miru i prijateljstvu i da svak za sebe od-

govara?! Razmišljao je starac i razmišljao, ali ništa nije mogao da smisli, pa je odlučio da se prihvati čarolije.

“Moram ih obojiti da se bolje vide!”, odlučio je starac i toj kapljici dodao kao neku kapljicu vina, ali to nije bilo vino nego ona od dva šilinga najfinija vrsta vješticije krvi. I sve one čudne životinjice najednom postadoše sasvim ružičaste. Sada je to sve izgledalo kao neki grad pun golih divljaka.

“Šta je to?”, pitao ga je jedan drugi stari čarobnjak, koji nije imao imena i upravo time se razlikovao od drugih.

“Ako pogodiš šta je, poklanjam ti ga!”, odgovorio je Krible Krable.

“Ali to nije lako pogoditi ako ne znaš o čemu se radi!”

Kad bezimeni čarobnjak pogleda kroz povećalo, učini mu se da zaista vidi čitav grad u kojem bezglavo jure goli ljudi! Užas jedan! Ali je još strašnije bilo gledati kako ti ljudi jedan drugog udaraju i guraju, kako se grizu i čupaju. Onaj što je bio gore, učas se nađe dolje, a onaj što je bio dolje, opet se nađe gore. Pogledaj! Pogledaj! Njegove noge su duže od mojih! Čap! I više ih nema. Evo jednoga što za uhom ima neku kvržicu. Ona je mala, ali ga boli. Pa neka ga onda još više boli! I oni ga tuku, oni ga trgaju i najzad ga požderu, a sve zbog te kvržice. Tamo opet sjedi neki čovjek, sjedi tiho i povučeno kao neka nevina djevojka, on želi samo mira i spokojstva. Ali ne! I njega počеше da vuku i najzad ga progutaše.

“Izvanredno zanimljivo!”, reče bezimeni čarobnjak.

“A šta misliš šta je to?”, pitao ga je Krible Krable. “Možeš li se dosjetiti?”

“Pa jasno!”, odgovorio je bezimeni. “To je Kopenhagen ili neki drugi velegrad, svi su oni slični. Velegrad, velegrad!”

“Pa to je eto ta vodurina iz jarka!”, rekao je Krible Krable.

DIVLJI LABUDOVI

Daleko, daleko, tamo kuda laste lete kad kod nas zima dolazi, živio je jedan kralj koji je imao jedanaest sinova i jednu kćer, svoju Elizuu. Jedanaestorica braće, jedanaest prinčeva, išli su u školu sa zvijezdom na grudima i sabljom o bedru i dijamantnom pisaljkom pisali po zlatnoj tablici. Oni su tako dobro čitali i tako dobro učili napamet da se odmah mogli vidjeti da su to prinčevi. A njihova sestra Eliza sjedila je na klupici od samih ogledala i listala slikovnicu, vrijednu polovinu kraljevine.

Djeca su živjela sretno, ali, nažalost, nijedna sreća ne traje vječno.

Njihov otac, vladar čitave zemlje, ostao je udovac, pa se ponovo oženio, ali sada kraljicom koja je bila zla i nije voljela njegovu osirotjelu djecu. Djeca su to osjetila već prvog dana. Za vrijeme svečanosti u dvoru i djeca su se igrala "gostiju", ali umjesto da opet dobiju kolača ili pečenih jabuka, kojih je bilo napretek, maćeha im je dala samo tanjir pijeska i rekla da zamisle to što bi željeli da jedu.

Samo nedjelju dana kasnije, ona je malu Elizuu smjestila kod neke seljačke porodice. A nije potrajalo dugo, ona je i

jadne prinčeve omrazila kralju tako da ih je on potpuno zanemario.

“Idite u svijet i sami se brinite o sebi!”, rekla im je pakosna kraljica. “Letite svijetom kao bezglasne ptice!”

Ali ona im ipak nije mogla toliko napakostiti koliko je željela. Prinčevi su se pretvorili u jedanaest krasnih divljih labudova. S nekim čudnim krikom oni su izletjeli kroz prozore dvora i preko parka odletjeli prema šumi.

Bilo je još rano jutro kada su doletjeli do seljačke kuće u kojoj je još spavala njihova sestra Eliza. Kružili su nad tom kućom, izvijali vratovima i udarali krilima, ali ih niko nije vidio ni čuo. A oni su morali da lete dalje, u daleki bijeli svijet, pa su se vinuli još više i najzad stigli u jednu veliku mračnu šumu, koja se pružala sve do morske obale.

A sirota Eliza je svoje dane provodila u seljačkoj sobi i igrala se jednim zelenim listom, jer sada nije imala drugih igračaka. Ona je probila jednu rupicu na listu i kroz nju gledala sunce. Tada joj se činilo da jasno vidi oči svoje braće, a svaki sunčev zrak koji bi osjetila na licu, podsjetio bi je na njihove poljupce.

I tako su prolazili njeni jednoliki dani, jedan kao i drugi. Kad bi duvao vjetar kroz ružine grane pred kućom, šaptao je ružama:

“Zar ima neko ljepši od vas?” A ruže su tresle glavicama i odgovarale: “Eliza je ljepša od nas!”

A kad bi stara seljanka nedjeljom sjedila pred kućom i čitala, vjetar bi okretao listove njene knjige i govorio knjizi:

“Ima li neko plemenitiji od tebe?”

“Eliza!”, kratko bi odgovorila knjiga. I zaista, to što su odgovarale ruže i knjiga u rukama seljanke, bila je živa istina.

Kada se Elizi ispunilo petnaest godina, ona se vratila kući, ali kada je kraljica vidjela kakva je to sada ljepotica, u njoj su planuli bijes i mržnja. Ona bi odmah i nju pretvorila u divlju labudicu, ali nije još smjela, jer je kralj htio da je vidi.

Zato je kraljica već u rano jutro pošla u svoje mramorno kupatilo, koje je bilo ukrašeno mekim jastucima i skupocjenim ćilimima. Uzela je tri žabe, poljubila ih i prvoj od njih rekla:

“Kad Eliza dođe da se kupa, sjedi joj na glavu – da bude lijena kao ti!” Drugoj žabi reče: “Skoči joj na čelo – da bude ružna kao ti! Onda je ni njen otac neće poznati!” A trećoj žabi ona šapnu: “Lezi joj na srce – da se zloba u nju useli, pa nek se zbog nje čitav život pati!”

Tako ona naredi žabama, pusti ih u bistru vodu i voda se odmah pretvori u zelenkastu tekućinu. Zatim kraljica pozva Elizu, svuč je i naredi joj da uđe u vodu. Čim se Eliza spusti u vodu, prva žaba joj se uvuče u kosu, druga joj sjede na čelo, a treća leže na grudi. Ali na Elizu to ništa nije djelovalo. Čim je Eliza izašla iz kade, na vodi su se pojavila tri crvena makova cvijeta. Da žabe nisu bile otrovne i da ih svojim poljupcima nije začarala opaka vještica, one bi se pretvorile u rumene ruže. Ali i ovako, one su se pretvorile u makove cvjetove već samo od toga što su se dotakle ljupke Elizine glave i njenog plemenitog srca. Ona je bila i suviše plemenita i čedna da bi vješticine čarolije mogle toliko na nju djelovati.

Kada je to vidjela pakosna kraljica, ona je tako namaza orahovim uljem da je postala gotovo sasvim crna, lice joj premaza nekom smrdljivom mašću, a kosu joj zamrsi i zaplete. Sada je već bilo nemoguće prepoznati ljepoticu Elizuu.

Kad ju je otac vidio takvu, on se užasno preplašio i rekao je da to nije njegova kćerka. Niko nije mogao da je prepozna osim njihovog starog psa i lastavice, ali to su bile samo jadne životinje koje niko ništa nije pitao.

Tužna Eliza je počela da plače, mislila je na svoju braću koji su bili negdje u dalekoj divljini. Tako tužna, ona se iskrala iz očevog dvora i, preko njiva i bara, uputila se u veliku šumu. Ona još nije znala kuda će, ali je osjećala nesavladivu tugu za svojom braćom koja su bila otjerana od kuće kao i ona sama, pa najzad odluči da ih traži.

Tumarajući tako, u kasno predvečerje se našla u nekoj šumi. Već je bila daleko od svih puteva i staza i sada joj nije preostalo drugo nego da u šumi sačeka svitanje. Legla je na meku mahovinu, a glavu naslonila na stari panj. Svuda je vladala tišina, vazduh je bio blag, a oko nje, po travi i mahovini, kao stotine zelenih vatrića, svjetlucalo su stotine svitaca. A kad bi rukom dotakla neku granu, s nje bi svici posuli kao zvjezdana kiša.

Čitavu noć je sanjala svoju braću. Opet su se igrali kao djeca, dijamantnom pisaljkom su pisali po zlatnoj tablici i listali onu divnu slikovnicu što je vrijedila pola kraljevine. Ali nisu više pisali samo crtice i kružice, nego su pisali o smjelim podvizima i svemu što su doživjeli i iskusili. A u njihovoj slikovnici sve je oživjelo – ptice su pjevale, ljudi

su izlazili iz nje i razgovarali sa Elizom i njenom braćom, a kada bi Eliza okrenula list, oni bi opet uskočili u slikovnicu da bi održali red i poredak.

Kad se Eliza probudila, sunce je već bilo visoko na nebu. Doduše, ona sunce nije mogla vidjeti, jer su ga skrivale guste grane visokog drveća, ali je vidjela kako se u šumskoj tami njegove zrake njišu kao lelujavu zlatno cvijeće.

Svuda se osjećao miris zelenog rastinja, a ptice su veselo lepršale oko nje i samo što joj nisu sjedale na ramena. Sa svih strana se čuo žubor vode – u njenoj okolini je bilo mnogo velikih izvora i potoci te vode su tekli u obližnje jezero sa divnim pjeskovitim dnom. Svuda oko nje je bilo žbunje, ali su u tom žbunju na jednom mjestu jeleni napravili prolaz i Eliza je kroz njega otišla na jezero. A površina jezera je bila tako bistra i zrcalno glatka da se moglo pomisliti da je to na njoj naslikana okolina jezera. Na vodi se jasno ogledao svaki list, bio on na suncu ili u sjeni.

Kada je Eliza ugledala svoje lice u tom vodenom ogledalu, ona se uplašila. Bilo je garavo i ružno. Ali čim je pokvasila svoju malu ruku i obrisala oči i čelo, opet je zasijalo njeno ljupko lice. Tada ona zbacila sa sebe odjeću i zagazi u svježvu vodu.

Iz vode je izišla ljepotica da joj nije bilo ravne među princezama čitavog svijeta.

Kada se obukla i svoje duge kose splela u pletenice, pošla je prema žuborećem izvoru, napila se vode i krenula dalje kroz šumu ne znajući ni sama kuda zapravo ide. Razmišljala je o svojoj braći. Mučila je njihova teška sudbina,

ali ipak se nadala nečemu dobrom. Idući tako, naišla je na divlju jabuku čije su se grane savijale od zrelih plodova. Tu je Eliza ručala, a zatim je pritkama poduprla rodne grane da se ne lome i uputila se u najmračniji dio šume. U šumi je bilo tako tiho da je jasno čula ne samo svaki svoj korak nego i svaki šum lista na koji bi nagazila. Nigdje nije bilo ni ptice ni zračka sunca. Visoka krošnjasta stabla stajala su tako gusto da joj se činilo da je okružena ogromnim plotom. Tu je vladala takva samoća kakvu nikada ranije nije doživjela.

Spustila se tamna, pretamna noć. Nigdje ni jednog jedinog svica da bljesne iz mahovine. Već sasvim umorna, ona je legla da spava. A kad se ujutro probudila i krenula dalje, neočekivano je srela neku staricu sa kotaricom jagoda. Starica joj je dala nekoliko jagoda i Eliza je upita – je li možda negdje u šumi vidjela jedanaest prinčeva pretvore-nih u konje.

“Nisam” odgovorila je starica, “Ali sam jučer vidjela jedanaest divljih labudova sa zlatnim krunama na glavi kako sve jedan za drugim plivaju niz rijeku.”

I starica povede Elizu do obližnje strmine ispod koje je vijugala ta rijeka. Drveće duž obale pružalo je svoje grane preko rijeke, a grane izvaljenih stabala su nad rijekom stvarale zeleni svod.

Oprostivši se sa staricom, Eliza je krenula niz rijeku i najzad stigla na morsku obalu.

Pred njom se sada pružalo divno more u svoj svojoj ljepoti. Ali nigdje nije bilo ni jedne jedine lađe, pa ni čamca,

kojim bi mogla nastaviti put. Posmatrala je bezbrojne kamenčiće oko sebe koje je voda zaoblila i uglačala. I staklo, i gvožđe i svaki kamen, sve je voda oprala i oblikovala, iako je bila mnogo mekša od njenih nježnih ruku.

Gledala je to sve oko sebe i razmišljala:

“Kako je voda neumorna u svom poslovanju. Kako ona sve umekša i uglača! Hvala vam na toj pouci, bistri i brzo-hodi talasi! Vi ćete i mene spojiti s mojom braćom, to mi srce moje govori!”

Idući tako po žalu, najednom ugleda pred sobom bijelu traku od labudih pera. Bilo ih je jedanaest, i ona ih skupi u buketic. Na tom bijelom buketicu su još blistale bistre kapljice. Ko bi mogao znati – da li su to bile suze ili kapljice rose?! Na obali nije bilo nikoga, ali Eliza nije osjećala usamljenost, jer je pred njom bilo to vječito živo more, na njemu se za nekoliko časova dogodi više promjena nego na jezeru za godinu dana! Na nebu se pojavi crni oblak, i more pocrni! Vjetar dune, valovi se dižu i pjenuša se čitavo more! Vjetar utihne, nebo se zarumeni i more se pretvori u ružinu laticu! More je čas zeleno, čas bijelo. I ma kako bilo mirno, ono se uvijek pomalo leluja, voda se diže i spušta kao grudi usnulog dojenčeta.

Upravo kada je već sunce zalazilo, Eliza ugleda onih jedanaest bijelih labudova sa zlatnim krunama na glavi kako se spuštaju na zemlju. Letjeli su jedan za drugim i izgledali kao neka dugačka bijela traka. Eliza se brzo pope na obližnji brežuljak i tek što se sakri u grmlje, labudovi se počеше spuštati razmahujući svojim velikim bijelim krilima.

Kada sunce utonu u vodu, sa labudova spade perje i sada se pred njom pojavi jedanaest prinčeva, jedanaestoro njene braće. Eliza kriknu od radosti. Iako su se mnogo promijenili, ona je odmah čitavim svojim bićem osjetila da su to njena braća, i ona im potrča u zagrljaj zovući ih poimenice. Vidjevši da je to njihova sestra, braća se silno obradovaše. Postala je prava ljepotica! Smijali su se i plakali dok su pričali jedno drugom šta su sve preživjeli. Sada su svi shvatili koliko je njihova maćeha zla i opaka žena.

“Mi letimo kao labudovi dok je sunce na nebu”, objašnjavao joj je najstariji brat. “A kad sunce zađe, mi opet dobijamo ljudski oblik. Zato moramo paziti da pri zalasku sunca stignemo na kopno, jer ako bismo se tada zatekli u visinama, ovako pretvoreni u ljude, pali bismo i tako stradali. Mi ne živimo ovdje, nego tamo s one strane mora. Tamo je isto, ovako lijepa zemlja, samo između njih nema nijednog ostrva gdje bismo mogli da prenoćimo na našem dugom putu. Ima samo jedna usamljena stijena nasred mora, ali ona je tako malena da na nju možemo stati samo ako stojimo jedan uz drugoga. Kada je more nemirno, voda tako pršti iznad nas da se jedva držimo na stijeni. Ali dobro je ipak što postoji bar ta stijena, jer na njoj prenoćimo u ljudskom obliku. Da nije te stijene, ne bismo mogli dolaziti u naš zavičaj, jer za taj let su nam potrebna dva najduža dana u godini. A ovdje možemo da ostanemo samo jedanaest dana godišnje. Mi svaki put letimo preko ove šume, jer tako možemo da vidimo dvor u kojem smo rođeni i gdje živi naš otac. A možemo da vidimo i toranj na crkvi u ko-

joj nam je majka sahranjena. Ovdje nam je rod svako drvo i svaki grm. Ovdje po livadama jure konji vilenjaci kakve smo gledali u našem djetinjstvu. Stari ugljar pjeva pjesme uz koje smo kao djeca igrali. Ovo je naš zavičaj i, evo, i tebe smo sada u njemu našli! Nažalost, samo još dva dana ćemo ovdje ostati, a onda moramo, opet preko mora, u jednu divnu zemlju. Samo ne znam kako bismo i tebe poveli sa sobom. Nemamo ni broda ni čamca...”

“A kako bih ja mogla da vas spasim?”, pitala ih je za-brinuta sestra. Čitavu noć su tako proveli u razgovoru i tek pred zoru su malo pridrijemali.

Elizu je probudilo šuštanje labuđih krila. Njena braća su se opet pretvorila u velike ptice, napravili su krug iznad šume a onda su se izgubili u daljini. Samo jedan od njih, i to onaj najmlađi, ostao je s njom. Taj mladi labudić je stavio glavu na njeno krilo, a ona ga je milovala, po bijelom perju. Čitav dan su bili zajedno njih dvoje, a predvečer, kad je sunce zašlo, vratili su se i ostali labudovi i opet se pretvorili u mladiće.

“Sutra moramo svi odavde i nećemo se vratiti za godinu dana”, rekao joj je najstariji brat. “Ali ni tebe ne možemo ovdje ostaviti. Reci – imaš li hrabrosti da pođeš s nama? Ako naše ruke mogu da te nose kroz šumu, onda će valjda i naša krila biti toliko jaka da te na njima ponese preko mora.”

“Ah, ponesite me, draga moja braćo!” uzviknula je Eliza.

Čitavu noć su proveli pletući mrežu od tankog vrbovog pruća i žilave rogozine, a kad su opleli mrežu, u nju je legla

Eliza. Ujutro, kada se pojavilo sunce i njena braća se preobrazila u labudove, oni kljunovima uhvatiše mrežu i poljetješe pod oblake. Eliza je još spavala, a sunčane zrake su padale po njenom licu, pa jedan od labudova se diže iznad njene glave da joj svojim širokim krilima pravi hlad.

Već daleko su bili od kopna kada se Eliza probudila. Ona je mislila da sanja, tako joj je izgledalo čudno da sada najednom u vazduhu plovi preko mora. Pored nje je ležala grana sa zrelim jagodama i svežanj sočnog korijenja. To je njen najmlađi brat pripremio za njeno putovanje, i ona se sada zahvalno nasmiješila najmlađem labudu koji je letio iznad nje i tako joj pravio hlad.

Bili su tako visoko nad morem da im je prva lađa koju su ugledali izgledala kao bijeli galeb na vodi. A jedan veliki oblak koji su ostavili iza sebe izgledao im je kao neka planina. Na njemu je Eliza vidjela svoju sjenku i sjenke labudova, koje su sada imale džinovske razmjere. Takav prizor nikada prije nije vidjela. Ali što se sunce više dizalo, sjenke su bile sve dalje, a onda su i sasvim nestale.

Cijeli dan su labudovi letjeli i sjekli vazduh kao zviždeće strijele, iako su sada, noseći sestru sa sobom, letjeli nešto laganije nego obično. Najednom je počelo nevrijeme, a i večer se približavala. Eliza se sada bojala da će sunce ubrzo zaći, a usamljene stijene još nije bilo na vidiku. Labudovi su sada sve jače razmahivali krilima. Ah, to oni zbog nje nisu mogli da lete brže! Uskoro će sunce zaći, oni će se preobraziti u ljude i zajedno s njom će se srušiti u more i udaviti se. Sada im se približavao veliki crni oblak i fjukom vjetra

nagovještavao buru. Munja za munjom je sijevala, a oblaci su se gomilali i prijetili da sruše sve pred sobom.

Eliza je sa zebnjom gledala kako sunce zalazi. Ono je već bilo napola u moru kad je ugledala onu stijenu, ona je sada kao tuljan virila iz vode. Sunce je brzo tonulo i već je samo jednim krajičkom, kao neka zvijezda, svijetlilo kada je Eliza osjetila tlo pod nogama.

Držeći se za ruke i zbijeni jedno uz drugo, braća su zajedno sa svojom sestrom stajala na vrhu stijene. More je udaralo u stijenu i kao pljusak ih oblivalo sa svih strana. Nebo je neprestano sijevalo, a gromovi su tukli jedan za drugim. Ali sestra i braća su se čvrsto držali za ruke i pjevali pjesme iz djetinjstva da se tako ohrabre i utješe.

U svitanje novog dana opet se izvedrilo i nebo je bilo čisto kao umiveno. Čim se sunce pojavilo, sa stijene su poletjeli labudovi. More je bilo još uvijek uzburkano i Elizi je odozgo izgledalo da se bijela pjena na ustalasanjoj tamnozelenoj površini pretvarala u milione nestašnih labudova.

Kad se sunce izdiglo, Elizi se najednom učini da u vazduhu vidi neku brdovitu zemlju sa blistavim glečerima, a usred te zemlje ogromni zamak sa bijelim stupovima. Ispod zamka su se vidjele palmove šume i raskošno cvijeće sa cvatovima krupnim kao vodenički žrvnjevi. Ona zapita braću da li je to ta zemlja u koju putuju, ali labudovi odmahnuše glavom: ne, to je samo fatamorgana sa svojim uvijek novim i novim vazдушnim zamkovima.

I dok je Eliza tako netremice buljila u tu sliku, najednom se srušiše ona brda, šume i zamkovi i ostade samo

dvadesetak potpuno jednakh visokih crkvenih tornjeva i šiljatih prozora. Sada joj se činilo da i orgulje čuje, ali to je bilo samo brujanje morskih valova. Kada su se približili tim crkvama, one se najednom pretvoriše u čitavu flotu što je plovila ispod njih. A kada se Eliza bolje zagledala, vidjela je samo talas morske izmaglice. Da, pred njom su se tako redale sve promjena za promjenom, dok najzad nije ugledala i zemlju u koju su putovali.

Pred njom su se sada uzdizala divna plavičasta brda obrasla kedrovom šumom, a između njih su se bjelasali gradovi i zamkovi.

Još prije zalaska sunca oni su se spustili na zemlju i smjestili ispred jedne špilje, obrasle zelenom lozom. Elizi se sada činilo da vidi pred sobom zelenilom vezeni ćilim.

“Da vidimo šta ćeš noćas sanjati!”, rekao joj je najmlađi brat pokazujući joj njenu spavaću sobu.

“Najviše bih voljela kada bih sanjala kako da vas spasim!”, rekla je Eliza. Ta misao je Elizu toliko proganjala da je ni u snu nije napuštala. Sanjala je kao da opet leti, ali sada prema onim dvorcima fatamorgane a u susret joj dolazi neka divna vila, ali nekako slična onoj starici što joj je u šumi dala jagoda i od koje je doznala ono o labudovima sa zlatnim krunama na glavi. Starica je sada savjetovala:

“Tvoja braća se mogu spasiti ako ti budeš hrabra i uporna. More je mekše od tvojih mekih ruku, a ono opet izgladi i preinači i najtvrdje kamenje. Ali ono ne osjeća bolove koje bi tvoji prsti osjetili. Ono nema srca, ne zna za strah i ne trpi muke koje živo stvorenje mora da pretrpi. Pogledaj ovu

koprivu u mojoj ruci! Ovakva biljka raste i oko pećine u kojoj ti spavaš. Ali ti treba da nabereš onih kopriova što rastu na groblju. Naberi ih dosta i ne osvrći se na to što će te žariti i po rukama stvarati mjehuriće. Onda ih dobro nogama izgazi, i dobit ćeš lan, a od lana pletivo, pa ćeš od njega isplesti jedanaest pancirnih košulja s dugačkim rukavima. Onda te košulje nabaci na jedanaest labudova i tvoja će braća biti oslobođena od zlih čarolija. Ali dobro zapamti ovo: makar to trajalo i godinu dana, ti za to vrijeme ne smiješ progovoriti! Prva riječ koju bi izgovorila bila bi smrtonosni mač u srca tvoje braće. Od tvog jezika zavisi njihov život. Dobro to zapamti!”

Tako reče starica i koprivom je ožari po ruci. Eliza se probudi i pogleda oko sebe. Vidjela je da je sunce već izgrijalo i da je osvijetljavalo koprive kakve je u snu vidjela. Ona izađe iz pećine i prihvati se posla.

Svojim nježnim rukama je brala koprive koje su pržile kao žeravica. Mjehurići su joj iskakali po koži, ali ona je bila spremna na sve samo da spasi svoju braću. Bosim nogama je gazila po koprivama i prela niti od njihovog zelenog lana.

Njena braća su se uplašila kada su se vratila u zalazak sunca i našli je nijemu i unakaženu. Pomislili su da ju je opet začarala njihova pakosna maćeha, ali kad su vidjeli njene ruke, shvatili su da je to ona sve činila radi njih. Najmlađi brat je tada zaplakao i gdje god bi njegova suza kanula po njenim rukama, tu su nestajali mjehurići i prestajali bolovi.

Čitavu noć je provela u poslu, jer je žurila da što prije spasi svoju braću. I sljedećeg dana, dok su labudovi letjeli, ona je sjedila sama, ali joj nije bilo dosadno. Jednu košulju je već završila i počinjala drugu.

Najednom se u brdima začuo lovački rog. Glasovi su dolazili sve bliže i ona se uplašila, a pogotovo kada se začuo i lavež pasa. Onako uplašena, potrčala je u pećinu, svezala skupljenu i ispredenu koprivu u jedan svežanj i sjela na njega.

Upravo tada je u pećinu utrčao veliki pas, a za njim još jedan, pa još jedan. Oni zalajaše i odmah otrčашe. Samo malo kasnije lovci zajedno sa svojim psima stigoše pred pećinu. Najljepši među tim lovcima bio je kralj te zemlje. On priđe Elizi i заста iznenađen – nikada u životu nije vidio tako lijepu djevojku.

“Odakle ti ovdje, drago dijete?”, upita je kralj.

Umjesto odgovora, Eliza samo pokrenu glavom i pod pregaču sakri svoje koprivama ispržene ruke da kralj ne bi vidio koliko se ona žrtvuje za svoju braću.

“Pođi ti s nama!”, rekao joj je kralj. “Ne možeš ti ovdje oстати. Ako si tako dobra kao što si lijepa, kod mene ćeš živjeti u svili i kadifi i na glavi nositi zlatnu krunu. Živjet ćeš u mom najraskošnijem dvorcu.” Ne rekavši više ništa, kralj je podiže na svog konja. Videći kako Eliza plače i krši prste, kralj joj reče:

“Ja ti želim samo dobro i sreću! Bit ćeš mi zahvalna za ovo!”, i krenu prema brdima, a za njim krenuše i svi ostali lovci.

Na zalasku sunca stigli su u prijestonicu sa mnogobrojnim crkvama i kupolama. Kralj je uveo Elizu u dvorac sa vodoskocima i visokim mramornim dvoranama čije su tavanice bile raskošno ukrašene raznobojnim slikarijama. Ali ništa od toga Eliza nije gledala, ona je samo plakala i tugovala. Bezvoljno se prepustila dvorkinjama da joj oblače kraljevsku odjeću, da joj upliću biser u kosu i navlače dragocjene rukavice na koprivama ispržene ruke.

Kad se tako ukrašena pojavila u dvorani, cio dvor se poklonio pred tom neopisivom ljepoticom.

Kralj je sada odlučio da mu Eliza bude nevjesta, iako je crkveni starješina klatio glavom i šaptao mu da je ta šumska ljepotica, po svojoj prilici, vještica koja je svima zaslijepila oči, pa i njega, samog kralja, omadrijala.

Ali se kralj nije osvrtao na to. Naredio je da svira muzika, da služe najbolja jela i da najljepše plesačice plešu oko nje. Zatim su je proveli kroz mirisne cvijetnjake i razne dvorane, ali se ni najmanji trag oduševljenja nije pojavio na njenim blijedim usnama niti u njenim očima. Njeno srce je bilo obuzeto teškom tugom.

Najzad kralj otvori pred njom jednu malu odaju upravo pored njene spavaonice. Čitava odaja je bila ukrašena dragocjenim zelenim ćilimima i sasvim je ličila pećini u kojoj je ona živjela. Na podu je ležao svežanj njenog prediva, a sa tavanice je visila pletena pancirska košulja. Sve je to u dvor donio jedan od lovaca kao neobičnu i zanimljivu rijetkost.

“Evo, ovdje možeš da sanjariš o svom bivšem prebivalištu!”, rekao joj je kralj. “Možeš da se baviš poslom kojim si

se i tamo bavila. Usred ovog ovdje sjaja možda će te veseliti sjećanje na prošle dane.”

Kad je Eliza ugledala svoje predivo i pancirnu košulju, ona se prvi put nasmiješila i prvi put joj se vratilo njeno rumenilo. Pomislivši na spasenje svoje braće, ona poljubi kralja u ruku, a kralj je privi sebi na grudi i naredi da sva crkvena zvona objave svadbenu svečanost.

Eto tako je nijema šumska ljepotica postala kraljica ove lijepe zemlje.

Crkveni starješina je stalno šaptao kralju ružne riječi, ali otrov te sumnje nije dopirao do kraljevog srca. Bio je već zakazan i dan svadbe i trebalo je da crkveni starješina stavi krunu na Elizinu glavu, a on joj je iz pakosti obručom od krune nemilosrdno pritisnuo glavu da joj bar tako nanese bol. Ali ona to nije osjetila, njeno srce je stezao mnogo bolniji obruč – tuga za dragom braćom.

Njena usta su bila nijema, jer je znala da bi samo jedna njena riječ lišila života njenu braću. Ali zato su njene oči zračile dubokom ljubavlju prema plemenitom i lijepom kralju, koji je sve činio da joj pruži zadovoljstvo i radost. Ona ga je cijelim svojim bićem iz dana u dan sve više voljela. Oh, kad bi samo mogla da mu nekako ispriča svoje jade i nevolje! Ali, eto, morala je da šuti da bi dovršila svoje djelo. Zato se ona noću iskradala u onu svoju malu odaju i tu plela košulju za košuljom. Ali kad je počela da plete sedmu košulju, nestalo joj je prediva.

Ona je znala da koprive koje su joj potrebne rastu na groblju, ali nije znala kako da ode na groblje.

“O, šta su bolovi u mojim prstima prema patnji koja mi srce muči!”, jadala se ona sama sebi. “Ja moram pomoći mojoj braći, pa neka bude šta će biti!”, i ona se sa zebnjom u srcu iskrade iz dvorca kao da je odlazila na neko zlodjelo. Izašla je u mjesečinom obasjan vrt i dugačkom alejom došla na put koji je vodio na groblje. Kad je ušla u groblje, vidjela je na jednoj velikoj nadgrobnoj ploči nekoliko odvratnih vještica. Eliza je morala da prođe upravo pored tih vještica, ali je i to učinila, nabrala je kopriva i vratila se u dvorac.

Samo jedan jedini čovjek ju je vidio, a to je bio crkveni starješina. On je sada gundao: “Eto, zar ja nisam rekao da s kraljicom nešto nije u redu i da je ona vještica koja je općinila i kralja i čitav narod.”

U ispovjedaonici on ispriča kralju sve šta je vidio i čega se pribojava. Kad je izgovorio te teške riječi protiv kraljice, na slikama se zaklatiše glave svetaca kao da su htjele da kažu: “Nije to istina! Eliza je nedužna!” Ali crkveni starješina je to kralju drukčije protumačio. On je rekao da su to sveci klimanjem glave potvrdili istinitost njegovih riječi.

Kad je to kralj čuo, niz lice mu se skotrljaše dvije krunne suze. Sada mu se u srcu zametnula teška sumnja. Pretvarajući se da spava, noću je pratio Elizuz, i zaista se uvjerio da Eliza svake noći izlazi iz spavaonice i odlazi u svoju malu odaju.

Sada je kraljevo lice svakog dana postajalo sve mračnije. Eliza se zabrinula, nikako nije mogla da razumije zašto je kralj takav. Sve što je činila činila je zbog svoje braće!

Sada su na svilu i kadifu kraljevskog dvora padale njene gorke suze blistave kao čisti biser. Svi koji su vidjeli tu raskoš što ju je okruživala, sa zavišću su uzdisali, a ona je u toj raskoši plakala.

Ali Eliza je i dalje plela i žurila da što prije završi svoj posao. Ostalo joj je da isplete samo još jednu košulju. Ali sada joj je opet nestalo prediva. Morala je još jednom da ode na groblje i da nabere kopriva. Jeza je hvatala pri pomisli na groblje i one vještice, ali ljubav prema braći je bila jača od njenog straha.

I Eliza je ponovo pošla na groblje. Ali sada su za njom pošli i kralj i crkveni starješina. Oni su budno pratili svaki njen korak. Vidjeli su kako je prošla kroz kapiju groblja. A kada i oni uđu u groblje, vidješe vještice što ih je i Eliza vidjela, i kralj se zakrenu i prostjenja:

“Pa zar je i ona jedna od njih? Ona, čija je glava još ove noći počivala na mojim grudima!” I kralj je donio odluku: “Neka joj narod sudi!”

A narodna presuda je glasila – da se vještica na lomači spali! Iz raskošnog kraljevog dvora Elizu su odveli u mračnu i memljivu tamnicu, kroz čije je rešetke duvao hladan vjetar. Do sada je spavala u svili i kadifi, a sada su joj dali da spava na svojim koprivama i da se pokriva košuljama što ih je oplela za svoju braću.

Ni slutili nisu da su joj dali upravo ono što je najviše željela. Ona se opet prihvatila svog posla, i dok je napolju dječurlija pjevala o njoj pjesme rugalice, ona je plela jedanaestu košulju.

U samo predvečerje nešto je zašuštalo pred gvozdenom rešetkom i ona je ugledala labuđe krilo. To je, eto, najmanji labud, njen najmlađi brat, pronašao svoju sestru. Ona je zaplakala od velike radosti, iako se pribojavala da je to možda posljednja noć u njenom kratkom životu. Radovala se, jer se njen posao već bližio kraju, a i njena braća su, eto, stigla!

Kako je već obećao kralju, crkveni starješina je došao da bude kod Elize u njenim posljednjim časovima života. Na sva njegova pitanja ona je samo odmahivala glavom i očima ga molila da ide i da je pusti na miru, jer te noći ona je morala završiti posljednju košulju kako sve njene muke, suze i besane noći ne bi bili uzaludni. Poslije novih grdnji i uvreda, crkveni starješina je najzad otišao, a Eliza je, uvjerenjena da je nevinna, nastavila svoj posao.

Miševi su trčkarali oko njenih nogu, dovlačili koprive i tako joj pomagali, drozd je stajao na gvozdenoj rešetki i čitavu noć joj pjevao i hrabrio je.

U zoru, kada je do izlaska sunca ostalo samo sat vremena, pred kapiju dvora je stiglo jedanaestero braće i zatražilo da ih stražari puste pred kralja. Ali stražari su im odgovorili da kralj još spava i da ih ne mogu pustiti. Braća su molila i prijetila, a onda je došla i zagrajala i dvorska straža, pa se i kralj digao da vidi šta se to događa. U tom trenutku dogodilo se nešto neočekivano – sunce je granulo, nestalo je onih jedanaest prinčeva, a iznad dvora je počelo da kruži jedanaest bijelih labudova.

Kroz gradsku kapiju već se tiskala svjetina, svak je htio da vidi spaljivanje vještice. Neko jadno kljuse vuklo je kola u

kojima je sjedila Eliza. Na nju su navukli neku dugačku haljinu od kostrijeti. Njena divna plava kosa padala je preko lica, a lice joj je bilo blijedo kao da u njemu više nije bilo ni kapi krvi. Njene blijede usne su se micale a prsti su još uvijek grčevito pleli posljednju košulju. Čak na putu na gubilište ona nije prekidala započeti rad – dovršavala je posljednju košulju.

Iskupljena svjetina joj se rugala:

“Pogledaj vještice kako gundā! Ni molitvenika nema u rukama, nego i dalje čara! Raščupajte joj to u hiljadu komadića!” I sada iskupljena gomila jurnu prema kolima da joj pokida pancirne košulje. Ali najednom doletje jedanaest labudova, padoše oko nje i počеше razmahivati svojim velikim krilima. Gomila zastade i uplašeno ustuknu.

“To je znak s neba! Sigurno je nevinā!”, šaputali su mnogi, ali se niko nije usuđivao da to glasno kaže.

Kada su kola stala i kada je već krvnik htio zgrabiti za ruku, ona je na labudove nabacila svojih jedanaest košulja i najednom se pojavilo jedanaest divnih i kršnih prinčeva. Samo je najmlađi princ umjesto lijeve ruke još imao labuđe krilo – na njegovoj košulji nije stigla da dovrši lijevi rukav.

I već sljedećeg trenutka Eliza uzviknu:

“A sada već mogu da govorim! Znajte – ja sam nevinā!”

A narod, koji je sve vidio šta se na njegove oči dogodilo, poklonio se pred Elizom, tom plemenitom junakinjom. Ali ona ništa od toga nije vidjela, ona je, onako izbezumljena od sreće, nemoćno pala u zagrljaj svojoj braći. Bila je već smrtno izmorena neizvjesnošću i strahovanjem za život svoje braće.

“Da, ona je nevinna!”, uzbuđenim glasom je uzviknuo njen najstariji brat.

I dok je on tako objašnjavao okupljenom narodu šta se sve dogodilo, oko njih se širio miris kao miris bezbrojnih rascvjetalih ruža, jer se već svaka cjepanica na potpaljenoj lomači pretvorila u ružino drvo i sada se to sve pretvorilo u ogromni ružin grm sa svježim crvenim cvjetovima. A na vrhu tog cvjetnog spomenika kao zvijezda je blistao veliki bijeli cvijet.

Taj cvijet je ubrao kralj i njime ukrasio Elizine grudi, u kojima je sada blaženo kucalo njeno plemenito srce.

Sva crkvena zvona su sada zvonila sama od sebe a nad gradom su u velikim jatima kružile vesele ptice. Ogromna svadbena povorka je krenula prema dvoru. Takvu svadbu još nijedan kralj nije imao.

MALI KLAUS I VELIKI KLAUS

U jednom selu živjela dva čovjeka istog imena. I jednom i drugom bilo je ime Klaus. Ali jedan je imao četiri konja, a drugi samo jednog. I da bi ih mogli lakše razlikovati, seljani su onoga što je imao četiri konja nazvali Veliki Klaus, a onoga što je imao samo jednog konja – Mali Klaus. A sada ćemo da čujemo šta je s njima bilo, jer to se zaista tako i dogodilo.

Mali Klaus je sa onim svojim jednim konjem čitavu sedmicu morao da ore na imanju Velikog Klause, a onda bi opet Veliki Klaus njemu pomagao sa svoja četiri konja, ali samo jednom u sedmici, i to svaki put upravo nedjeljom. Hijo, hijo! – vitlao je bičem Mali Klaus iznad svih pet konja, jer su oni tog nedjeljnog dana bili kao njegovi. Sunce je divno sijalo, sa crkvenog tornja su zvonila zvona, a seljani su u prazničnom ruhu i sa molitvenikom ispod ruke prolazili u crkvu da čuju propovijed i gledali su kako Mali Klaus ore sa pet konja i sa zadovoljstvom pucketa bičem uzvikujući:

“Hijo! Konji moji, hijo!”

“Nemoj tako da vičeš!”, ljutio se Veliki Klaus. “Samo je jedan tvoj!”

Ali čim bi opet neko naišao pored oranice, Mali Klaus bi se zaboravio pa opet uzviknuo:

“Hijo! Konji moji, hijo!”

“Prestani s tim!”, podviknuo je na njega Veliki Klaus i zaprijetio mu: “Ako samo još jednom to vikneš, tako ću ti lupiti konja po glavi da će odmah opružiti sve četiri!”

“E, neću više, vjeruj mi!”, obećao je Mali Klaus, ali kad naiđe nova grupa i pozdravi ga, Mali Klaus se rastopi od zadovoljstva i gordosti što sa pet konja ore svoju zemlju, pa opet zapucketa bičem i uzviknu:

“Hijo! Konji moji, hijo!”

“E sad ću ja pokazati tvojim konjima!”, raspali se Veliki Klaus, uze toljagu i tako udari njegovog konja po glavi da se odmah složi i na mjestu osta mrtav.

“Eto, sad više nemam ni tog jedinog konja!”, promuca Mali Klaus i briznu u plač. Mali Klaus je oderao svog konja, kožu osušio na vjetru, stavio je u vreću, pa s vrećom na leđima krenuo u grad da prodaje kožu.

Iznenada se nadiglo veliko nevrijeme i on je, idući kroz gustu šumu, zalutao i prije nego što je izbio na pravi put, već se počelo smrkavati. Do grada je bilo još daleko, a ni do kuće ništa manje.

Najednom opazi svjetlo u nekoj seoskoj kući, odmah tu pored puta.

“Ovdje bih valjda mogao prenoćiti”, pomisli Klaus i pokuca na vrata.

Seljanka mu odmah otvori vrata, ali kada je čula šta želi, reče mu da nastavi put, jer joj muž nije kod kuće i ona ne može da pusti stranca.

“E, onda ću morati napolju prenočiti”, otegnu Mali Klaus, ali seljanka, kao da to nije ni čula, pred nosom mu zatvori vrata. Odmah tu pored kuće stajao je veliki plast sijena, a iznad njega i kuće, nalazila se mala šupa sa ravnim krovom od slame.

“Pa mogao bih i tamo gore prenočiti!”, pomisli Mali Klaus kad ugleda taj krov. “Dobra će to biti postelja. Neće se valjda naći neka roda da me za nogu štipne?”

I, zaista, na krovu se nalazilo rodino gnijezdo, ali on se ipak pope na taj slamnati krov i poče se namještati kako bi što udobnije proveo noć. Drveni kapci na prozorima kuće nisu bili odozgo potpuno zatvoreni i sada je ovako sa krova mogao da vidi šta se tamo događa.

Vidio je da je u sobi postavljen veliki sto, a na stolu – vino, pečenje, riba. Za stolom su sjedili samo seljanka i seoski crkvenik. Ona mu je nalivala vino, a on je mljackao i gutao, njemu, Klausu, tako dragu ribu.

“Eh, kad bi meni nešto od toga dopalo!”, uzdahnio je Mali Klaus i istegao vrat prema prozoru. “Bože, kakvi su kolači na stolu! Pa, to je prava gozba!”

Najednom se trgnuo – čuo je konjski topot. To se domaćin vraćao kući.

On je bio veoma dobar čovjek, ali je imao jednu mahanu – crkvenike nije mogao očima da vidi. Kad bi ugledao nekog od njih, mrak bi mu na oči pao. Crkvenik je i došao

da pozdravi njegovu ženu, jer je znao da joj muž nije kod kuće, i eto njegova žena je pred njega iznijela sve najbolje što je imala. I sada, kada su čuli da se domaćin vraća, oboje su se uplašili. Uzbuđena domaćica je rekla crkveniku da se sakrije u prazni sanduk u uglu sobe. On je odmah poslušao, jer je dobro znao koliko je njezin muž mrzio crkvenike. Dok se on još uvlačio u sanduk, ona je brže-bolje u peć sakrila sve ono jelo i piće kako ne bi morala mužu objašnjavati šta to sve znači.

“Ah, ah!”, uzdisao je Mali Klaus gledajući kako domaćica sakriva sve one đakonije.

“Ko je to gore?”, upita seljak kada ugleda Malog Klauusa. “Šta ćeš tamo?! Hajde sa mnom u kuću!”

Kada uđe s njim u kuću, Mali Klaus ispriča seljaku kako je zalutao i zamoli ga da prenoći u njegovoj kući.

“Možeš, možeš!”, odgovori seljak. “Ali prvo da nešto založimo.”

Žena je bila veoma ljubazna, postavila je veliki sto, iznijela čitavu činiju kaše. Seljak je bio jako gladan, pa je jeo s velikim apetitom, a Mali Klaus je stalno mislio na pečenje, ribu i kolače što su sakriveni u peći.

Vreća sa konjskom kožom koju je nosio u grad da je unovči ležala je pod stolom, pa pošto mu se kaša nikako nije svidjela, on je od ljutine nogom pritisnuo vreću i tog trenutka je zaškripala suha koža.

“Mirno!”, prodera se Mali Klaus na vreću, ali je sada još jače pritisnu i koža još jače zaškripa.

“A šta ti je to u vreći?”, u čudu će seljak.

“Ah, čarobnjak!”, odgovori Klaus. “Govori mi da ne jedem kaše, veli da je on svojom čarolijom čitavu peć napunio pečenjem, ribom i kolačima.”

“Ma šta veliš!”, skoči seljak i otvori peć. Kad tamo: svo ono jelo što ga je njegova žena sakrila, a on je povjerovao da je to onaj čarobnjak iz vreće za njih pribavio.

Žena od straha ništa ne reče, nego sve jelo iz peći postavi na sto, i njih dvojica se prihvate ribe, pečenja i kolača. A kada to sve pojedose, koža ponovo zaškripa.

“Šta ti to sada veli?” radoznalo će seljak.

“Veli da je za nas nabavio i tri boce vina i da su tamo u peći.”

Žena je morala da iznese i vino što je sakrila. Seljak se odmah prihvati vina i ubrzo se raspoloži. I on bi da ima takvog čarobnjaka.

“A bi li on svojom čarolijom mogao i đavola da dovede”, upita Malog Klause i objasni: “Znaš, veseo sam, pa bih baš htio da vidim kako izgleda đavo!”

“Može, kako da ne može!”, dočeka Mali Klaus. Moj čarobnjak može sve što ja zatražim. “Je li tako?”, obrati se Klaus vreći, pritisnu je nogom, a ona ponovo zaškripa. “Eto, čuješ? Veli da može. Samo, kaže da je đavo tako strašan da je bolje da ga ne vidiš!”

“Ništa se ja ne bojim kako god on izgledao!”

“Veli: pojavit će se kao crkvenik.”

“Uh, to je gadno! Crkvenika ne mogu da smislim, ali kad znam da je to đavo, bit će mi lakše. Ne bojim se ja, samo neka mi ne prilazi sasvim blizu!”

“Dobro, dobro, sad ću ja da upitam svog čarobnjaka”, reče Mali Klaus, nogom pritisnu vreću i načuli uši.

“Šta kaže?”, upita seljak.

“Kaže da otvoriš onaj sanduk u ćošku, pa ćeš tamo vidjeti đavola kako čučti. Samo, veli, dobro drži poklopac da ne pobjegne!”

“Hajde, pomozmi mi!”, pozva seljak Klauša i priđe sanduku u kojem se crkvenik šćućurio i drhtao od straha. Samo što odškrinu poklopac, seljak kraknu i odskoči nazad.

“Uh! Užas! Tačno je kao naš crkvenik! Sada je trebalo da se još popije, i oni su do kasne noći pili.”

“Znaš šta, prodaj ti meni tog svog čarobnjaka!”, navaljivao je seljak. “Traži šta hoćeš. Dat ću ti čitav tovar para!”

“Kako da ti ga prodam? Pomisli samo koliku korist od njega imam!”

“Eh, baš bih volio...”, navaljivao je seljak.

“Pa dobro, neka ti bude!”, najzad je pristao Mali Klaus. “Bio si dobar prema meni, dao si mi konačište, pa je red da i ja tebi nešto učinim. Dat ću ti čarobnjaka za tovar para, ali da tovar pude pun!”

“Bit će!”, obradova se seljak. “Samo, moraš i onaj sanduk da odneseš, neću ni časa više da mi bude u kući. Možda je đavo još tamo.” Mali Klaus je predao seljaku svoju vreću sa suhom kožom i dobio pun puncat tovar novaca. Uz to mu je seljak poklonio još i velike tačke da na njima odveze i sanduk.

“E, zbogom!”, doviknuo mu je Klaus i krenuo sa svojim sandukom u kojem je čučao crkvenik. S druge strane šume tekla je velika i duboka rijeka. Ona je tako brzo tekla da se teško mogla preplivati protiv struje. Upravo preko te rijeke nedavno je sagrađen veliki most. Mali Klaus se zaustavi nasred tog mosta i reče tako glasno da ga je crkvenik mogao čuti:

“Šta ću s ovim prokletim sandukom? Težak je kao da je kamenje u njemu. Dozlogrdilo mi je da ga vučem. Baciću ga u vodu, pa ako mi dopliva do kuće dobro je, a ako ne dopliva – opet je dobro.”

I Mali Klaus zgrabi sanduk i podiže ga kao da će ga u rijeku baciti.

“Nemoj, za ime boga!”, zapomaga crkvenik iz sanduka.

“Oh!”, uzviknu Mali Klaus kao da se prepaо. “Pa još je đavo unutra! Moram ga brzo u vodu, neka crkne.”

“Nemoj, nemoj!”, zavapi crkvenik. “Pusti me, dat ću ti pun tovar para!”

“E, to je već nešto drugo!”, dočeka Mali Klaus i spusti sanduk.

Crkvenik brzo izađe i prazan sanduk baci u vodu, a zatim zajedno s Malim Klausom ode kući i dade mu pun tovar novca. Sada je već Klaus imao dva tovara novaca – jedan je dobio od seljaka, a sada još jedan od crkvenika.

“E, dobro mi se isplatio moj konj!”, zadovoljno je trljao ruke kad je ušao u kuću i na sto istresao svoje bogatstvo. “Eh, Veliki Klaus će se živ pojesti od zavisiti kad sazna kako sam se obogatio od svog jednog konja. Ali mu neću reći pravu istinu.”

Sada posla jednog dječaka Velikom Klausu da mu donese njegovu mjericu.

“Što li će mu mjerica?”, začudio se Veliki Klaus, pa dno mjerice namaza smolom kako bi se priljepilo nešto od onoga što bude mjereno. Tako je i bilo. Kad su mu vratili mjericu, našao je na njoj prilijepljena tri srebrnjaka.

“Šta je ovo?!”, zinuo je od čuda Veliki Klaus i otrčao Malom Klausu. “Odakle tebi tolike pare?”

“To je od konjske kože što sam sinoć prodao.”

“Dobro si je, bogami, prodao!”, uzviknu Veliki Klaus, pa otrča kući, uze sjekiru i pobi sve svoje konje, odera im kožu i s njima požuri u grad.

“Kože, kože! Evo dobre kože na prodaju!”, vikao je u gradu.

Strčaće se obučari i kožari i pitaju za cijenu, a Veliki Klaus odgovara:

“Tovar para za svaku!”

“Pa ti si lud ako misliš da mi imamo para za bacanje!” odgovarali su kupci. Ali Veliki Klaus je išao dalje i vikao: “Kože, kože! Evo dobre kože na prodaju!”, i opet je mušterijama odgovarao: “Tovar para za svaku.”

“Pa on nas smatra budalama! Šegači se s nama!”, povikaše sada sa svih strana. Obučari zgrabiše svoje zatege, a kožari svoje kožne pregače, pa udri po Velikom Klausu.

“Kože, kože!”, rugali su mu se obučari i kožari.

“Udesit ćemo mi tvoju kožu tako da ćeš pamtiti dok si živ! Gubi se iz grada!” I Veliki Klaus kao bez duše potrča iz

grada. Nikada još u životu nije izvukao takve batine. Kada je stigao kući, počeo je grditi Malog Klausu:

“E, vala, platit će on meni ovo! Ubit ću ga!”

A u kući Malog Klausu upravo tog dana je umrla stara baka i, mada je za života bila čangrižljiva i zla prema njemu, Malom Klausu je ipak bilo žao stare bake. Zato je pokojnicu položio u svoj topli krevet ne bi li nekako oživjela, a on je, kao što je i ranije često činio, sjeo na stolac u uglu sobe da tako prespava noć.

I dok je on tako drijemao, najednom se otvoriše vrata i u sobu upade Veliki Klaus sa sjekirom u ruci. On je već znao gdje se nalazila postelja Malog Klausu i sada odmah jurnu prema njegovoj postelji, žestoko zamahnu sjekirom, udari po mrtvoj baki i procijedi:

“Eto ti sada! Nećeš me više magarčiti!”

Kada je Veliki Klaus zalupio vrata za sobom, Mali Klaus zaklati glavom:

“Vidi ti, vidi zla i opaka čovjeka! Pa on je htio da me ubije. Dobro je što je baka već bila mrtva, on bi je živu pogubio!”

Odmah poslije toga Mali Klaus obuče na baku prazničku haljinu, uzajmi konja od komšije, upregnu ga u kola i posadi baku na zadnje sjedište da ne bi ispala za vrijeme vožnje, pa potjera kola kroz šumu. Kad je već sunce izgrijalo, našao se pred nekom velikom krčmom. Tu Klaus zaustavi svoja kola i uđe u krčmu da štogod pojede.

Krčmar je bio bogat čovjek i dobričina, ali veoma napsirit i ljut kao paprika.

“Dobro jutro!”, dobrodušno je dočekaio Malog Klaua.
“Nešto si mi poranio u tom prazničnom odijelu.”

“Pa i jesam”, rekao je Mali Klaus. “Idem u grad sa svojom starom bakom. Eno je tamo u kolima. Neće ovamo, odnesi joj jednu čašu medovine. Samo, da znaš, slabo čuje, moraš joj dobro vikati.”

“Hoću, hoću!”, prihvati krčmar, natoči veliku čašu medovine pa je odnese mrtvoj baki u kolima i reče: “Evo, sin vam je poslao čašu medovine!” Ali kako mrtva baka ništa ne reče i osta nepomična, on se prodera: “Čujete li? Sin vam je poslao čašu medovine!” Viknu on tako još jednom, pa još jednom, i pošto se ona i ne pomače s mjesta, on se naljuti i baci joj čašu pravo u lice. Medovina poteče niz babin nos i ona natraške pade u kola.

“Šta to uradi!?” povika Mali Klaus trčeći iz krčme. A kada dotrča do kola, zgrabi krčmara za prsa: “Baku si mi ubio! Pogledaj kolika joj je rasjekotina na glavi!”

“Oj, nesreće moje!” zakuka krčmar i zalomata rukama. “Eto šta se zgodi zbog moje naprasitosti! Dragi Mali Klause, dat ću ti pun tovar para samo nikom ne govori, glavu bi mi skinuli. Tako je Mali Klaus dobio još jedan tovar novca, a, pored toga, krčmar mu je i baku sahranio kao da je njegova rođena. Čim se Mali Klaus vratio kući s novim blagom, odmah je poslao dječaka da mu od Velikog Klaua donese mjericu.

“Šta?” procijedi Veliki Klaus. “Pa zar ga nisam ubio?! Idem da vidim šta je to!”

Kad sa svojom mjericom uđe u kuću Malog Klause, on izbulji oči i gotovo da promuca:

“Otkud ti tolike pare?!”

“Pa ti si ubio moju baku, a ne mene! Nju sam prodao i za nju, evo, dobio čitav tovar para!” objasnio mu je Mali Klaus.

“Oh, dobro si je prodao!”, zadivio se Veliki Klaus i požurio kući.

Čim stiže kući, on zgrabi sjekiru i jednim udarcem ubi svoju baku, a onda je stavi u kola i pohita u grad gdje je živio jedan apotekar da mu ponudi da kupi mrtvaca.

“Ko je to i odakle ti?”, pitao je apotekar.

“To je moja baka”, odgovori Veliki Klaus. “Ubio sam je da bih dobio tovar para.”

“Bože sačuvaj!”, prepao se apotekar, “što ti to bulazniš! Ne govori tako nešto, možeš glavu izgubiti!” I apotekar mu objasni kakvo je zlo učinio i kakvu je kaznu zaslužio. Veliki Klaus se toliko uplašio da je skočio u svoja kola, ošinio konje i pojurio kući. I apotekar i svi ostali mislili su da je poludio, pa su ga pustili da juri kuda ga luda pamet nosi.

“Platit ćeš ti to meni!”, ponavljao je Veliki Klaus jureći drumom. I čim stiže kući, odmah zgrabi najveću vreću koju je imao pa ode Malom Klausu i reče:

“Opet si me namagarčio! Prvo sam pobio svoje konje, a sad i svoju baku! Ti si za sve kriv, ali nećeš me više nikad namagarčiti!”, i zgrabi Malog Klause za vrat, gurnu ga u vreću, zabaci vreću na leđa i doviknu mu: “E, sada ćeš ti

u vodu! Do rijeke je bilo daleko, a i Mali Klaus kao da je postajao sve teži. Prolazeći pored crkve, Veliki Klaus je čuo kako orgulje sviraju i župljani pjevaju pa, pomislivši da bi bilo lijepo da poslušá molitvu prije nego što nastavi put, on spusti vreću pored crkvenih vrata i uđe u crkvu. Uđe sasvim spokojno, jer je bio uvjeren da se Mali Klaus ne može izvući, a i svi župljani su bili u crkvi.

“Kuku meni, kuku meni!”, kukao je Mali Klaus u vreći, okretao se, vrtio se, ali nikako nije mogao da se iskoblja iz vreće. Upravo tada je naišao neki stari čobanin što je sa dugačkim štapom u ruci tjerao veliko stado krava i volova. Goveda nagaziše na vreću sa Malim Klausom i prevrnuše je.

“Ah, jadan ja!”, uzdahnuo je Mali Klaus. “Tako sam mlad, a već moram na nebo!”

“A ja, jadnik, već ostario, a još ne mogu na nebo!”, žalio se stari čobanin.

“Odveži vreću!”, reče mu Mali Klaus. “Uvuci se u vreću mjesto mene, i odmah ćeš na nebo!”

“Hoću, hoću!”, radosno dočeka čobanin i odveza vreću. Čim čobanin odveza vreću, Mali Klaus iskoči iz nje.

“A ti čuvaj moja goveda!”, reče čobanin Malom Klausu i uvuče se u vreću.

Mali Klaus zaveza vreću, uze štap i potjera stado.

Samo malo kasnije Veliki Klaus je izišao iz crkve i čim je uprtio vreću na leđa, zapazio je da je mnogo lakša, jer je stari čobanin bio upola lakši od lukavog Klausea.

“Pogledaj samo koliko mi je sada lakše da nosim! To mi je sigurno nagrada za to što sam bio u crkvi!”, gundao je Veliki Klaus idući prema rijeci.

A rijeka je bila duboka i široka, i on u nju baci vreću sa starcem i doviknu za njim:

“Eto ti sada! Nećeš me više magarčiti!”

Sada zadovoljan, on krenu kući, ali kada stiže na raskrnicu naiđe na Malog Klause kako goni svoje stado i zinu od čuda:

“Grom i pakao! Pa zar te nisam bacio u rijeku?!”

“Jesi, jesi!”, odgovori Mali Klaus. “Utopio si me ima već pola sata.”

“Pa odakle onda s tom kršnom stokom?!” čudio se Veliki Klaus.

“Ovo je vodena stoka!”, odmah dočeka Mali Klaus i nastavi: “Sve ću ti reći. Ali prije svega hoću da ti se zahvalim što si me utopio, jer sam se sada grdno obogatio. Bio sam se uplašio kad si me onako u vreći bacio s mosta, jer mi je vjetar zazujao oko ušiju kad sam padao u vodu. Odmah sam potonuo, ali se nisam udario, jer tamo na dnu raste neka svilena trava. I kad padoh na tu travu, vreća se odmah odveza, a preda mnom se stvori neka prekrasna djevojka u bijeloj haljini sa zelenim vijencem oko mokre kose, uze me za ruku i reče: “Jesi li to ti Mali Klause? Evo ti sada ovo malo stoke, a tamo na putu te čeka čitavo stado koje ti ja poklanjam!” Tek tada ja vidjeh da je rijeka u tom podvodnom svijetu isto što u nas drum. Po tom njihovom drumu se slobodno kreću i voze od samog mora pa sve do izvora

raznih rijeka. Tamo ti je prava divota: raste cvijeće, trava se zeleni a ribe oko tebe kruže kao što ovdje kruže ptice. A kako je samo narod lijep, pa tek ona stoka što pase uz omeđine!”

“A što si se onda vratio?”, prekide ga Veliki Klaus. “Ja to ne bih uradio kad je tamo tako lijepo!”

“He!”, lukavo začkilji Mali Klaus. “U tome ti i jeste moja mudrost. Rekao sam ti već da mi je ona djevojka rekla da me milju puta odatle čeka čitavo stado što mi ga ona poklanja. A u njih je rijeka put, a rijeka krivuda čas ovamo čas onamo, pa sam ja krenuo kopnenom kraticom da što brže dođem do svog stada!”

“E, baš si ti sretan čovjek!”, sa zavišću izduši Veliki Klaus. “Šta misliš da li bih ja došao do nekog stada kad bih se uputio na dno rijeke?”

“Sigurno da bi!”, odmah dočeka Mali Klaus. “Samo, ja te ne mogu nositi u vreći, previše si mi težak. Ako sam pođeš do mosta, pa se tamo uvučesh u vreću, ja ću te drage volje baciti u vodu.”

“E, hvala ti, imenjače! Samo pazi, ako ne dobijem stado, da znaš, svojski ću te izmlatiti!”

“Ah, nemoj da budeš tako zao!”, reče Mali Klaus i zajedno sa svojim žednim stadom krenu s njim na rijeku. Čim žedno stado ugleda vodu, pojuri naprijed prema rijeci, a Mali Klaus uzviknu: “Pogledaj kako stado juri da se što prije na dno rijeke vrati!”

“Dobro, dobro! Samo ti meni prvo pomози! Inače možeš i batine dobiti!”, prodera se na njega Veliki Klaus, uvuče

se u vreću što je bila prebačena jednom volu preko leđa i dodade: “Metni i neki kamen u vreću, bojim se da neću potonuti!”

“Ništa se ti ne boj!”, dočeka Mali Klaus, stavi kamen u vreću, zaveza je čvrsto i baci u vodu.

Pljus! Veliki Klaus pade u vodu i odmah potonu.

Sve se nešto bojim da nećeš naći stado! – nasmija se Mali Klaus i potjera kući svoje bogato krdo.

SVINJAR

Bio jednom jedan siromašni princ. Imao je on, doduše, i svoju kraljevinu, ali sasvim malenu. Međutim, ta kraljevina je ipak bila toliko velika da se lako mogao oženiti. A on je baš htio da se ženi.

Doduše, bilo je drsko s njegove strane što se usudio carevu kćerku upitati: “Bi li ti pošla za me?” Ali on se odvažio na to, jer mu je ime bilo nadaleko poznato. Našlo bi se stotine princeza koje bi odmah na njegovu ponudu pristale, ali ova... Sada ćemo da čujemo kako je ova postupila.

Na grobu prinčevog oca je rastao ružin grm. Oh, kako divan ružin grm. Cvjetao je tek svake pete godine, ali ta njegova ruža je tako divno mirisala da je čovjek od njenog mirisa zaboravljao sve svoje brige i nevolje. Pored toga, princ je imao i slavuja koji je tako ljupko pjevao kao da je u svom grlašcu nosio sve milozvuke svijeta.

Eto, tu ružu i tog slavuja trebalo je da dobije princeza. Zato ih staviše u dvije velike srebrne kutije i poslaše princezi.

Car je naredio da ih pred njim unesu u veliku dvoranu gdje se princeza, kao i uvijek, sa svojim dvorkinjama

zabavljala igrom “Evo gostiju”. Kada je princeza ugledala srebrne kutije sa poklonima, od radosti je pljesnula rukama i uzviknula:

“Ah, kad bi samo bila neka mačkica!”

A kad su iz kutije izvadili onu divnu ružu, sve dvorkinje su uskliknule:

“Oh, kako je lijepo napravljena!”

“I više nego lijepo!”, rekao je car. “Prekrasna je.” A kada je princeza izbliza pogledala ružu, umalo da nije zaplakala: “Fu, tata, pa ona nije umjetna, prirodna je!”

“Fu, prirodna je!”, ponoviše i svi ostali. “Daj prvo da vidimo šta je u drugoj kutiji prije nego što se naljutimo”, pomislio je car. Kad otvoriše drugu kutiju, pojavi se slavuj. Pjevao je tako divno da se u prvi mah nije čula ni jedna jedina riječ prigovora.

“Superbe! Charmant!” (Divno! Dražesne! – franc. Prim. prev.), divile su se dvorkinje, jer su sve, tobože, govorile francuski, a sve jedna gore od druge.

“Oh, kako me ova ptica podsjeća na muzičku kutiju naše pokojne carice!”, uzdahnuo je jedan stari vitez. “Ah, ah, sasvim isti glas, isti način pjevanja!”

“Da, da!”, uzdahnuo je i car i zaplakao kao malo dijete.

“Pa nije valjda i ptica prirodna!”, uzviknula je princeza.

“Jeste, jeste, prava je, prirodna!”, dočekaše oni što su je donijeli.

“Onda je pustite neka leti kuda hoće!”, naljutila se princeza. I nije dozvolila da princ dođe.

Ali princ nije klonuo duhom. On namaže lice crnom i smeđom bojom, nabije kapu na glavu i zakuca caru na vrata.

“Dobar ti dan, care! Ne bih li ja mogao dobiti neki posao na tvom dvoru?”

“Eh, koliko je tih što traže posao”, odgovori car. “Ali pričekaj! Trebao bi nam neko ko bi nam čuvao svinje. Mnogo ih imamo.” Tako je princ postao carski svinjar. Dobio je jednu bijednu sobicu odmah pored svinjca. I tu je sada trebalo da živi. Ali princ je zapeo i čitav dan poslovaio i do večeri je već završio divan lonac a oko tog lonca su visili zvončići, pa čim bi u loncu počelo da kuha, zvončići bi počeli da zvoncaju i sviraju staru melodiju:

“Ach du lieber Augustin” (Ah, ti dragi Augustine – njem. Prim. prev.)

Ali ipak najzanimljivije je bilo to što se, čim bi čovjek stavio prst u paru što se dizala iz lonca, odmah moglo omirisati šta se kuha na kojem ognjištu u gradu.

E, to je već bilo nešto sasvim drugo nego što je neka ruža!

Kada je princeza izišla na šetnju sa svojim dvorkinjama i čula tu muziku, ona zastade i veoma se obradova, jer i ona je svirala “Ach, du lieber Augustin”!. To je bilo jedino što je umjela, a i to je svirala samo jednim prstom.

“Pa to je to što ja sviram!” uzviknula je princeza. “Mora da je to neki obrazovan svinjar! Slušaj ti!” obratila se ona jednoj dvorkinji, “idi unutra i pitaj ga koliko stoji taj instrument!”

I dvorkinja je morala da uđe svinjaru, ali je prije toga obukla drvene klompe.

“Šta tražiš za taj lonac?”, pitala ga je dvorkinja.

“Deset princezinih poljubaca!”, odgovorio je svinjar.

“Bože me sačuvaj!”, zaprepaстила se dvorkinja.

“He, manje ne može!”

“No, šta kaže?”, pitala je princeza.

“Zbilja ne mogu vam reći, odviše je strašno!” odgovorila je dvorkinja.

“A ti mi onda šapni!” I dvorkinja joj šapnu.

“Pa on je bezobrazan!”, naljuti se princeza i odmah krenu dalje. Ali tek što je malo odmakla, oni zvončići opet zacilikaše tako divno: “Ach, du lieber Augustin...” Princeza se okrenu dvorkinji:

“Slušaj, idi i pitaj ga hoće li deset poljubaca od mojih dvorkinja.”

“Ne, hvala!”, odbio je svinjar. “Deset poljubaca od princeze ili ne dam lonca.”

“Zaista neprijatno!” rekla je princeza. “Ali onda me morate zakloniti da to niko ne vidi.”

Dvorkinje je okružilo i raširilo svoje haljine i tako svinjar dobi svojih deset poljubaca, a princeza svoj lonac.

O, kako je to bilo zabavno! Čitavo veče i čitav dan lonac je vrio. Nije bilo nijednog ognjišta u gradu, ni u komornika ni kod obučara, a da one nisu znale šta se na njemu kuha. Dvorkinje su poigravale od radosti i pljeskale rukama:

“Mi znamo ko će da jede slatku supu, a ko palačinke! Znamo ko će imati kašu, a ko pržene odreske! Ah, kako je to zanimljivo!”

“Zaista je zanimljivo!”, potvrdila je i glavna dvorkinja.

“Ali o tome nigdje ni riječi, jer ja sam careva kći!”

“Bože sačuvaj!”, obećaše dvorkinje u jedan glas.

Svinjar, to jest princ, ali one to nisu znale, nego su mislile da je zaista svinjar, nije dopuštao da mu prođe dan, a da štogod ne napravi, pa je tako sada napravio čegrtaljku. Čim bi zaokretao tu čegrtaljku, začuli bi se valceri, poskokačice i polke sve od postanka svijeta.

“Ah, pa to je superbe!”, zadivila se princeza prolazeći pored svinjareve sobice. – “Nikad nisam čula ljepšu kompoziciju! Slušaj, idi unutra i pitaj ga koliko stoji taj instrument. Ali da znaš – ja ga više neću ljubiti!”

“Traži stotinu princezinih poljubaca!” rekla je dvorkinja kad se vratila.

“Pa on je lud!”, rekla je princeza i pošla dalje.

“Ipak, ja moram podržavati umjetnost, ta ja sam careva kći. Idi i reci mu da će dobiti deset mojih poljubaca kao i juče, a ostatak neka naplati od mojih dvorkinja.”

“Da, ali mi bi to tako nerado.”, počele su dvorkinje, ali ih princeza prekide: “Glupost! Ako ga ja mogu ljubiti, možete i vi! Ne zaboravljajte da vas ja hranim i plaćam!” Tako je dvorkinja opet morala da ide svinjaru.

“Sto princezinih poljubaca”, odrezao je svinjar, “ili svakom svoje!”

“Zaklonite me!”, naredi princeza. Sve dvorakinje stadoše ispred nje i svinjar poče da je ljubi. “Kakva je ono gužva tamo kod svinjca?!” zapita se car, koji je izašao na balkon. On protrlja oči i stavi naočale. “Pa to su dvorske dame nešto zapodjenule! Moram dolje do njih!”, progundā car, pa podiže zapetnice na papučama, to jest svojim starim cipelama, jer su mu one služile umjesto papuča.

Trebalo je samo vidjeti kako je žurio niz stepenice.

Čim se spustio u dvorište, car pođe opreznim korakom, a dvorakinje su bile tako zauzete brojanjem poljubaca – pazile su da sve bude pošteno, da svinjar ne dobije ni manje a ni više poljubaca – pa cara nisu ni opazile.

Car se propeo na prste.

“Šta je to?!” povika kao van sebe kada ugleda kako se ljube svinjar i njegova kćerka, pa ih poče papučom po glavama udarati upravo kad je svinjar naplatio osamdeset šesti poljubac. “Napolje! Napolje!”, zaurlao je car pa iz svog carstva istjerao i princezu i svinjara. Kiša je lila, svinjar je grdio, a princeza je stajala i plakala. A onda je počela da uzdiše:

“Oh, ja sam nesretno stvorenje! Da sam barem uzela onog lijepog princa! Oh, kako sam nesretna!”

Sada svinjar ode za obližnje drvo, obrisa sa lica onaj crni i smeđi premaz, zbacila sa sebe one poderotine, a onda se pojavi u kraljevskoj odjeći i tako lijep da mu se princeza i nehotice poklonila.

A princ se izmače i reče:

“Sada samo mržnju prema tebi osjećam! Nisi htjela jednog čestitog princa. Nisi imala osjećanja za ružu i slavuja, a svinjara si mogla da ljubiš za jednu tričavu igračku! Pa eto ti sada kako si zaslužila!”

To reče, pa uđe u svoju kraljevinu, zatvori kapiju i spusti teški zasun, a njoj ne osta drugo nego da stoji napolju i tuguje: “Ach, du lieber Augustin...”

SADRŽAJ

Palčica	5
Mala sirena	17
Slavuj	43
Princeza na zrnu graška	54
Carevo novo ruho	56
Djevojčica sa šibicama	61
Ružni pačić	64
Kresivo	75
Leteći kovčeg.....	83
Cvijeće male Ide	91
Zaručnici	101
Kap vode	105
Divlji labudovi	108
Mali Klaus i Veliki Klaus	129
Svinjar	144

